

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Factbook)

คำนำ

ผู้นำอาเซียนมีเจตนารมณ์มุ่งมั่นสร้างประชาคมอาเซียน ภายในปี 2558 ภายใต้กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ซึ่งมีผลใช้บังคับแล้ว เมื่อเดือนธันวาคม 2552 เอกสารเรื่องประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Factbook) นี้จัดทำขึ้นโดยสำนักเลขาธิการอาเซียน เป็นการรวบรวมข้อมูลองค์ประกอบสำคัญๆ 4 ด้านหลัก ของการก้าวไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี 2558 ตามแผนงานใน AEC Blueprint เปรียบเสมือนการสร้างบ้านโดยมีพิมพ์เขียวเป็นกรอบ และมีเสาแกนหลัก 4 ด้าน ที่จะทำให้บ้านมีความแข็งแกร่งมั่นคง ทั้งนี้เสาแกนแต่ละด้าน ล้วนเป็นพันธสัญญาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ที่ได้ตกลงประสานการดำเนินงานให้เป็นหนึ่งเดียว (Concerted) และไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งในด้านการเปิดเสรีการค้า การอำนวยความสะดวก และความร่วมมือต่างๆ ด้านแนวคิด และแนวกว้างภายในอาเซียน รวมทั้งกับภายนอกอาเซียน ตลอดจนการปรับปรุงกลไกด้านสถาบันของการหารือในระดับสูงของรัฐมนตรีทุกสาขาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการหารือร่วมระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนของอาเซียน นอกจากนี้ยังได้ประมวลคำถามและคำตอบในประเด็นที่พบบ่อยไว้ในตอนท้ายด้วย

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ในฐานะสำนักประสานงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแห่งชาติ (National AEC Coordinating Agency) เป็นหน่วยงานของไทยในการขับเคลื่อนบูรณาการงานที่เกี่ยวกับ AEC ทั้งระบบ ให้เป็นไปตามแผนงานสู่การรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) ได้สรุปคำแปลเป็นภาษาไทยขึ้น เพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงข้อมูลความเป็นมา และความเป็นไป ของการก่อตั้ง AEC ได้อย่างทั่วถึง กรมฯ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารเล่มนี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ และช่วยพัฒนาต่อยอดความรู้ความสามารถในการติดตามเรื่องต่างๆ เพื่อเตรียมพร้อมในการแสวงหาโอกาสของผลประโยชน์ และปรับตัวรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อประเทศโดยรวมต่อไป

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

สิงหาคม 2554

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Factbook)

สารบัญ

หน้า

* บทนำก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน	i
1. ยุทธศาสตร์ : การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน	1
• การอำนวยความสะดวกทางการค้าในอาเซียน	1
• ความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ATIGA)	3
• การพัฒนาศุลกากรอาเซียนให้ทันสมัย	4
• ระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของอาเซียน (ASW)	6
• การตรวจสอบและรับรองในอาเซียน (MRAs)	7
• การปรับประสานมาตรฐาน และกฎระเบียบด้วยเทคนิค	9
• ความปลอดภัยของสินค้าเกษตรกรรมในอาเซียน (GMP)	11
• ความตกลงการค้าบริการของอาเซียน (AFAS)	12
• การจัดทำข้อตกลงการยอมรับร่วมในสาขาบริการ (MRA)	14
• ความตกลงการลงทุนของอาเซียน (ACIA)	16
• การรวมตัวทางการเงินในอาเซียน	18
• ความริเริ่มเชียงใหม่พหุภาคี (CMIM)	20
• ความร่วมมือด้านอาหาร เกษตรและป่าไม้ของอาเซียน	22
• กรอบแผนงานบูรณาการความมั่นคงด้านอาหารของอาเซียน (AIFS) และแผนกลยุทธ์ความมั่นคงด้านอาหารของอาเซียน (SPAFS)	24
• ความปลอดภัยของอาหาร	26
• กรอบแผนงานรายสาขาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและ ความปลอดภัยอาหารของอาเซียน (AFCC)	28
• การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน	30
2. ยุทธศาสตร์ : การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง	32
• นโยบายการแข่งขัน	32
• การคุ้มครองผู้บริโภค (ACCP)	33
• ความร่วมมือด้านสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญาของอาเซียน (IPRs)	34
• ความร่วมมือด้านการขนส่งของอาเซียน	36
• เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)	38
• ความมั่นคงด้านพลังงานในอาเซียน	40
3. ยุทธศาสตร์ : การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน	42
• วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)	42
• ความคิดริเริ่มในการรวมกลุ่มอาเซียน (IAI) และการลดช่องว่างการพัฒนา	44
• การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนในอาเซียน (PPE)	46

4. ยุทธศาสตร์ : การเป็นภูมิภาคที่มีการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก	48
● เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA)	48
● ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น (AJCEP)	51
● เขตการค้าเสรีอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี (AKFTA)	53
● เขตการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (AANZFTA)	55
* คำถาม/คำตอบ (Q&A)	

บทนำก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

เมื่อปี 2546 ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้ตกลงกันที่จะจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และประชาคมความมั่นคง เดิมกำหนดเป้าหมายที่จะตั้งขึ้นในปี 2563 แต่ต่อมาได้ตกลงกันเลื่อนกำหนดให้เร็วขึ้นเป็นปี 2558 และก้าวสำคัญต่อมาคือการจัดทำปฏิญญาอาเซียน (ASEAN Charter) ซึ่งมีผลใช้บังคับแล้วตั้งแต่เดือนธันวาคม ปี 2552 นับเป็นการยกระดับความร่วมมือของอาเซียนเข้าสู่มิติใหม่ในการสร้างประชาคม โดยมีพื้นฐานที่แข็งแกร่งทางกฎหมายและมืองค์กรรองรับการดำเนินการเข้าสู่เป้าหมายดังกล่าวภายในปี 2558

สำหรับเสาหลักการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) ภายในปี 2558 เพื่อให้อาเซียนมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ อย่างเสรี และเงินทุนที่เสรีขึ้นต่อมาในปี 2550 อาเซียนได้จัดทำพิมพ์เขียวเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) เป็นแผนบูรณาการงานด้านเศรษฐกิจให้เห็นภาพรวมในการมุ่งไปสู่ AEC ซึ่งประกอบด้วยแผนงานเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ พร้อมกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ จนบรรลุเป้าหมายในปี 2558 รวมทั้งการให้ความยืดหยุ่นตามที่ประเทศสมาชิกได้ตกลงกันล่วงหน้า

เพื่อสร้างพันธสัญญาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน อาเซียนได้กำหนดยุทธศาสตร์การก้าวไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่สำคัญดังนี้ 1. การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน 2. การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง 3. การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน และ 4. การเป็นภูมิภาคที่มีการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก

1. การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน

การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะทำให้อาเซียนมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น โดยอาเซียนได้กำหนดกลไกและมาตรการใหม่ ๆ ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินมาตรการด้านเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้ว เร่งรัดการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในสาขาที่มีความสำคัญลำดับแรก อำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายบุคคล แรงงานฝีมือ และผู้เชี่ยวชาญ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกสถาบันในอาเซียน

การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันของอาเซียน มี 5 องค์ประกอบหลัก คือ (1) การเคลื่อนย้ายสินค้าเสรี (2) การเคลื่อนย้ายบริการเสรี (3) การเคลื่อนย้ายการลงทุนเสรี (4) การเคลื่อนย้ายเงินทุนเสรีขึ้น และ (5) การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรี ทั้งนี้ อาเซียนได้กำหนด 12 สาขาอุตสาหกรรมสำคัญลำดับแรกอยู่ภายใต้ตลาดและฐานการผลิตเดียวกันของอาเซียน ได้แก่ เกษตร ประมง ผลิตภัณฑ์ยาง ผลิตภัณฑ์ไม้ สิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ การขนส่งทางอากาศ สุขภาพ e-ASEAN ท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ รวมทั้งความร่วมมือในสาขาอาหาร เกษตรและป่าไม้

การเป็นตลาดสินค้าและบริการเดียวจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายการผลิตในภูมิภาค และเสริมสร้างศักยภาพของอาเซียนในการเป็นศูนย์กลางการผลิตของโลก และเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานโลก โดยประเทศสมาชิกได้ร่วมกันดำเนินมาตรการต่าง ๆ ที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถแข่งขันของอาเซียน

ได้แก่ยกเลิกภาษีศุลกากรให้หมดไป ททยอยยกเลิกอุปสรรคทางการค้าที่มีใ้ภาษี ปรับประสานพิธีการด้านศุลกากรให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและง่ายขึ้น ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนทางธุรกรรม เคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรี นักลงทุนอาเซียนสามารถลงทุนได้อย่างเสรีในสาขาอุตสาหกรรมและบริการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนเปิดให้เป็นต้น

2. การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขัน

เป้าหมายสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน คือ การสร้างภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง มีความเจริญรุ่งเรือง และมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

ภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันมี 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) นโยบายการแข่งขัน (2) การคุ้มครองผู้บริโภค (3) สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (IPR) (4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (5) มาตรการด้านภาษี (6) พาณิชนย์อิเล็กทรอนิกส์

ประเทศสมาชิกอาเซียนมีข้อผูกพันที่จะนำกฎหมายและนโยบายการแข่งขันมาบังคับใช้ภายในประเทศ เพื่อทำให้เกิดการแข่งขันที่เท่าเทียมกันและสร้างวัฒนธรรมการแข่งขันของภาคธุรกิจที่เป็นธรรม นำไปสู่การเสริมสร้างการขยายตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาคในระยะยาว

3. การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน

การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน มี 2 องค์ประกอบ คือ (1) การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) (2) ความริเริ่มในการรวมกลุ่มของอาเซียน (Initiatives for ASEAN Integration: IAI) ความริเริ่มดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดช่องว่างการพัฒนา ทั้งในระดับ SME และเสริมสร้างการรวมกลุ่มของกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม ให้สามารถดำเนินการตามพันธกรณีและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน รวมทั้งเพื่อให้ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

4. การเป็นภูมิภาคที่มีการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก

อาเซียนอยู่ในท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีการเชื่อมต่อระหว่างกันและมีเครือข่ายกับโลกสูง โดยมีตลาดที่พึ่งพากันและอุตสาหกรรมระดับโลก ดังนั้น เพื่อให้ภาคธุรกิจของอาเซียนสามารถแข่งขันได้ในตลาดระหว่างประเทศ ทำให้อาเซียนมีพลวัตเพิ่มขึ้นและเป็นผู้ผลิตของโลก รวมทั้งทำให้ตลาดภายในยังคงรักษาความน่าดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ อาเซียนจึงต้องมองออกไปนอกภูมิภาค

อาเซียนบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก โดยดำเนิน 2 มาตรการคือ (1) การจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) และความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิด (CEP) กับประเทศนอกอาเซียน (2) การมีส่วนร่วมในเครือข่ายห่วงโซ่อุปทานโลก

1. ยุทธศาสตร์ : การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน

● การอำนวยความสะดวกทางการค้าในอาเซียน

อาเซียนได้ให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างการค้าระหว่างกัน เพื่ออำนวยความสะดวกการค้าเคลื่อนย้ายสินค้าเสรีและส่งเสริมเครือข่ายการผลิตในอาเซียน โดยประเทศสมาชิกอาเซียนได้ให้การรับรองแผนงานด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้า ในปี 2551 และต่อมาได้ให้การรับรองตัวชี้วัดการอำนวยความสะดวกทางการค้า ในปี 2552 เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าสินค้าของอาเซียน นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 อาเซียน (6 ประเทศ) ได้แก่ บรูไน ดารุสซาลาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ได้ยกเลิกภาษีนำเข้าสินค้าร้อยละ 99.65 ของจำนวนรายการสินค้า ขณะที่อาเซียน (4 ประเทศ) ได้แก่ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม ได้ลดภาษีนำเข้าสินค้าร้อยละ 98.86 ของจำนวนรายการสินค้า ลงเหลือร้อยละ 0-5

การลด/ยกเลิกภาษีศุลกากรในอาเซียน

เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2553 อาเซียน(6 ประเทศ) ได้ยกเลิกภาษีนำเข้าสินค้าเพิ่มเติมจำนวน 7,881 รายการ ทำให้รายการสินค้าที่มีอัตราภาษีนำเข้าเป็นร้อยละ 0 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 54,467 รายการหรือคิดเป็นร้อยละ 99.65 ของจำนวนรายการสินค้าภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (CEPT-AFTA) การยกเลิกภาษีนำเข้าสินค้าเพิ่มเติมดังกล่าว ทำให้อัตราภาษีนำเข้าเฉลี่ยของอาเซียน (6 ประเทศ) ลดลงจากร้อยละ 0.79 ในปี 2552 เหลือร้อยละ 0.05 ในปี 2553 สำหรับกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม ได้ลดภาษีนำเข้าเพิ่มเติมเหลือร้อยละ 0-5 จำนวน 2,003 รายการ ทำให้จำนวนรายการสินค้าที่มีอัตราภาษีนำเข้าร้อยละ 0-5 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 34,691 รายการ หรือคิดเป็นร้อยละ 98.96 ของจำนวนรายการสินค้า นอกจากนี้ สินค้า เช่น อาหารสำเร็จรูป เพอร์นิเจอร์ พลาสติก กระดาษ ซีเมนต์ เซรามิก แก้ว และอะลูมิเนียมที่มีถิ่นกำเนิดสินค้าในอาเซียนยังได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้าไปยังบรูไนฯ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย

การปรับปรุงเรื่องความโปร่งใสทางการค้า

อาเซียนอยู่ระหว่างการจัดตั้งฐานข้อมูลทางการค้า (ASEAN Trade Repository: ATR) ภายในปี 2558 ซึ่งจะเป็นประตูเข้าถึงข้อมูลกฎระเบียบต่างๆ ของอาเซียน ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ตัวอย่างข้อมูลที่จะบรรจุไว้ใน ATR เช่น การจำแนกพิกัดอัตราภาษีศุลกากร (tariff nomenclature) สิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากรภายใต้ความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ATIGA) กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (RoO) มาตรการการค้าที่มีไขภาษี กฎหมายและกฎระเบียบทางการค้าและศุลกากร ข้อกำหนดด้านเอกสาร และรายชื่อผู้ทำการค้าที่ได้รับอนุญาตของประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นต้น ปัจจุบันอาเซียนอยู่ระหว่างการพัฒนาแบบและกลไกการบริหารจัดการ ATR เมื่อการจัดตั้ง ATR ทำได้สมบูรณ์แล้ว ผู้ประกอบธุรกิจ เช่น ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ สาธารณชนที่สนใจ และนักวิชาการ จะสามารถเข้าถึง ATR และข้อมูลที่บรรจุอยู่ได้ผ่านทางเว็บไซต์

การปฏิรูปกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าอย่างต่อเนื่อง

อาเซียนอยู่ระหว่างการพัฒนาระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของอาเซียน (ASEAN Single Window: ASW) ซึ่งเป็นการบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการเคลื่อนย้ายสินค้านำเข้าระหว่างกัน ในอาเซียน เพื่อเร่งรัดกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าของศุลกากรให้เร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ อาเซียนได้

ดำเนินการปฏิรูปกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตของโลก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้มากขึ้น และอย่างน้อยให้เสรีเท่ากับกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าในความตกลงเขตการค้าเสรีของอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา การทบทวนกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าจนถึงปัจจุบันอาเซียนได้นำเกณฑ์การได้ถิ่นกำเนิดสินค้าอื่นมาใช้เป็นทางเลือก แทนเกณฑ์เดิมของอาเซียน คือ เกณฑ์สัดส่วนมูลค่าการผลิตในภูมิภาค (Regional Value Content: RVC) ร้อยละ 40 ทำให้ผู้ทำการค้ามีทางเลือกเพิ่มขึ้นในการได้ถิ่นกำเนิดสินค้าของอาเซียนสำหรับสินค้าที่มีการซื้อขายในภูมิภาคด้วยวิธี co-equal นอกจากนี้ อาเซียนยังอยู่ระหว่างการพัฒนากระบวนการรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าด้วยตนเอง (Self Certification) ซึ่งระบบดังกล่าวจะอนุญาตให้ผู้ประกอบการธุรกิจที่จดทะเบียน (certified economic operator) เช่น ผู้ส่งออก ผู้ทำการค้า และผู้ผลิต ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดสามารถรับรองการได้ถิ่นกำเนิดสินค้าด้วยตนเอง แทนการยื่นใบรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าที่ออกโดยหน่วยงานภาครัฐ นับเป็นความพยายามสำคัญลำดับแรกในการไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

- ความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ASEAN Trade in Goods: ATIGA)

ในการบรรลุเป้าหมายการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี 2558 อาเซียนจึงกำหนดให้มีตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน เพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าเสรี ซึ่งจำเป็นต้องบูรณาการองค์รวม โดยการรวมมาตรการที่มีอยู่เดิมและมาตรการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้ามาไว้ภายใต้ความตกลงเดียว ในเดือนสิงหาคม 2550 รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนจึงได้ตกลงให้มีปรับปรุงความตกลงว่าด้วยอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (The Common Effective Preferential Tariff Scheme for the ASEAN Free Trade Area: CEPT-AFTA) เป็นความตกลงที่มีเนื้อหาครอบคลุมกว้างขวางขึ้น และต่อมา รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ATIGA) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2552

องค์ประกอบหลักของ ATIGA

(1) เป็นความตกลงที่รวมทุกข้อบทใน CEPT-AFTA และนำมาปรับให้ชัดเจนและรัดกุมมากขึ้น ทำให้ ATIGA

เป็นความตกลงของภาครัฐที่มีผลบังคับใช้ทางกฎหมาย และเป็นประโยชน์ต่อภาคเอกชน

(2) ภาคผนวกแนบท้ายความตกลง ATIGA แสดงตารางการลดภาษีของสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศ โดยแจกแจงรายละเอียดอัตราภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าแต่ละรายการในแต่ละปีจนถึงปี 2558 เพื่อความโปร่งใส และภาคธุรกิจคาดการณ์ได้

(3) ประกอบด้วย มาตรการต่างๆ ที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการเคลื่อนย้ายสินค้าเสรีในอาเซียน ได้แก่ การ

ลด/ยกเลิกภาษี การยกเลิกอุปสรรคทางการค้าที่มิใช่ภาษี กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า การอำนวยความสะดวกทางการค้า ศุลกากร มาตรฐานและความสอดคล้อง และมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ATIGA จึงเป็นความตกลงที่ครอบคลุมพันธกรณีที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าทั้งหมด มีกลไกการดำเนินงาน และการจัดโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน เพื่อช่วยให้การดำเนินงานของคณะทำงานรายสาขาของอาเซียนสอดคล้องกัน

(4) ได้ปรับปรุงข้อบทเรื่องมาตรการทางการค้าที่มิใช่ภาษี (Non-tariff measures: NTMs) โดยการจัดประเภท

NTMs และจัดตั้งกลไกการติดตามการปฏิบัติตามพันธกรณีการยกเลิกอุปสรรคทางการค้าที่มิใช่ภาษี (Non-tariff barriers: NTBs)

(5) ให้ความสำคัญมาตรการด้านอำนวยความสะดวกทางการค้า โดยรวมกรอบงานการอำนวยความสะดวกทางการค้าไว้ภายใต้ความตกลง ATIGA โดยอาเซียนได้จัดทำแผนงานด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าสำหรับปี 2552-2558

การบังคับใช้ ATIGA

ATIGA มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2553 โดยมีช่วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่าน 180 วัน เพื่อให้เกิดความราบรื่นในการเปลี่ยนจาก CEPT scheme ไปเป็น ATIGA ภายหลังจากช่วงเปลี่ยนผ่านไปแล้ว จะไม่มีการออก CEPT Form D อีกต่อไป โดยเปลี่ยนมาใช้ ATIGA Form D แทน

ภายหลังจากการบังคับใช้ ATIGA แล้ว จะมีผลแทนที่ความตกลงต่างๆของอาเซียนเดิมที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้า เช่น ความตกลง CEPT และพิธีสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง

● การพัฒนาศุลกากรอาเซียนให้ทันสมัย (ASEAN Customs Modernisation)

ศุลกากรของอาเซียนได้เร่งรัดปรับปรุงด้านเทคนิคและพัฒนาพิธีการทางศุลกากรให้ทันสมัยโดยยึดหลักการเสริมสร้างการอำนวยความสะดวกทางการค้า และการคุ้มครองสังคม และระบุเป้าหมายที่ชัดเจนไว้ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศุลกากร (Strategic Program of Customs Development: SPCD) คือการใช้เวลาในการตรวจปล่อยสินค้าภายใน 30 นาที เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ศุลกากรอาเซียนได้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งจะช่วยลดทั้งเวลาและต้นทุนในการตรวจปล่อยสินค้าออกจากด่านศุลกากร นอกจากนี้ ศุลกากรอาเซียนยังทำงานร่วมกับกลุ่มอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจเพื่อพัฒนาและยกระดับการให้บริการและการปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆ

โดยที่จำนวนสินค้านำเข้าร้อยละ 99.65 ของอาเซียน-6 ประเทศ (บรูไน ดารุสซาลาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย) มีภาษีนำเข้าที่ลดลงเป็นร้อยละ 0 และจำนวนรายการสินค้านำเข้าร้อยละ 98.86 ของอาเซียน 4 ประเทศ (กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม) มีภาษีลดลงเหลือร้อยละ 0-5 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 ศุลกากรอาเซียนจึงได้เร่งรัดเสริมสร้างการอำนวยความสะดวกทางการค้า ด้วยการร่นระยะเวลาในการตรวจปล่อยสินค้าให้เร็วขึ้น

ความคืบหน้าและผลสำเร็จ

- ศุลกากรอาเซียนได้ให้การรับรองวิสัยทัศน์ศุลกากรอาเซียน ปี 2558 (ASEAN Customs Vision 2015) ใน
การประชุมอธิบดีกรมศุลกากรอาเซียน ครั้งที่ 17 ณ กรุงเวียงจันทน์ สปป.ลาว เมื่อเดือนมิถุนายน 2551
- มีความก้าวหน้าในการทบทวนความตกลงอาเซียนว่าด้วยศุลกากร (ปี ค.ศ. 1997) เพื่อสนับสนุนการ
เป้าหมายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ข้อบทใหม่ช่วยให้การปฏิบัติงานของศุลกากรอาเซียนสอดคล้องกับ
สนธิสัญญาและมาตรฐานระหว่างประเทศ เช่น Revised Kyoto Convention, WTO Agreement on
Customs Valuation และการดำเนินงานตาม World Customs Organization SAFE Framework of
Standards
- ประเทศสมาชิกอาเซียนอยู่ระหว่างทบทวนการจำแนกพิกัดอัตราภาษีศุลกากรฮาร์โมนิซ์ของอาเซียน
(ASEAN
Harmonized Tariff Nomenclature: AHTN) ปี 2007 เป็น AHTN ปี 2012 ซึ่งจะทำให้ระบบการจำแนก
พิกัดศุลกากรของอาเซียนมีความสอดคล้องยิ่งขึ้นกับขององค์การศุลกากรโลก (Harmonized Commodity
Description and Coding System: HS) ปี 1997 ที่แก้ไขแล้วเป็น HS ปี 2012 นอกจากนี้ ศุลกากร
อาเซียนยังได้ให้การรับรอง ข้อบทการให้บริการด้านศุลกากร (Client Service Charters) ซึ่งเป็นพันธกรณีใน
การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล
- ศุลกากรอาเซียนได้ให้การรับรองพิมพ์เขียวการบูรณาการระบบศุลกากร (Customs Integrity
Blueprint)
และแผนงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นสัญญาณที่ชัดเจนของการให้บริการที่ดีขึ้นต่อสาธารณะ
- มีการจัดทำแนวปฏิบัติการประเมินราคาศุลกากรของอาเซียน (ASEAN Customs Valuation Guide),
และ

การทำคู่มือต่าง ๆ ได้แก่ ASEAN Cargo Processing Model และ Customs Post Clearance Audit Manual เพื่อให้ศุลกากรของประเทศอาเซียนสามารถนำไปใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงาน

- ศุลกากรอาเซียนได้เร่งรัดการอำนวยความสะดวกการเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนและการทำให้ระบบศุลกากรผ่านแดนอาเซียนดำเนินงานได้ ภายใต้กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน โดยคาดว่าอธิบดีกรมศุลกากรอาเซียนจะสามารถลงนามในพิธีสาร 7 ฉบับท้ายความตกลงดังกล่าว ภายในปี 2553

- ศุลกากรอาเซียนมีบทบาทหลักในการพัฒนาระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของอาเซียน (National

Single Window และ ASEAN Single Window) ซึ่งเป็นการบูรณาการการเชื่อมโยงระบบข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจเพื่อเร่งรัดกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าของศุลกากรให้เร็วยิ่งขึ้น

- ศุลกากรอาเซียนได้ให้การรับรองคู่มือการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านศุลกากรของอาเซียน (ASEAN Customs Risk Management Guide) ในการประชุมอธิบดีกรมศุลกากรอาเซียน ครั้งที่ 19 เพื่อให้ประเทศสมาชิกอาเซียนใช้เป็นคู่มือการทำงานเพื่อเร่งรัดกระบวนการตรวจปล่อยสินค้า ขณะเดียวกันยังส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ

- ศุลกากรอาเซียนประสบความสำเร็จในการนำใบขนสินค้าของอาเซียน (ASEAN Customs Declaration Document) มาใช้ในการตรวจปล่อยสินค้า

ทิศทางในอนาคต

อาเซียนจะยังคงปรับปรุงเทคนิคด้านศุลกากรให้ทันสมัยขึ้น และยกระดับการให้บริการด้านศุลกากรแก่สาธารณะตามแนวทางที่ระบุไว้ในแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) โดยมีเป้าหมายคือ ดำเนินการตามข้อบทเรื่องศุลกากรและการอำนวยความสะดวกทางการค้าภายใต้ความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ATIGA) เพื่อมุ่งไปสู่การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

● ระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของอาเซียน (ASW)

อาเซียนอยู่ระหว่างการพัฒนาาระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียว (ASEAN Single Window: ASW) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการเคลื่อนย้ายสินค้า โดยการเชื่อมโยงระบบข้อมูลแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและผู้ใช้ อาทิ ผู้ประกอบการธุรกิจและผู้ให้บริการด้านขนส่งและโลจิสติกส์

ประเทศสมาชิกอาเซียนได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการพัฒนา ASW โดยการวางรากฐานเพื่อทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างระบบการปฏิบัติงาน และระหว่างระบบข้อมูลสารสนเทศ (inter-operability และ inter-connectivity)

ปัจจุบัน บรูไน ดารุสซาลาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ได้เริ่มดำเนินงาน National Single Window (NSW) แล้ว และอยู่ระหว่างการพัฒนาในระดับที่ต่างกัน สำหรับกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม ได้เริ่มวางแผนการพัฒนา NSW ในประเทศ

ในระดับประเทศ หน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานได้ทำการเชื่อมโยงระบบข้อมูลระหว่างกันภายใต้ NSW โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดกระบวนการตรวจปล่อยสินค้า

ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมของอาเซียนได้ใช้งาน NSW ในการตรวจปล่อยสินค้าออกจากด่านศุลกากรเพิ่มขึ้น ส่วนในกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม เริ่มมีการประยุกต์ใช้ e-Customs

อาเซียนได้ให้การรับรอง ASEAN Data Model (Work base 1.0) ในเดือนเมษายน 2551 และอยู่ระหว่างยกระดับเป็น ASEAN Data Model (Version 2.0) โดยสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศขององค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ World Customs Organization (WCO), International Organization for Standardization (ISO) และ The United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) รูปแบบข้อมูลดังกล่าวจะทำให้มีการใช้ภาษาเดียวกันภายในและระหว่าง NSW และระบบการค้าระหว่างประเทศ

ในระดับภูมิภาค เริ่มดำเนินโครงการนำร่อง ASW ในปี 2553 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบ ASW Technical Prototype อาเซียนได้สรุปผลการจัดทำบันทึกความเข้าใจในการดำเนินโครงการนำร่อง ASW แล้ว เป็นการวางรากฐานทางกฎหมายในการดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการนำร่อง ASW ที่ผ่านมา บรูไน ดารุสซาลาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ประสบความสำเร็จในการแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของ CEPT Form D โดยใช้เวทีระดับภูมิภาค

อาเซียนยังได้ให้การรับรองแนวคิดการทำธุรกิจเพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาการประมวลผลทางอิเล็กทรอนิกส์ของ ASEAN Customs Declaration Document ประเด็นหลักบางประการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนพิจารณาในการจัดตั้ง ASW เช่น ขั้นตอนการทำธุรกิจ การปรับประสานข้อมูล รูปแบบการติดต่อสื่อสาร กรอบกฎหมายและความมั่นคง

ในท้ายที่สุดการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและผู้ดำเนินธุรกิจทางเศรษฐกิจจะมีบทบาทสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการจัดตั้ง ASW ตามที่ระบุไว้ชัดเจนในความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกด้านศุลกากรด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของอาเซียน (Agreement to Establish and Implement the ASEAN Single Window) และพิธีสารที่เกี่ยวข้อง

● การตรวจสอบและรับรองในอาเซียน (MRAs)

การจัดทำความตกลงยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangements: MRAs) เป็นความตกลงระหว่างประเทศภาคี 2 ประเทศหรือมากกว่า เพื่อให้มีการยอมรับร่วมบางส่วน หรือทั้งหมดของผลการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าของแต่ละฝ่าย

การจัดทำ MRAs ในสาขาการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานของอาเซียนดังกล่าว จะช่วยลดความจำเป็นในการทดสอบสินค้าหลายครั้งก่อนที่จะนำมาวางจำหน่ายหรือใช้งานในประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ดังนั้น MRAs จึงช่วยลดต้นทุนทางธุรกิจในการจัดทำรายงานผลการทดสอบ และเพิ่มความแน่นอนในการเข้าตลาดของสินค้า ขณะเดียวกัน ผู้บริโภคยังมีความเชื่อมั่นต่อคุณภาพของสินค้าในตลาด ซึ่งได้ผ่านการทดสอบแล้วตามข้อกำหนดของ MRAs

MRAs ของอาเซียนเป็นความตกลงระหว่างภาครัฐกับภาครัฐ สำหรับกลุ่มสินค้าที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ โดยอาเซียนได้ลงนามกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยความตกลงยอมรับร่วม (The ASEAN Framework Agreement on Mutual Recognition Agreement) เมื่อปี 2541 เพื่อกำหนดกรอบการดำเนินงานสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนในการจัดทำ MRAs ในสาขาต่างๆ

การสรุปผล MRAs ใน 2 สาขา

จนถึงปัจจุบัน อาเซียนได้สรุปผลการจัดทำ MRAs ใน 2 สาขา ได้แก่ สาขาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และสาขาเครื่องสำอาง โดยอาเซียนได้ลงนามความตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมสำหรับผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (The ASEAN Electrical and Electronic MRA: EEE) ในเดือนเมษายน 2545 และความตกลงยอมรับร่วมของการอนุมัติการจดทะเบียนสำหรับสินค้าเครื่องสำอาง (The ASEAN MRA of Product Registration Approvals for Cosmetics) ในเดือนกันยายน 2546

MRAs สาขาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ครอบคลุมผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อมต่อกับแหล่งจ่ายไฟแรงดันต่ำ หรือใช้พลังงานจากแบตเตอรี่ ปัจจุบันมีห้องปฏิบัติการทดสอบ 13 แห่ง และหน่วยรับรองมาตรฐาน 2 แห่ง ตามรายชื่อแนบท้าย EEE MRA โดยสินค้า EEE ที่ผ่านการทดสอบ และ/หรือ ได้รับการรับรองจากห้องปฏิบัติการทดสอบ หรือ หน่วยรับรองมาตรฐานตามรายชื่อดังกล่าว จะได้รับการยอมรับว่าเป็นไปตามข้อกำหนดของประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศ

MRA สาขาเครื่องสำอาง ความตกลงยอมรับร่วมของการอนุมัติการจดทะเบียนสำหรับสินค้าเครื่องสำอาง เป็นไปตามความสมัครใจของประเทศสมาชิกอาเซียน อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมและดำเนินการตามความตกลงดังกล่าว ถือเป็นขั้นตอนในการเตรียมการก่อนที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจะเข้าร่วมใน ASEAN Cosmetics Directive ซึ่งได้เริ่มบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2551 เพื่อใช้เป็นกรอบระเบียบในการกำกับดูแลสินค้าเครื่องสำอางในอาเซียน

ปัจจุบัน อาเซียนอยู่ระหว่างการจัดทำ MRA สำหรับสินค้าอาหารแปรรูปและยานยนต์ คาดว่าจะสรุปผลได้ภายในปี 2553

ขั้นตอนในอนาคต

อาเซียนอยู่ระหว่างการพัฒนาเครื่องหมายอาเซียน (Marking Scheme) เพื่อระบุว่าสินค้านั้นมีมาตรฐานสอดคล้องกับกฎระเบียบ/ข้อกำหนดด้านเทคนิคของอาเซียนตามความตกลงอาเซียนที่เกี่ยวข้อง

กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เครื่องหมายอาเซียนแสดงให้เห็นว่า สินค้านั้นมีคุณลักษณะสอดคล้องกับข้อกำหนดที่มี การปรับประสานแล้วของประเทศสมาชิกอาเซียน

● การปรับประสานมาตรฐานและกฎระเบียบด้านเทคนิค

การกำหนดมาตรฐาน/กฎระเบียบด้านเทคนิคที่แตกต่างกัน โดยไม่มีเหตุผลความจำเป็น ถือว่าเป็น อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า ดังนั้น การปรับประสานมาตรฐาน กฎระเบียบด้านเทคนิค และการตรวจสอบ รับรอง จึงมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวกทางการค้า

นับตั้งแต่ปี 2535 อาเซียนได้ดำเนินการเพื่อไปสู่การเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรีในภูมิภาค โดยการขจัดอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภายในอาเซียน ดำเนินการด้านปรับประสานมาตรฐาน กฎระเบียบด้านเทคนิค และกระบวนการตรวจสอบรับรอง

การปรับประสานเข้ากับมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติระหว่างประเทศ

แนวทางของอาเซียนในการเตรียมการ การทบทวน หรือการประยุกต์ใช้มาตรฐานและกฎระเบียบด้านเทคนิค รวมถึงกฎระเบียบด้านการตรวจสอบรับรอง ดำเนินการบนพื้นฐานการใช้มาตรฐานและแนวทางปฏิบัติระหว่างประเทศ รวมทั้งการปรับให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามข้อตกลงขององค์การการค้าโลกว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (WTO/TBT obligations) เท่าที่จะเป็นไปได้ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร

ในปี 2548 อาเซียนได้ให้การรับรองแนวนโยบายของอาเซียนด้านมาตรฐานและการรับรอง (The ASEAN Policy Guideline on Standards and Conformance) ซึ่งกำหนดหลักการในการดำเนินการของประเทศสมาชิกอาเซียนในด้านมาตรฐานและการรับรอง ทั้งในสาขาที่ภาครัฐกำกับดูแลและไม่ได้กำกับดูแล

หลักปฏิบัติที่ดีของอาเซียนด้านกฎระเบียบทางเทคนิค (The ASEAN Good Regulatory Practice Guide) เป็นแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลด้านมาตรฐานและการตรวจสอบรับรองของประเทศสมาชิกอาเซียน ในการเตรียมการและการนำกฎระเบียบด้านเทคนิคมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยปรับปรุงความสอดคล้องและความโปร่งใสของกฎระเบียบด้านเทคนิค และลดอุปสรรคด้านกฎระเบียบต่อการค้า

การปรับประสานมาตรฐาน

อาเซียนได้เริ่มดำเนินการปรับประสานมาตรฐานสำหรับสินค้าที่มีความสำคัญลำดับแรก 20 รายการ ในปี 2540 ทำให้มีการปรับประสานมาตรฐานสำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้า 58 มาตรฐาน และผลิตภัณฑ์ยาง 3 มาตรฐาน ซึ่งได้รายงานผลความคืบหน้าในสาขาเกษตรกรรม

สินค้าและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง	ความคืบหน้า
เครื่องใช้ไฟฟ้า ISO, IEC & ITU	58 มาตรฐาน
ความปลอดภัยทางไฟฟ้า IEC	71 มาตรฐาน
มาตรฐานสำหรับองค์ประกอบด้านแม่เหล็กไฟฟ้า CISPR	10 มาตรฐาน
ผลิตภัณฑ์ยาง ISO	3 มาตรฐาน
เกษตรกรรม International Conference on Harmonisation Requirements (ICH)	อาเซียนได้จัดทำข้อกำหนดด้านมาตรฐานชุดเอกสาร การขึ้นทะเบียนตำรับยาของอาเซียน (ASEAN Common Technical Dossiers: ACTD) และข้อกำหนดด้านคุณภาพมาตรฐานของยาของอาเซียน (ASEAN Common Technical Regulations:

สินค้าและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง	ความคืบหน้า
	ACTR) เสร็จแล้ว

ณ ปัจจุบัน อาเซียนอยู่ระหว่างปรับประสานมาตรฐานสำหรับสาขาที่มีความสำคัญลำดับแรกในการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เกษตร เครื่องสำอาง สินค้าประมง เกษษกรรม ผลิตภัณฑ์ยาง ผลิตภัณฑ์ไม้ ยานยนต์ วัสดุก่อสร้าง เครื่องมือแพทย์ ยาแผนโบราณ และผลิตภัณฑ์อาหารเสริม

การปรับประสานกฎระเบียบด้านเทคนิค

อาเซียนได้ปรับประสานกฎระเบียบด้านเทคนิคสำหรับสาขาเครื่องสำอาง และสาขาผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยอาเซียนได้ลงนามข้อตกลงว่าด้วยแผนการปรับกฎระเบียบเครื่องสำอางให้สอดคล้องกันของอาเซียน (Agreement on ASEAN Harmonized Cosmetic Regulatory Scheme) เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2543 และข้อตกลงว่าด้วยแผนการปรับกฎระเบียบเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ให้สอดคล้องกันของอาเซียน (Agreement on ASEAN Harmonized Electrical and Electronic Equipment Regulatory Scheme) เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2548

ณ ปัจจุบัน อาเซียนอยู่ระหว่างปรับประสานกฎระเบียบด้านเทคนิคสำหรับผลิตภัณฑ์เกษตร ยานยนต์ เครื่องมือแพทย์ ยาแผนโบราณ และผลิตภัณฑ์อาหารเสริม

● ความปลอดภัยของสินค้าเกษตรกรรมในอาเซียน (GMP)

ความแตกต่างของมาตรฐานสินค้าในแต่ละประเทศมักจะเป็นอุปสรรคต่อการค้า ดังนั้น เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ลึกยิ่งขึ้น เพื่อไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ภายในปี 2558 อาเซียนจึงจำเป็นต้องดำเนินการปรับประสานมาตรฐานสินค้า กฎระเบียบด้านเทคนิค และจัดทำความตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมในผลการทดสอบและรับรอง

ในสาขาสุขภาพ ซึ่งเป็นหนึ่งในสาขาที่มีความสำคัญลำดับแรกเพื่อเร่งรัดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามความตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมรายสาขาสำหรับการตรวจสอบแนวทางการผลิตที่ดีของผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรรม (ASEAN Mutual Recognition Arrangement (MRA) for

Good Manufacturing Practice (GMP) Inspection of Manufacturers of Medicinal Products) เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2552 ในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ณ เมืองพัทยา ประเทศไทย

ความตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมรายสาขาสำหรับการตรวจสอบแนวทางการผลิตที่ดีของผู้ผลิตสินค้าเภสัชกรรม

เป็นการยอมรับร่วมในใบรับรอง GMP และ/หรือ ผลการตรวจสอบซึ่งออกโดยหน่วยงานตรวจสอบจดทะเบียนที่ได้รับอนุญาตของประเทศภาคี ทั้งนี้ ใบรับรอง และ/หรือ ผลการตรวจสอบดังกล่าวจะใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการบังคับใช้กฎระเบียบภายในประเทศ เช่น การออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ผลิตสินค้าเภสัชกรรม การสนับสนุนการประเมินความสอดคล้องของสินค้าหลังออกสู่ตลาด และการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้ผลิต เช่น ห้องทดลองปฏิบัติการ รายงานดังกล่าวยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของขนาดยาที่ผลิตและช่วยให้ทราบว่าผู้ผลิตดำเนินการตามข้อกำหนด GMP หรือไม่

ภายใต้ MRA ดังกล่าว โรงงานที่ผลิตสินค้าเภสัชกรรมจะต้องแน่ใจว่าเป็นโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ผลิตสินค้าเภสัชกรรม หรือ ดำเนินกระบวนการผลิตสินค้าดังกล่าวได้ และจะต้องถูกตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอว่าสอดคล้องกับมาตรฐาน GMP รวมทั้งต้องแสดงให้เห็นว่ามีความสอดคล้องกับ Pharmaceutical Inspection Cooperation Scheme (PIC/S) Guide to GMP สำหรับสินค้าเภสัชกรรม หรือ มาตรฐานที่เทียบเท่ากับ GMP code เพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีภายใต้ MRA นี้ MRA นี้ มีผลบังคับใช้โดยสมาชิกอาเซียนทุกประเทศ ภายในวันที่ 1 มกราคม 2554

ประโยชน์ที่ได้รับ

MRA ดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค สำหรับผู้ผลิตสินค้าเภสัชกรรม โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ยา ทำให้แน่ใจได้ว่าความปลอดภัย คุณภาพ และประสิทธิภาพของยาเป็นเรื่องสำคัญลำดับแรก ซึ่งความสอดคล้องกับ MRA แสดงให้เห็นว่าสินค้าเภสัชกรรมในอาเซียนถูกผลิตและควบคุมตามหลักการของแนวทางการผลิตที่ดีและมาตรฐานด้านคุณภาพที่ตกลงร่วมกันในอาเซียน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของผู้ผลิต รวมทั้งเพิ่มความมั่นใจของผู้บริโภคในคุณภาพมาตรฐานของสินค้า ขณะเดียวกัน ยังทำให้ต้นทุนทางธุรกิจลดลง เนื่องจากผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องนำสินค้าไปผ่านกระบวนการทดสอบหรือการขอใบรับรองซ้ำกันหลายครั้ง สำหรับผู้บริโภค จะได้รับประโยชน์จากความมั่นใจว่าผลิตภัณฑ์เภสัชกรรมที่บริโภคนั้น มีความปลอดภัย

● ความตกลงการค้าบริการของอาเซียน (AFAS)

รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามกรอบความตกลงการค้าบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Service: AFAS)เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2538 ณ กรุงเทพฯ ประเทศไทย โดยมีเป้าหมาย คือ

- 1) ส่งเสริมความร่วมมือด้านการค้าบริการระหว่างสมาชิกอาเซียน เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและความ

สามารถในการแข่งขันของการค้าบริการของอาเซียน และกระจายศักยภาพด้านการผลิต และการให้บริการในอาเซียน

- 2) ขจัดอุปสรรคต่อการค้าบริการอย่างมีนัยสำคัญ

3) เปิดเสรีการค้าบริการ โดยการขยายขอบเขตและความลึกของการเปิดเสรี นอกเหนือจากที่ผูกพันไว้

ภายใต้ความตกลงการค้าบริการขององค์การการค้าโลก (WTO)

ภายใต้ AFAS ประเทศสมาชิกอาเซียนได้เข้าร่วมการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการเป็นรอบๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดตลาดการค้าบริการ โดยจะมุ่งเน้นลดหรือยกเลิกข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงตลาด และการแข่งขันด้านราคาระหว่างผู้ให้บริการต่างชาติและในประเทศ การเจรจาดังกล่าวทำให้ได้ตารางข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการ ซึ่งจะนำตารางดังกล่าวมาแนบท้ายความตกลง

สาขาบริการเป็นองค์ประกอบหลักของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยมีสัดส่วนร้อยละ 40-60 ของ GDP ของประเทศอาเซียน ขณะเดียวกัน มูลค่าการส่งออกและนำเข้าการค้าบริการของอาเซียนยังขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 182 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2546 เป็น 343 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2552

ผลสำเร็จ ณ ปัจจุบัน

อาเซียนได้สรุปผลการเจรจาการค้าบริการไปแล้ว 5 รอบ และจัดทำข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการภายใต้ AFAS ไปแล้ว 7 ชุด ลงนามโดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน ได้แก่

- พิธีสารอนุวัติข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 1 ลงนามเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2540 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์
- พิธีสารอนุวัติข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 2 ลงนามเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2541 ณ กรุงฮานอย
- พิธีสารอนุวัติข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 3 ลงนามเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2544
- พิธีสารอนุวัติข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 4 ลงนามเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2547 ณ กรุงจาการ์ตา
- พิธีสารอนุวัติข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 5 ลงนามเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2549 ณ เมืองเซบู
- พิธีสารอนุวัติข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 6 ลงนามเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2550 ณ ประเทศสิงคโปร์
- พิธีสารอนุวัติข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 7 ลงนามเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2552 ณ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

โดยมีเป้าหมายการเปิดเสรีสาขาบริการสำคัญ 4 สาขา ภายในปี 2553 ได้แก่ สุขภาพ ICT ท่องเที่ยว และการบิน ส่วนสาขาโลจิสติกส์ภายในปี 2556 สำหรับสาขาบริการอื่น ๆ จะเปิดตลาดบริการทั้งในเชิงลึกและกว้าง เพื่อไปสู่การเคลื่อนย้ายบริการอย่างเสรี โดยมีความยืดหยุ่นได้ ภายในปี 2558 เช่น การบริการธุรกิจ การบริการวิชาชีพ ก่อสร้าง การจัดจำหน่าย การศึกษา และโทรคมนาคม เป็นต้น

นอกจากนี้ อาเซียนยังได้จัดทำข้อผูกพันการเปิดตลาดบริการทางการเงิน 4 ชุด ลงนามโดยรัฐมนตรีคลังอาเซียน และข้อผูกพันการเปิดตลาดการขนส่งทางน้ำ 6 ชุด ลงนามโดยรัฐมนตรีขนส่งอาเซียน

ข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 7 ภายใต้ AFAS เป็นพันธกรณีที่มีความก้าวหน้ามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ภายใต้แผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังนี้

- ยกเลิกข้อจำกัดการให้บริการข้ามพรมแดน (Mode 1 และ 2)
- ผูกพันการเพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติ (Mode 3)
- ยกเลิกข้อจำกัดอื่นแบบก้าวหน้า

ขณะนี้ อาเซียนอยู่ระหว่างจัดทำข้อผูกพันฯ ชุดที่ 8 โดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามพิธีสารเพื่ออนุวัติ

ข้อผูกพันฯ ชุดที่ 8 ภายใต้ AFAS ในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 17 เมื่อ 28 ตุลาคม 2553 ณ ประเทศเวียดนาม

● การจัดทำข้อตกลงการยอมรับร่วมในสาขาบริการ (MRA)

การจัดทำข้อตกลงการยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangements: MRA) ในสาขาบริการ เป็นพัฒนาการล่าสุดของความร่วมมือด้านการค้าบริการของอาเซียน โดย MRA หมายถึง การที่ผู้ให้บริการที่ได้รับการรับรองคุณสมบัติวิชาชีพโดยหน่วยงานที่มีอำนาจในประเทศตน จะได้รับการยอมรับโดย

หน่วยงานที่มีอำนาจในประเทศอาเซียนอื่น โดยสอดคล้องกับกฎระเบียบภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายผู้ให้บริการสาขาวิชาชีพในภูมิภาค

MRA ในสาขาบริการของอาเซียน

กรอบความตกลงการค้าบริการของอาเซียน(AFAS) ซึ่งลงนามโดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2538 ณ กรุงเทพฯ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวมกลุ่มสาขาบริการโดยรวมในอาเซียนตามที่ระบุไว้ในมาตรา 5 ภายใต้ AFAS ดังนี้

“ สมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศจะให้การยอมรับในวุฒิการศึกษาหรือประสบการณ์ที่ได้รับ และคุณสมบัติที่เป็นไปตามข้อกำหนด หรือ ใบอนุญาตหรือใบรับรองที่ได้รับในประเทศสมาชิกอื่น เพื่อวัตถุประสงค์ในการออกใบอนุญาตหรือใบรับรองให้แก่ผู้ให้บริการ การยอมรับดังกล่าวจะต้องทำอยู่บนพื้นฐานของความตกลงกับประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้อง หรืออาจให้การยอมรับโดยอิสระ”

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2544 ณ กรุงบันดาร์ เสรีเบเกวัน ประเทศบรูไนฯ ผู้นำอาเซียนได้มีมติให้เริ่มการเจรจาจัดทำ MRA เพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายบุคลากรวิชาชีพภายใต้ AFAS ในการนี้ คณะกรรมการประสานงานอาเซียนด้านบริการ (ASEAN Coordinating Committee on Services: CCS) จึงได้จัดตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญเฉพาะกิจว่าด้วย MRA ภายใต้คณะทำงานรายสาขาบริการธุรกิจ ในปี 2546 เพื่อเริ่มการเจรจาจัดทำ MRA ด้านบริการ ต่อมา CCS ได้จัดตั้งคณะทำงานสาขาบริการด้านสุขภาพ ในเดือนมีนาคม 2547 เพื่อเจรจาจัดทำ MRA ในสาขาบริการด้านสุขภาพ

ผลสำเร็จ ณ ปัจจุบัน

ณ ปัจจุบัน อาเซียนได้สรุปผลการจัดทำ MRA และลงนามโดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนแล้ว ดังนี้

- ข้อตกลงการยอมรับร่วมในสาขาบริการวิชาชีพวิศวกรรม ลงนามเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2548 ณ

กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

- ข้อตกลงการยอมรับร่วมในสาขาบริการวิชาชีพพยาบาล ลงนามเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2549 ณ

เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์

- ข้อตกลงการยอมรับร่วมในสาขาบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม และกรอบความตกลงสำหรับการ

ยอมรับร่วมในคุณสมบัติวิชาชีพด้านการสำรวจ ลงนามเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2550 ณ ประเทศสิงคโปร์ และ

▪ กรอบความตกลงว่าด้วยข้อตกลงการยอมรับร่วมในสาขาบริการวิชาชีพบัญชี ข้อตกลงการยอมรับร่วมในสาขาบริการวิชาชีพแพทย์ และข้อตกลงการยอมรับร่วมในสาขาวิชาชีพทันตแพทย์ ลงนามเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2552 ณ อำเภอยะลา ประเทศไทย

นอกจากนี้ รัฐมนตรีขนส่งอาเซียนยังได้ให้การรับรองข้อตกลงการยอมรับร่วมในสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยง ในการประชุมรัฐมนตรีขนส่งอาเซียน ครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2552 ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม

ขณะนี้ อาเซียนอยู่ระหว่างจัดตั้งกลไกในการดำเนินการตาม MRA ดังกล่าว

การสรุปผล MRA ดังกล่าวเป็นการสิ้นสุดการเจรจา MRA ณ ปัจจุบัน ขณะเดียวกัน อาเซียนอาจพิจารณาเริ่มการเจรจา MRA ในสาขาวิชาชีพอื่นในอนาคต ซึ่งขณะนี้จะให้ความสำคัญกับการดำเนินการตาม

MRA ที่เสร็จแล้วก่อน เพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพในภูมิภาคได้รับประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมจากข้อตกลงดังกล่าว

การจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมในคุณสมบัติวิชาชีพ MRA มีความแตกต่าง ๆ กันในรายละเอียด ดังนี้ สำหรับวิชาชีพวิศวกรรมและสถาปัตยกรรมเป็นการสร้างกลไกในการประสานงานระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ขณะที่ MRA สำหรับวิชาชีพแพทย์และทันตแพทย์ให้ความสำคัญเรื่องความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกการยอมรับคุณสมบัติวิชาชีพดังกล่าวในประเทศอาเซียนอื่น ส่วน MRA สำหรับวิชาชีพบัญชีมีแนวทางคล้ายคลึงกับ MRA สำหรับวิชาชีพด้านการสำรวจ คือ เป็นการกำหนดกรอบหลักการกว้างๆ สำหรับการเจรจาข้อตกลงทวิภาคี/พหุภาคีระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนต่อไป

● ความตกลงการลงทุนของอาเซียน(ACIA)

ความตกลงด้านการลงทุนอย่างเต็มรูปแบบของอาเซียน (ASEAN Comprehensive Investment

Agreement) ลงนามโดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2552 ACIA เป็นผลมาจากการรวมและการทบทวนความตกลงด้านการลงทุนของอาเซียน 2 ฉบับ ได้แก่ ความตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน ปี ค.ศ. 1998 (Framework Agreement on ASEAN Investment Area: AIA Agreement) และ ความตกลงอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมและการคุ้มครองการลงทุน ปี ค.ศ. 1987 (ASEAN Investment Guarantee

Agreement: ASEAN IGA) รวมทั้งพิธีสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการรวมความตกลง 2 ฉบับดังกล่าว เพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมในโลกที่มีการแข่งขันเพิ่มขึ้น และทำให้อาเซียนสามารถเป็นฐานการลงทุน โดยปรับปรุงนโยบายการลงทุนให้เสรีและเปิดกว้างมากขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน

ACIA เป็นความตกลงด้านการลงทุนของอาเซียนที่มีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมสาขาการผลิต การเกษตร ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ และบริการเกี่ยวข้องกับ 5 สาขาดังกล่าว อาเซียนกำหนดให้มีการเปิดเสรีการลงทุนแบบก้าวหน้า เพื่อมุ่งไปสู่การมีสภาพแวดล้อมการลงทุนที่เสรีและเปิดกว้าง โดยสอดคล้องกับเป้าหมายของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นอกจากนี้ ACIA ยังสามารถให้มีการเปิดเสรีการลงทุนในสาขาอื่นได้ในอนาคต

ACIA ประกอบด้วย ข้อบทด้านการลงทุน ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ การเปิดเสรี การคุ้มครอง การอำนวยความสะดวกและการส่งเสริม มีสาระสำคัญ ดังนี้

- กำหนดเวลาชัดเจนในการเปิดเสรีการลงทุน
- ผลประโยชน์สำหรับนักลงทุนต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในอาเซียน
- ข้อสงวนในการให้การปฏิบัติที่เป็นพิเศษภายใต้ AIA
- การยืนยันพันธกรณีตามข้อบทใน AIA และ ASEAN IGA เช่น การให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ

(National Treatment) และหลักปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favoured-Nation Treatment)

ACIA ข้อบทใหม่ที่มองไปข้างหน้า

- การปรับปรุงสภาพแวดล้อมการลงทุนให้มีความเสรี อำนวยความสะดวก โปร่งใส และมีการแข่งขัน

กันมากขึ้น ตามแนวทางปฏิบัติที่ดีของสากล

- การปรับปรุงข้อบทใน AIA และ ASEAN IGA ที่มีอยู่ให้ดีขึ้น เช่น เรื่องข้อพิพาทระหว่างนักลงทุนกับ

ประเทศสมาชิกอาเซียน การโอนเงินลงทุน

- การเพิ่มข้อบทใหม่เรื่องการห้ามกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติ (Prohibition of Performance Requirement) โดยให้มีการประเมินร่วมเพื่อพิจารณาพันธกรณีเพิ่มเติม

- ข้อบทเรื่องผู้บริหารอาวุโสและกรรมการบริหาร ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายบุคลากรดังกล่าว

ข้อดีของ ACIA

การมีขอบเขตที่ครอบคลุมกว้างขวางของ ACIA ช่วยเสริมสร้างการคุ้มครองการลงทุนและเพิ่มความมั่นใจให้แก่นักลงทุนต่างชาติในการเข้ามาลงทุนในอาเซียน นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาการลงทุนระหว่างกันภายในอาเซียน โดยเฉพาะในบริษัทข้ามชาติที่มีฐานการลงทุนในอาเซียน โดยการขยายกิจการความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม และการผลิตตามความเชี่ยวชาญเฉพาะ อันนำไปสู่การเสริมสร้างการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ

เงินลงทุนที่เข้ามายังอาเซียนมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นในช่วงปีที่ผ่านมา เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจโลกและภูมิภาคที่เข้มแข็งขึ้นก่อนที่วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจโลกจะทำให้เงินลงทุนเข้ามายังอาเซียนลดลงในปี 2551 และ 2552 แหล่งเงินลงทุนหลักที่เข้ามายังอาเซียนยังคงเป็นสหภาพยุโรป มีสัดส่วนร้อยละ 18.3 ญี่ปุ่น ร้อยละ 13.4 และสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 8.5 นอกจากนี้แหล่งเงินลงทุนดังกล่าว การลงทุนระหว่างกันภายในอาเซียนยังมีความสำคัญ มีสัดส่วนร้อยละ 11.2 ของเงินลงทุนที่เข้ามายังอาเซียน ในปี 2552 ทำให้อาเซียนเองเป็นแหล่งเงินลงทุนใหญ่อันดับ 3 ของอาเซียน ขณะเดียวกัน สัดส่วนการลงทุนจากต่างประเทศในอาเซียนต่อการลงทุนจากต่างประเทศในโลก ยังเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.8 ในปี 2551 เป็นร้อยละ 3.6 ในปี 2552 สะท้อนให้เห็นว่า อาเซียนยังคงเป็นภูมิภาคที่สามารถดึงดูดการลงทุนในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นแม้ว่าจะมีภาวะเศรษฐกิจถดถอย

เพื่อให้สามารถดึงดูดการลงทุนได้ท่ามกลางการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น อาเซียนจะยังคงใช้ความพยายามในการดำเนินการเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการลงทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการลงทุนมากขึ้น อาเซียนยืนยันพันธกรณีที่จะมุ่งไปสู่การมีสภาพแวดล้อมการลงทุนที่เสรีและโปร่งใสมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการลงทุนและดึงดูดให้นักลงทุนเข้ามายังอาเซียนเพิ่มขึ้น นำไปสู่การขยายตัวและการพัฒนาทางเศรษฐกิจในภูมิภาค

● การรวมตัวทางการเงินในอาเซียน

ภายใต้แผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อาเซียนตั้งเป้าหมายการรวมตัวของตลาดเงิน และตลาดทุน ภายในปี 2558 เนื่องจากระบบการเงินที่มีการรวมตัวกันและทำงานได้อย่างราบรื่น โดยมีระบบการบริหารจัดการบัญชีทุน (capital account regime) ที่เสรีขึ้น และมีตลาดทุนที่เชื่อมโยงระหว่างกัน จะช่วยอำนวยความสะดวกการค้าการลงทุนและการเคลื่อนย้ายเงินทุนในภูมิภาคเพิ่มขึ้น

แผนงานการรวมกลุ่มทางการเงินและการคลังของอาเซียน (Roadmap for Monetary and Financial Integration of ASEAN: RIA-Fin)

ตามแผนงานการรวมกลุ่มทางการเงินและการคลังของอาเซียน อาเซียนจะดำเนินมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

1) การเปิดเสรีการค้าบริการทางการเงิน (Financial Service Liberalization) โดยการเปิดเสรีการค้า

บริการทางการเงินแบบก้าวหน้า ภายในปี 2558 ยกเว้นสาขาย่อยบางสาขาและธุรกรรมบางรายการ โดยมีความยืดหยุ่นที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้า ณ ปัจจุบัน อาเซียนได้สรุปผลการเจรจาจัดทำข้อผูกพันการเปิดตลาดบริการทางการเงินไปแล้ว 4 รอบ การเจรจารอบที่ 5 จะสรุปผลภายในปี 2553

2) การเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายบัญชีทุน (Capital Account Liberalisation) โดยการยกเลิก

การควบคุมเงินทุนเคลื่อนย้าย (capital controls) และข้อจำกัดต่างๆเพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีขึ้น โดยครอบคลุมถึงการยกเลิกข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายเงินบัญชีเดินสะพัดและเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ รวมถึงเงินลงทุนในหลักทรัพย์ (portfolio flows)

3) การพัฒนาตลาดทุน (Capital Market Development) โดยการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในระยะยาวสำหรับการพัฒนาตลาดทุนของอาเซียน โดยมีเป้าหมายระยะยาว คือ เพื่อให้เกิดความร่วมมือของตลาดทุนระหว่างประเทศในอาเซียน โดยได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อไปสู่การพัฒนาตลาดทุนของอาเซียนอย่างบูรณาการ (“Implementation Plan for an Integrated Capital Market”) เพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงตลาด ความเชื่อมโยงกัน และการมีสภาพคล่อง

4) ความมีเสถียรภาพและการรวมตัวทางการเงินในเอเชียตะวันออกเฉียง อาเซียนได้ดำเนินหลาย

มาตรการ
เพื่อสนับสนุนเสถียรภาพทางการเงินในเอเชียตะวันออกเฉียง เพื่อมุ่งสู่การรวมตัวทางการเงินมากขึ้นกับจีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี มาตรการสำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ ความคิดริเริ่มเชียงใหม่พหุภาคี (Chiang Mai Initiative Multilateralisation: CMIM) ซึ่งเป็นความตกลงการแลกเปลี่ยนเงินตราแบบพหุภาคี เพื่อให้ความช่วยเหลือประเทศสมาชิกที่ประสบปัญหาสภาพคล่องระยะสั้น มีวงเงิน 1.2 ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยได้เริ่มดำเนินโครงการ CMIM ตั้งแต่วันที่ 24 มีนาคม 2553 ความริเริ่มอื่น ได้แก่ การพัฒนาตลาดตราสารหนี้เอเชีย (Asian Bond Market Initiative: AMBI) ซึ่งริเริ่มขึ้นในปี 2548 โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาตลาดตราสารหนี้สกุลเงินตราท้องถิ่นที่ลึกซึ้งในประเทศสมาชิกอาเซียน+3 (จีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี) ภายใต้แผนงานการพัฒนาตลาดตราสารหนี้เอเชีย มาตรการที่สำคัญลำดับแรก คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการออกตราสารหนี้ การอำนวยความสะดวกความต้องการของผู้ซื้อ การเสริมสร้างด้านกฎระเบียบ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนาตลาดตราสารหนี้ โดยเมื่อเดือนพฤษภาคม 2553 อาเซียนได้จัดตั้งองค์กรค้ำประกันสินเชื่อและการลงทุน (Credit Guarantee and Investment Facility: CGIF) เพื่อสนับสนุนการออกพันธบัตรตราสารหนี้ของภาคเอกชนในอาเซียน+3

5) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบระวังภัยทางเศรษฐกิจของภูมิภาคและการเฝ้าติดตาม
อาเซียนได้เริ่มกระบวนการระวังภัยทางเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2542 รวมทั้งสนับสนุนการหารือเชิง
นโยบายระดับภูมิภาค ทบทวนประเด็นด้านเศรษฐกิจ และสนับสนุนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการเงินใน
ภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบัน อาเซียนอยู่ระหว่างจัดตั้งหน่วยระวังภัยทางเศรษฐกิจและการเงินของอาเซียน
(Macroeconomic and Finance Surveillance Office: MFSO) ณ สำนักงานเลขาธิการอาเซียน มี
วัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการติดตามและเฝ้าระวังภัยในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค

● ความริเริ่มเชียงใหม่พหุภาคี (CMIM)

ความริเริ่มเชียงใหม่พหุภาคี (Chiang Mai Initiative Multilateralisation: CMIM) เป็นความตกลง
การแลกเปลี่ยนเงินตราแบบพหุภาคี ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อ (1) แก้ไขปัญหาสภาพคล่องระยะสั้นในภูมิภาค

(2) เป็นส่วนเสริมระบบการบริหารจัดการทางการเงินระหว่างประเทศที่มีอยู่ ปัจจุบัน CMIM มีผลบังคับใช้แล้ว ตั้งแต่วันที่ 24 มีนาคม 2553 หลังจากที่สมาชิกอาเซียน 5 ประเทศและประเทศ+3 (จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้) ได้ให้สัตยาบันความตกลงฯ

อาเซียนได้ตกลงให้มีความริเริ่มเชียงใหม่ (Chiang Mai Initiative: CMI) ครั้งแรก เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2543 ณ จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย เพื่อใช้เป็นกรอบงานในการสนับสนุนสภาพคล่องในภูมิภาค โดยการจัดทำข้อตกลงแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศของอาเซียน (ASEAN Swap Arrangement: ASA) และการสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเงินตราทวิภาคี (Bilateral Swap Arrangements: BSAs) ระหว่างอาเซียนกับประเทศ+3 ต่อมาในเดือนพฤษภาคม 2549 รัฐมนตรีคลังอาเซียน+3 ได้มีมติเห็นชอบให้ขยายกรอบงานดังกล่าวให้เป็นความริเริ่มเชียงใหม่พหุภาคี (CMI Multilateralisation) เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของ BSAs ในการเสริมสภาพคล่องในภูมิภาค ต่อมาในปี 2550 รัฐมนตรีคลังอาเซียน+3 เห็นชอบให้ CMIM มีการบริหารจัดการโดยการให้ประเทศสมาชิกกันเงินสำรองระหว่างประเทศ มาสมทบรวมกันไว้เป็นกองกลาง (“self-managed reserve pooling”) โดยแต่ละประเทศภาคียังมีอำนาจในการบริหารจัดการเงินทุนสำรองในส่วนของตน

ประเทศภาคีและการกันเงินสมทบ

ประเทศภาคีใน CMIM ประกอบด้วย สมาชิกอาเซียน 10 ประเทศและประเทศ+3 (จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ รวมถึง ฮองกง) จากวงเงิน CMIM รวม 1.2 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เป็นเงินสมทบจากประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ และประเทศ +3 จำนวน 0.24 และ 0.96 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจาก CMIM เป็นการกันเงินทุนสำรองระหว่างประเทศของแต่ละประเทศภาคีมาสมทบไว้เป็นกองกลาง ประเทศภาคีจึงมีภาระผูกพันเพียงการยืนยันการสมทบเงิน ทั้งนี้ ภาคีผู้ให้ความช่วยเหลือ (Contributing Party) แต่ละประเทศจะโอนเงินตามที่ผูกพันไว้ให้แก่ภาคีผู้ขอรับความช่วยเหลือ (Requesting Party) ตามสัดส่วนที่ตกลงกันไว้ ก็ต่อเมื่อมีการอนุมัติการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ หากไม่มีการขอแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศโดยประเทศภาคีใด ภาคีแต่ละประเทศจะยังคงมีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการเงินทุนสำรองระหว่างประเทศของตนต่อไป

ข้อตกลงและเงื่อนไขของการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

ภาคีทุกประเทศสามารถเข้าถึงกองทุน CMIM โดยวงเงินสูงสุดที่แต่ละประเทศสามารถเบิกถอนจากกองทุนได้ ขึ้นอยู่กับจำนวนเท่าที่กำหนดของวงเงินที่ภาคีนั้นยืนยันการสมทบไว้ ทั้งนี้ ภาคีผู้ขอรับความช่วยเหลือสามารถเบิกถอนเงินได้ถึงร้อยละ 20 ของจำนวนวงเงินสูงสุด โดยไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมโครงการของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF Facility) ส่วนวงเงินที่เหลือจะเบิกถอนได้ ก็ต่อเมื่อ ภาคีผู้ขอรับความช่วยเหลือเข้าร่วม IMF Program หรือโครงการอื่นที่เหมาะสม โดย CMIM เป็นความตกลงการแลกเปลี่ยนเงินสกุลเหรียญสหรัฐฯ กับเงินสกุลท้องถิ่นของประเทศที่ขอเบิกถอนเงิน มีอายุการแลกเปลี่ยน 90 วันนับจากวันที่เบิกถอน สามารถต่ออายุได้ไม่เกิน 7 ครั้ง รวมระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี ส่วนการเบิกถอนที่ไม่เกินร้อยละ 20 ของจำนวนวงเงินสูงสุด สามารถต่ออายุได้ไม่เกิน 3 ครั้ง โดยภาคีผู้ขอรับความช่วยเหลือที่แลกเปลี่ยนเงินสกุลเหรียญสหรัฐฯไป ต้องชำระค่าดอกเบี้ยโดยอ้างอิงอัตรา LIBOR plus premium

กระบวนการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและการตัดสินใจ

ภายใต้ CMIM ภาครัฐผู้ขอรับความช่วยเหลือแต่ละประเทศสามารถยื่นขอเบิกถอนเงินจากประเทศผู้ประสานงาน (ประธานร่วมจากอาเซียนและประเทศ+3) โดยการอนุมัติและเบิกถอนเงินจากกองทุนควรใช้เวลาไม่เกิน 2 สัปดาห์นับจากวันที่ได้รับคำร้องขอเบิกถอนเงิน หลังจากคำขอเบิกถอนเงินได้รับการอนุมัติแล้ว ภาครัฐผู้ให้ความช่วยเหลือทุกประเทศต้องโอนเงินสกุลเหรียญสหรัฐเข้าไปในบัญชีของภาครัฐผู้ขอรับความช่วยเหลือซึ่งในทางกลับกัน จะต้องโอนเงินสกุลท้องถิ่นของตนที่มีมูลค่าเทียบเท่ากันไปให้ภาครัฐผู้ให้ความช่วยเหลือ ทั้งนี้ การตัดสินใจทั้งหมดเกี่ยวกับประเด็นการดำเนินงาน CMIM (เช่น การอนุมัติการเบิกถอนเงิน การต่ออายุ และการยกเว้นเงื่อนไข) ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่อาวุโสกระทรวงการคลังและธนาคารกลางอาเซียน+3 (ASEAN+3 Finance and Central Bank Deputies) สำหรับประเด็นพื้นฐาน เช่น ขนาดของกองทุน การสมทบเงินทุน และการเข้าเป็นภาคีใน CMIM ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของรัฐมนตรีคลังอาเซียน+3

บทบาทของหน่วยงานกำกับดูแลด้านเศรษฐกิจในภูมิภาค

เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของ CMIM รัฐมนตรีคลังอาเซียน+3 ได้เห็นชอบให้มีการจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลด้านเศรษฐกิจในภูมิภาค เรียกว่า สำนักงานวิจัยเศรษฐกิจมหภาคอาเซียน+3 (ASEAN+3 Macroeconomic Research Office: AMRO) ณ ประเทศสิงคโปร์ โดย AMRO จะรับผิดชอบในการติดตามดูแลภาวะเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของ CMIM

● ความร่วมมือด้านอาหาร เกษตร และป่าไม้ของอาเซียน

อาเซียนมีเป้าหมายไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ภายในปี 2558 โดยจะเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในสินค้าอาหาร เกษตร และป่าไม้ ในตลาดระหว่างประเทศ รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรผ่านการส่งเสริมสหกรณ์การเกษตรจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นลำดับแรกของอาเซียน นอกจากนี้ ประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่และเกี่ยวข้องระหว่างภาคส่วน เช่น

ความมั่นคงด้านอาหาร การบรรเทาผลกระทบและการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในสาขาเกษตรและป่าไม้ รวมถึงมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ยังเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นลำดับแรกเช่นกัน

ความคิดริเริ่มเพื่อไปสู่การบรรลุเป้าหมายการรวมกลุ่มของอาเซียน

การปรับปรุงประสานด้านคุณภาพและมาตรฐาน การรับรองความปลอดภัยของอาหาร และการจัดทำระบบการรับรองคุณภาพสินค้าให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน จะทำให้สินค้าเกษตรของอาเซียนพร้อมที่จะแข่งขันในตลาดโลก โดยการเสนออาหารที่ปลอดภัย มีประโยชน์ต่อสุขภาพ และมีคุณภาพได้มาตรฐาน ปัจจุบันอาเซียนอยู่ระหว่างการพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ดีทางการเกษตร (Good Agricultural Practices: GAP) มาตรฐานในการผลิต การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร การกำหนดระดับปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุดในอาหารที่ยอมรับได้ของอาเซียน (Maximum Residue Limits: MRL) สำหรับยาฆ่าแมลง เกณฑ์ในการรับรองสินค้าปศุสัตว์และการทำปศุสัตว์ (Criteria for accreditation of livestock and livestock products enterprises) แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการสำหรับกุ้ง (Guideline for Good Management Practices for shrimp) และข้อควรปฏิบัติสำหรับการประมงที่มีความรับผิดชอบ (A Code of Conduct for responsible fisheries) โดยจะนำข้อกำหนดดังกล่าวทั้งหมดมาใช้ในอ้างอิงสำหรับการพัฒนาแนวทางปฏิบัติและเรื่องที่มีความสำคัญลำดับแรก เพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมเกษตรของแต่ละประเทศ

การเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารยังคงเป็นเป้าหมายพื้นฐานของอาเซียน และเพื่อตอบสนองต่อความกังวลเกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารในภูมิภาคที่เพิ่มขึ้นในช่วงปีที่ผ่านมา อาเซียนได้ให้การรับรองแถลงการณ์อาเซียนว่าด้วยความมั่นคงด้านอาหาร (ASEAN Statement on Food Security) แผนนโยบายบูรณาการความมั่นคงด้านอาหารของอาเซียน (ASEAN Integrated Food Security: AIFS) และแผนกลยุทธ์ความมั่นคงด้านอาหารของอาเซียน (Strategic Plan of Action on ASEAN Food Security: SPA-FS) เพื่อส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารในระยะยาว และปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในภูมิภาคอาเซียน นอกจากนี้ ยังมีความคิดริเริ่มอื่น ได้แก่ ASEAN Multi-Sectoral Framework on Climate Change (AFCC): Agriculture and Forestry towards Food Security โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในสาขาเกษตรและป่าไม้

ป่าไม้ยังคงเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญมากของภูมิภาคอาเซียน ในแง่ของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมถึงสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น การส่งเสริมการบริหารจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน (Sustainable Forest Management: SFM) การบังคับใช้กฎหมายไม่ให้มีการทำไม้ผิดกฎหมาย (Forest Law Enforcement and Governance) และการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการตัดไม้ทำลายป่า และการทำให้ป่าเสื่อมโทรม (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation: REDD) จึงเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจและเป็นเรื่องที่สำคัญลำดับแรกของอาเซียน ด้วยเหตุนี้ อาเซียนจึงได้จัดทำแนวทางปฏิบัติ เกณฑ์และตัวชี้วัด ดังนี้

(1) เกณฑ์และตัวชี้วัดของอาเซียนสำหรับการบริหารจัดการป่าเขตร้อนอย่างยั่งยืน ครอบคลุมถึงรูปแบบในการติดตาม การประเมินผล และการรายงาน

(2) แนวทางปฏิบัติของอาเซียนในการดำเนินงานตามข้อเสนอของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยป่าไม้ (Intergovernmental Panel on Forests/Intergovernmental Forum on Forest: IPF/IFF)

(3) แนวทางปฏิบัติของอาเซียนในการรับรองการป่าไม้อย่างเป็นทางการเป็นขั้นเป็นตอน (ASEAN Guidelines on Phased Approach to Forest Certification: PAFC)

(4) เกณฑ์และตัวชี้วัดของอาเซียนสำหรับความถูกต้องตามกฎหมายของป่าไม้

นอกจากนี้ อาเซียนยังยืนยันพันธกรณีในการต่อต้านการตัดไม้จากป่าโดยผิดกฎหมายและเกี่ยวข้องกับการค้า ตามที่ระบุไว้ในแถลงการณ์ของรัฐมนตรีเกษตรและป่าไม้ของอาเซียนว่าด้วยการบังคับใช้กฎหมายไม่ให้มีการทำไม้ผิดกฎหมายในอาเซียน

ความท้าทายและแนวโน้มในอนาคต

การผลิตสินค้าเกษตรและป่าไม้ที่สามารถซื้อขายกันในระดับประเทศ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการเป็นตลาดเดียวกันของอาเซียน ดังนั้น อาเซียนจึงจำเป็นต้องมีนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่เหมาะสม รวมถึงมีสถานะทางเศรษฐกิจเฉพาะของประเทศ การศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับเกษตรกร การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การติดต่อสื่อสาร และการบริหารจัดการด้านการตลาด เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูล เงินทุนและปัจจัยการผลิต ที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยต้นทุนที่ลดลง

นอกจากนี้ การขยายตัวของการผลิตสินค้าเกษตรและป่าไม้ที่ยั่งยืน ในเชิงเศรษฐศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ยังเป็นเรื่องที่อาเซียนจำเป็นต้องหารือกันต่อไป

● กรอบแผนงานบูรณาการความมั่นคงด้านอาหารของอาเซียน (AIFS) และแผนกลยุทธ์ความมั่นคงด้านอาหารของอาเซียน (SPA-FS)

ความมั่นคงทางอาหารเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่ออาเซียนมายาวนาน และเพื่อตอบสนองต่อความผันผวนอย่างมากของราคาอาหารที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเกิดวิกฤตการณ์การเงินโลก ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อปี 2551

อาเซียนจึงจำเป็นต้องดำเนินการเชิงยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมอย่างกว้างขวาง เพื่อไปสู่การสร้างความมั่นคงทางอาหารในภูมิภาคในระยะยาว

เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารในระยะยาว และเพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในอาเซียน ผู้นำอาเซียนได้ให้การรับรองกรอบแผนงานบูรณาการความมั่นคงด้านอาหารของอาเซียน (ASEAN Integrated Food Security (AIFS) Framework) และแผนกลยุทธ์ความมั่นคงด้านอาหารของอาเซียน (Strategic Plan of Action on ASEAN Food Security: SPA-FS) ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ในปี 2552 โดยกรอบแผนงาน AIFS และ SPA-FS เป็นการวางแผนงานสำหรับช่วงเวลา 5 ปี (ปี 2552-2556) เพื่อกำหนดมาตรการ กิจกรรม และระยะเวลาในการส่งเสริมความร่วมมือในการดำเนินงานและการติดตาม

องค์ประกอบหลักของ AIFS

การเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและการบรรเทาปัญหาเร่งด่วน/ความขาดแคลน เป็นมาตรการหลักในการจัดการกับปัญหาด้านความมั่นคงทางอาหารในภูมิภาค โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของโครงการและกิจกรรมด้านความมั่นคงทางอาหารระดับประเทศ และเพื่อพัฒนาความคิดริเริ่มและกลไกการสำรองอาหารระดับภูมิภาค

การผลิตอาหารอย่างยั่งยืน เป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการทำให้เกิดความมั่นคงด้านอาหาร ซึ่งจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้โดยการปรับปรุงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร การลดความสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว การลดต้นทุนในการดำเนินธุรกรรม การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การส่งเสริมนวัตกรรมด้านการเกษตร รวมถึงการวิจัยและพัฒนาด้านประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าเกษตร การถ่ายทอดและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ

นอกจากนี้ อาเซียนจะต้องริเริ่มและส่งเสริมความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงด้านอาหาร ซึ่งครอบคลุมถึงการจัดหาตลาดที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการขยายตัวของการผลิตอาหารที่ยั่งยืน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารและเกษตร และการเสริมสร้างระบบข้อมูลสารสนเทศด้านความมั่นคงทางอาหารแบบบูรณาการ เช่น ระบบการเตือนภัยล่วงหน้า กลไกในการติดตามและเฝ้าระวัง เป็นต้น

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงด้านอาหารที่กำลังเกิดขึ้น เช่น การพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อความมั่นคงด้านอาหารถือเป็นส่วนหนึ่งในกรอบ AIFS ด้วย

รัฐมนตรีเกษตรและป่าไม้ของอาเซียนได้ตกลงให้จัดตั้งกลไกในการดำเนินงานและติดตามผลตามกรอบงาน AIFS และ SPA-FS โดยประสานงานร่วมกับคณะทำงานรายสาขาของอาเซียนที่เกี่ยวข้อง การหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียในระดับประเทศและภูมิภาค ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความร่วมมือและทำให้ได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของ นอกจากนี้ อาเซียนยังจำเป็นต้องส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและองค์กรผู้บริจาค เช่น องค์กรอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agricultural Organization) ธนาคารโลก (World Bank) สถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (International Rice Research Institute) กองทุนระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

(International Fund for Agricultural Development) และธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank)

● ความปลอดภัยของอาหาร

ความปลอดภัยของอาหารเป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่งของความร่วมมือของอาเซียนในสาขาอาหารและเกษตรภายใต้แผนงานการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน ในช่วงปีที่ผ่านมา อาเซียนได้ดำเนินการเพื่อเสริมสร้างระบบและกระบวนการในการควบคุมคุณภาพของอาหาร เพื่อส่งเสริมการเคลื่อนย้ายอาหารที่มีคุณภาพ มีประโยชน์ต่อสุขภาพ และมีความปลอดภัย ที่เสริมมากขึ้นในภูมิภาค โดยที่สินค้าอาหารและเกษตรของอาเซียนมีคุณภาพตามมาตรฐานสากลจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในตลาดโลก อาเซียนจึงเน้นความสำคัญเรื่องการปรับประสานคุณภาพและมาตรฐาน การรับรองความปลอดภัยของอาหาร รวมถึงการจัดทำระบบการรับรองสินค้าอาหารและเกษตรให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

มาตรการหลักในการส่งเสริมความปลอดภัยของอาหาร

ในปี 2549 อาเซียนได้ให้การรับรองการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของอาเซียนสำหรับผักและผลไม้สด (ASEAN Good Agricultural Practices for Fresh Fruit and Vegetables: ASEAN GAP) เพื่อใช้เป็นมาตรฐานสำหรับการผลิต การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผักและผลไม้ในอาเซียน การปฏิบัติตามที่ระบุไว้ใน ASEAN GAP มีเป้าหมายเพื่อให้มั่นใจว่าผักและผลไม้ที่ผลิตได้ในอาเซียนมีความปลอดภัยในการรับประทานและมีคุณภาพที่เหมาะสมสำหรับผู้บริโภค นอกจากนี้ ASEAN GAP ยังทำให้มั่นใจได้ว่าอาหารถูกผลิตและจัดการในลักษณะที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสุขภาพ ความปลอดภัย และสวัสดิการของคนงานในสาขาเกษตรและอาหาร

จนถึงปัจจุบัน อาเซียนได้กำหนดมาตรฐานค่าสารพิษตกค้างสูงสุด (Maximum Residue Limits: MRL) ของอาเซียน สำหรับสารกำจัดศัตรูพืช 61 ชนิด จำนวน 775 มาตรฐาน รวมทั้งได้ให้การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรของอาเซียน สำหรับมะม่วง สับปะรด ทูเรียน มะละกอ ส้มโอ และเงาะ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าผลไม้ดังกล่าวมีความสด โดยมีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมต่อผู้บริโภค หลังจากผ่านขั้นตอนการเตรียมการและการบรรจุหีบห่อแล้ว นอกจากนี้ อาเซียนได้ให้การรับรองมาตรฐานอาเซียนสำหรับวัคซีนสัตว์ 49 มาตรฐาน เกณฑ์ในการรับรองการทำปศุสัตว์ 13 เกณฑ์ (Criteria for accreditation of livestock establishments) และเกณฑ์ในการรับรองสินค้าปศุสัตว์ 3 เกณฑ์ เพื่อให้เป็นมาตรฐานที่ปรับประสานแล้วของอาเซียน

ความคืบหน้าอื่น ๆ ในสาขาเกษตรและประมง คือ อาเซียนอยู่ระหว่างการเสริมสร้างเครือข่ายการทดสอบอาหารที่ผลิตจากพืชที่ตัดแปรพันธุกรรม การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติในการบริหารจัดการที่ดีสำหรับกุ้ง การพัฒนาข้อควรปฏิบัติสำหรับการประมงที่มีความรับผิดชอบ (A Code of Conduct for responsible fisheries) และการดำเนินงานตามระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม Hazard Analysis and Critical Control Point (HACCP) ในการผลิตอาหารทะเลและผลิตภัณฑ์ประมง

ในปี 2547 อาเซียนได้จัดตั้งเครือข่ายกลางด้านความปลอดภัยอาหารของอาเซียน (ASEAN Food Safety Network) เพื่อให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐของประเทศสมาชิกอาเซียนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านความปลอดภัยของอาหาร

การต่อสู้กับภัยคุกคามจากไข้หวัดนก (Avian Influenza)

การแพร่ระบาดของไข้หวัดนกในช่วงปีที่ผ่านมาทำให้อาเซียนต้องเพิ่มความสนใจในประเด็นความปลอดภัยของอาหารในภูมิภาค และเนื่องจากการเกิดโรคไข้หวัดนกในคนมีความเชื่อมโยงกับการสัมผัสโดยตรงกับสัตว์ปีกที่ตายแล้ว หรือเป็นโรคในช่วงที่ทำการฆ่าและการประกอบอาหาร อาเซียนจึงต้องส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ เช่น การเสริมสร้างศักยภาพ การรับรองความปลอดภัยของอาหาร และการบริหารจัดการสัตว์ปีกมีมาตรฐานเดียวกัน โดยดำเนินการร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ประเทศผู้บริจาค และองค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (ADB) องค์กรอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) และองค์กรโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties: OIE)

- **กรอบแผนงานรายสาขาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความปลอดภัยอาหารของอาเซียน (AFCC)**

รายงานและการศึกษาจากหลายแห่ง ระบุว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่มีความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากที่สุดในโลก เนื่องจากการมีแนวชายฝั่งทะเลยาว มีความหนาแน่นของประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจบริเวณชายฝั่งทะเลสูง และมีการพึ่งพาการเกษตร ประมง ป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติอื่นสูง

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเกิดขึ้นในทุกสาขา โดยเฉพาะสาขาเกษตรและป่าไม้ ซึ่งได้รับผลกระทบสูงมาก ดังนั้น ภัยคุกคามของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาทางเศรษฐกิจจึงกลายเป็นเรื่องที่อาเซียนให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก อย่างไรก็ตาม ยังมีความเป็นไปได้ในการใช้มาตรการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบดังกล่าว

เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายนี้ และจากการที่อาเซียนตระหนักถึงศักยภาพในการเสริมสร้างความยืดหยุ่นของประชาชนและระบบนิเวศน์ รวมทั้งเพื่อบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

โดยอาศัยความร่วมมือกัน อาเซียนจึงได้จัดทำกรอบแผนงานรายสาขาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความปลอดภัยอาหารของอาเซียน (ASEAN Multi-Sectoral Framework on Climate Change and Food Safety : AFCC)

แนวความคิดริเริ่มในการจัดทำกรอบแผนงาน AFCC

AFCC เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน รวมถึงแผนโครงการความคิดริเริ่มในการรวมกลุ่มอาเซียน (IAI)

รัฐมนตรีเกษตรและป่าไม้อาเซียนได้ให้การรับรองกรอบแผนงาน AFCC เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2552 ครอบคลุมสาขาเกษตร ประมง ปศุสัตว์ และป่าไม้ รวมถึงสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และพลังงาน ขอบเขตที่ครอบคลุมกว้างขวางของ AFCC แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องระหว่างสาขา (cross sectoral issue) ดังนั้น ความร่วมมือระหว่างสาขาต่างๆ ในการดำเนินมาตรการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจึงเป็นเรื่องจำเป็น

ด้วยเป้าหมายเพื่อให้เกิดความปลอดภัยของอาหารผ่านทางการใช้ที่ดิน ป่าไม้ น้ำ และทรัพยากรทางน้ำอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ โดยการลดความเสี่ยงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้มากที่สุด AFCC ได้กำหนดวัตถุประสงค์ ดังนี้

- การประสานงานเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การปรับตัวและบรรเทาผลกระทบ
- ความร่วมมือในการดำเนินมาตรการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบ

ประเทศสมาชิกอาเซียนได้ให้ความร่วมมือในการจัดการผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งนี้ ความร่วมมือและความริเริ่มที่มีอยู่ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของ AFCC มีดังนี้

- การบูรณาการยุทธศาสตร์การปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมาไว้ในแผนนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม
- ความร่วมมือในการดำเนินมาตรการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระดับประเทศและระดับภูมิภาค การติดต่อสื่อสารและการสร้างเครือข่ายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความมั่นคงด้านอาหาร และ

ความท้าทายและแนวทางในอนาคต

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องระหว่างสาขา และต้องการการประสานงานกันภายในสาขาและระหว่างสาขา ดังนั้น การเสริมสร้างความร่วมมือและการประสานงานระหว่างสาขาด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การพัฒนา พลังงาน เกษตร ประมง ปศุสัตว์ และป่าไม้ จึงเป็นเรื่องจำเป็น

นอกจากนี้ การเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรและการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่สาธารณะ ยังเป็นเรื่องท้าทายในการตอบสนองต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้วยความริเริ่มดังกล่าว จึง

คาดว่าจะมีการจัดทำยุทธศาสตร์ระดับภูมิภาคในการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบซึ่งจะสามารถนำมาใช้ในการคาดการณ์ภัยคุกคามต่อความมั่นคงด้านอาหาร อันเนื่องมาจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

● การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน (SFM)

การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน (Sustainable Forest Management: SFM) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลายมิติ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้มั่นใจว่าสินค้าและบริการที่มาจากป่าไม้สามารถตอบสนองต่อความต้องการในปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันยังสามารถรักษาพื้นที่ป่าไว้ได้อย่างต่อเนื่องและสนับสนุนการพัฒนาในระยะยาว

ความริเริ่มเพื่อไปสู่การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน

วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ของการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน (SFM) คือ เพื่อส่งเสริมการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนในอาเซียนและกำจัดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การตัดไม้ที่ผิดกฎหมายและเกี่ยวข้องกับการค้าโดยการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร การถ่ายทอดเทคโนโลยี การสร้างความตระหนักรู้ให้แก่สาธารณะ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการบังคับใช้กฎหมายและหลักธรรมาภิบาล

เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน (SFM) รัฐมนตรีเกษตรและป่าไม้อาเซียนได้ให้การรับรองเกณฑ์และตัวชี้วัดของอาเซียน (ASEAN Criteria and Indicators: C&I) ในการจัดการป่าไม้เขตร้อนอย่างยั่งยืน รวมถึงรูปแบบในการติดตาม การประเมินผล และการรายงาน (Monitoring, Assessment and Reporting: MAR) ของ SFM โดย C&I ถูกจัดทำขึ้นเพื่อให้ประเทศสมาชิกอาเซียนใช้เป็นกรอบในการกำหนดนิยามการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน และการประเมินความคืบหน้าในการดำเนินการไปสู่เป้าหมายของ SFM นอกจากนี้ ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ทราบถึงแนวโน้มในสาขาป่าไม้และผลกระทบจากการ

แทรกแซงการจัดการป่าไม้ รวมทั้งช่วยสนับสนุนการตัดสินใจด้านนโยบายป่าไม้ของประเทศ เป้าหมายสูงสุดของเครื่องมือดังกล่าว คือ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการจัดการป่าไม้ที่ดี และสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ อาเซียนยังได้จัดทำรูปแบบการติดตามประเมินผลและรายงาน (MAR) ทั้งแบบ online และ offline สำหรับ SFM เพื่อช่วยให้ประเทศสมาชิกอาเซียนติดตามความคืบหน้าของ SFM ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน (SFM) การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้และหลักธรรมาภิบาล (Forest Law Enforcement and Governance: FLEG) เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต้องมีก่อน และเป็นมาตรการสำคัญประการหนึ่งในการไปสู่การจัดการป่าไม้ที่ดีขึ้น ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าว อาเซียนจึงได้ให้การรับรองแผนงานด้าน FLEG (ปี 2551-2558) เป้าหมายโดยรวมของการดำเนินการ FLEG คือ มีการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนเพื่อเสริมสร้างอุปทานป่าไม้ที่ถูกต้องตามกฎหมายและยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมการค้าสินค้าป่าไม้ที่มีการแข่งขันกันในตลาด อันนำไปสู่การลดความยากจนในภูมิภาค ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของแผนงาน FLEG คือ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบังคับใช้กฎหมายและหลักธรรมาภิบาล และส่งเสริมการค้าภายในและภายนอกอาเซียน รวมถึงความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวของสินค้าป่าไม้ของอาเซียน ในการนี้ อาเซียนได้ให้การรับรองแนวทางปฏิบัติของอาเซียนอย่างเป็นทางการเป็นขั้นเป็นตอนในการรับรองการป่าไม้ (ASEAN Guidelines on Phased Approach to Forest Certification: PACT) รวมถึงเกณฑ์และตัวชี้วัดของอาเซียนสำหรับความถูกต้องตามกฎหมายของไม้ที่ตัดจากป่า

เพื่อสนับสนุนความคิดริเริ่มในการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้และหลักธรรมาภิบาล (FLEG) อาเซียนได้ยืนยันพันธกรณีในการต่อต้านการทำไม้ที่ผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าตามที่ระบุไว้ในแถลงการณ์รัฐมนตรีว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้และหลักธรรมาภิบาลในอาเซียน

ความท้าทายและแนวทางในอนาคต

การเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร และการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่สาธารณะ ยังคงเป็นความท้าทายในการบรรลุเป้าหมายของการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน (SFM) ด้วยเหตุนี้ อาเซียนได้ร่วมมือกับองค์การอาหารระหว่างประเทศ (FAO) ในการดำเนินโครงการ “การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการติดตาม การประเมินผล และการรายงานความคืบหน้าในการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนในเอเชีย” (“Strengthening Monitoring, Assessment and Reporting on Sustainable Forest Management in Asia”: MAR-FM)

ทั้งนี้ การดำเนินงานตามแผนงาน FLEG (ปี 2551-2558) ตามกรอบเวลาที่กำหนดและการนำรูปแบบการติดตามประเมินผลและรายงาน (MAR) สำหรับการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนมาใช้ในระดับประเทศยังเป็นเรื่องที่ต้องหารือกันต่อไป

2. ยุทธศาสตร์ : การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง

● นโยบายการแข่งขันในอาเซียน

ตามแผนงานการจัดตั้งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี 2558 ประเทศสมาชิกอาเซียนมีพันธะผูกพันที่จะต้องส่งเสริมนโยบายและกฎหมายการแข่งขัน (Competition policy and law: CPL) ในประเทศให้ทั่วถึงภายในปี 2558 เพื่อที่จะสร้างวัฒนธรรมของการแข่งขันทางธุรกิจที่ยุติธรรมสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคในระยะยาว

ในปัจจุบัน ประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีกฎหมายการแข่งขันที่ครอบคลุมและหน่วยงานกำกับดูแล ได้แก่ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และไทย ขณะที่มาเลเซียเพิ่งจะผ่านกฎหมายการแข่งขันโดยคาดว่าจะมีผลบังคับใช้ในปี 2555 ประเทศสมาชิกอาเซียนที่เหลือมีนโยบายและกฎระเบียบรายสาขา ยังไม่มีกฎหมายการแข่งขันที่ครอบคลุมทั้งระบบเศรษฐกิจ

คณะผู้เชี่ยวชาญด้านการแข่งขันของอาเซียน (The ASEAN Experts Group on Competition (AEGC))

ในเดือนสิงหาคม 2550 รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนเห็นชอบการจัดตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญด้านการแข่งขันของอาเซียน (The ASEAN Experts Group on Competition (AEGC)) ให้เป็นเวทีระดับภูมิภาค เพื่อหารือและร่วมมือด้านนโยบายและกฎหมายการแข่งขัน (CPL) คณะทำงานจัดประชุมครั้งแรกในปี 2551 และมีมติว่า ใน 3-5 ปีข้างหน้า จะให้ความสำคัญการสร้างนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ และการปฏิบัติในประเทศสมาชิก พัฒนาแนวทางนโยบายการแข่งขันของภูมิภาคอาเซียน และจัดทำคู่มือนโยบายและกฎหมายการแข่งขันในอาเซียนสำหรับภาคธุรกิจ ทั้งนี้ ได้เริ่มเปิดให้สาธารณชนเข้าไปใช้ข้อมูลแนวทางและคู่มือเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2553 ในช่วงการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนครั้งที่ 42 ณ เมืองดานัง ประเทศเวียดนาม โดยสามารถ Download ข้อมูลได้ที่

<http://www.asean.org/publications/ASEANRegionalGuidelinesonCompetitionPolicy.pdf>

<http://www.asean.org/publications/HandbookonCompetition.zip>

หลังจากการเปิดให้สาธารณชนเข้าไปใช้ข้อมูลแนวทางและคู่มือ จะมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชนในอาเซียนเพื่อเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความเข้าใจอย่างทั่วถึง ขณะนี้อาเซียนอยู่ระหว่างการพัฒนาแผนปฏิบัติงานนโยบายการแข่งขันของภูมิภาค สำหรับปี 2010-2015 โดยในแผนการดำเนินงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะให้ความสำคัญต่อแผนปฏิบัติงานด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถและการแนะนำการปฏิบัติที่ดีสำหรับ CPL

ความท้าทายและโอกาสในอนาคต

ในขณะที่มีความท้าทาย ก็มีโอกาสที่ดีสำหรับประเทศสมาชิกที่จะพัฒนาหรือเริ่มจัดทำ CPL ที่ครอบคลุม ในการก้าวเข้าสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว เพื่อที่จะส่งเสริมพัฒนาการแข่งขันทางธุรกิจที่ยุติธรรม และประกันบทบาทของอาเซียนในการผู้เล่นที่มีความสามารถในการแข่งขัน และสำคัญในห่วงโซ่อุปทานของภูมิภาคและของโลก

● การคุ้มครองผู้บริโภคของอาเซียน (ACCP)

การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection) ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างชุมชนอาเซียนที่ให้ความสำคัญต่อบุคคล อาเซียนนั้นเป็นที่สนใจมากขึ้นเมื่อผลประโยชน์และสวัสดิการของผู้บริโภคได้รับการพิจารณา โดยการบังคับใช้มาตรการทุกอย่าง เพื่อนำไปสู่การรวมตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาค

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคทำให้มั่นใจถึงการแข่งขันที่เป็นธรรม และการค้ามีข้อมูลที่ถูกต้องอย่างเสรีในตลาด ในปัจจุบัน มีเพียงประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนามที่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค นอกจากนี้ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคของลาวได้ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาเมื่อเดือนมิถุนายน 2553 และประกาศใช้ในเดือนกันยายน 2553 ประเทศสมาชิกอาเซียนที่เหลือกำลังวางแผนหรืออยู่ระหว่างกระบวนการร่างนโยบายและกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ในระหว่างนี้ ประเด็นการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศดังกล่าวจึงอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายอื่น เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคของอาเซียน

คณะกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคของอาเซียน (ACCP)

การคุ้มครองผู้บริโภคเป็นความร่วมมือสาขาใหม่ภายในอาเซียน ตามแผนงานภายใต้พิมพ์เขียวเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คณะกรรมการประสานงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคระหว่างรัฐบาลซึ่งภายหลังได้เปลี่ยนชื่อ เป็น **คณะกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคของอาเซียน (ASEAN Coordinating Committee on Consumer Protection : ACCP)** ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม 2550 **คณะทำงาน ACCP** ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานกลางเพื่อปฏิบัติและตรวจสอบการเตรียมการและกลไกภายในภูมิภาค และเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ยั่งยืน

การปฏิบัติตามพันธกรณีในพิมพ์เขียวการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คณะกรรมการ ACCP ได้ให้การรับรองแนวทางยุทธศาสตร์สำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว ซึ่งประกอบไปด้วยมาตรการทางนโยบายและการดำเนินงานตามลำดับความสำคัญ โดยมีกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติที่ชัดเจน รวมทั้งการพัฒนา (1) กลไกการแจ้งและการแลกเปลี่ยนข้อมูลภายในปี 2553 (2) กลไกการปรับปรุงผู้บริโภคข้ามแดนภายในปี 2558 และ (3) แผนการยุทธศาสตร์สำหรับการสร้างเสริมศักยภาพภายในปี 2553

ความท้าทายและโอกาสในอนาคต

คณะกรรมการ ACCP เป็นองค์กรที่ถูกจัดตั้งขึ้นใหม่และมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับแผนโครงการที่มีขอบเขตกว้างขวางและซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความจำเป็นหลักเกี่ยวกับการเสริมสร้างศักยภาพในระดับภูมิภาคและระดับชาติจะต้องถูกจัดลำดับสำคัญไว้ก่อน ในส่วนของการพัฒนาและการสนับสนุนนโยบายระดับชาติ ด้านกฎหมาย และการจัดการด้านสถาบันการคุ้มครองผู้บริโภค ยังต้องการความช่วยเหลือทางเทคนิคและทางการเงินอีกมาก

นอกเหนือจากความท้าทายดังกล่าวแล้ว การรวมตัวในระดับโลกและระดับภูมิภาคจะนำมาสู่ความซับซ้อนและ ความยากลำบากในการจัดการการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศสมาชิกต่างๆมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีปริมาณและมูลค่าของการค้าภายในประเทศ และการค้าข้ามแดนที่เพิ่มสูงขึ้นไปพร้อมกับกระบวนการผลิต และการสื่อสารเทคโนโลยีด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและรวดเร็ว

● ความร่วมมือด้านสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของอาเซียน (IPRs)

การสร้างสรรค การทำธุรกิจ และการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (IP) และสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (IPRS) ถือเป็นแหล่งผลประโยชน์อย่างเปรียบเทียบของกิจการและเศรษฐกิจที่สำคัญ และถือเป็นตัวขับเคลื่อนหลักของแผนยุทธศาสตร์การแข่งขัน

ประเทศสมาชิกอาเซียนได้ร่วมมือกันเพื่อ (1) บังคับใช้แผนปฏิบัติการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของอาเซียน ปี 2547-2553 และแผนงานสำหรับความร่วมมือของอาเซียนทางด้านลิขสิทธิ์ (2) จัดตั้งระบบการจัดเก็บเอกสารของอาเซียนสำหรับการออกแบบ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดเก็บเอกสารแก่ผู้ใช้และเพื่อสนับสนุนการประสานงานระหว่างสำนักงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสมาชิกอาเซียน (3) เพื่อลงนามในสนธิสัญญาระหว่างประเทศร่วมกัน รวมถึงพิธีสารเมดริต (4) เพื่อสนับสนุนให้มีการหารือและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานผู้ดูแลระดับชาติเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และ (5) เพื่อสนับสนุนความร่วมมือในภูมิภาคเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาสาขาใหม่ เช่น องค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่น (ทีเค) ทรัพยากรพันธุกรรม (จีอาร์) และ กลุ่มการแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (ซีทีอี) กิจกรรมความร่วมมือเหล่านี้ได้ถูกระบุไว้ในพิมพ์เขียวเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (เออีซี)

คณะทำงานเกี่ยวกับความร่วมมือสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (AWGIPC)

คณะทำงาน AWGIPC มีหน้าที่ในการให้คำแนะนำสำหรับความร่วมมือของอาเซียนทางด้านสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ตั้งแต่ปี 2539 ความร่วมมือดังกล่าวทำให้เกิดความชัดเจนใน การประสาน การจดทะเบียน และการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาภายในอาเซียน

ในการบรรลุพันธกรณีตามที่กำหนดไว้ในพิมพ์เขียวเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประเทศสมาชิกได้มีการศึกษาทั้งในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมลิขสิทธิ์ ได้มีการจัดประชุมเพื่อหารือเกี่ยวกับการเข้าเป็นสมาชิกต่อพิธีสารเมดริต และจัดตั้งโครงการนำร่องเกี่ยวกับความร่วมมือในการตรวจสอบสิทธิบัตรของอาเซียน (ASPEC) และ “IP Direct” ของอาเซียน นอกจากนี้ คณะทำงาน AWGIPC ได้พยายามเผยแพร่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางนโยบายและตรวจสอบความสอดคล้องของกฎหมายและกฎเกณฑ์ต่อความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้าของประเทศสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ

ในการดำเนินงานของ AWGIPC ได้มีการร่วมมือระหว่างหุ้นส่วนและองค์กรต่างๆ รวมถึงสมาคมสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของอาเซียน ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ จีน (สำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาของรัฐ-SIPO) คณะกรรมาธิการยุโรป ญี่ปุ่น (สำนักงานสิทธิบัตรของญี่ปุ่น-JPO) สำนักงานสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าของสหรัฐอเมริกา (USPTO) และกรมยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา และองค์การว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แผนงานความร่วมมือระยะยาวได้ถูกพัฒนาระหว่าง AWGIPC และ USPTO สำหรับปี 2547-2553 โดยจะขยายแผนงานนี้ต่อไปอีก 5 ปี ในระหว่างนั้น โครงการใหญ่ระยะ 4 ปีของอาเซียนเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา (ECAP III) ได้เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 1

มกราคม 2553 ซึ่งเป็นโครงการต่อจาก ECAP II AWGIPC และได้ร่วมมือกันในหลายๆแผนงานซึ่งเกี่ยวกับการขับเคลื่อนอุปสงค์ทาง IP

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมภายในภูมิภาคสำหรับการบังคับใช้ในอนาคต AWGIPC ได้ตัดสินใจรวบรวมและบังคับใช้แผนยุทธศาสตร์ IPR ของอาเซียน ปี 2554-2558 ต่อเนื่องจากแผนปฏิบัติการปี 2547-2553 โดยมีฟิลิปปินส์เป็นประเทศหลัก ประเด็นเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา มีความซับซ้อนทางเทคนิคมากขึ้น (เช่น การคุ้มครองสิทธิบัตรและลิขสิทธิ์ที่มีขอบเขตกว้างขึ้นและลึกมากขึ้น เพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางด้านเทคโนโลยีชีวภาพและการสื่อสาร) นอกจากนี้ ยังครอบคลุมถึงสาขาที่กว้างมากขึ้นในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional Knowledge : TK) ทรัพยากรชีวภาพ (Generic Resources L GR) และการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิม (Cultural Traditional Expressions : CTE) โครงสร้างพื้นฐานทางทรัพย์สินทางปัญญาและความเชี่ยวชาญมีความแตกต่างอย่างมากภายในอาเซียน โดยมีช่องว่างความแตกต่างระหว่างอาเซียน-6 และอาเซียน-4 ความแตกต่างดังกล่าวมีนัยยะเกี่ยวกับธรรมชาติและความสำเร็จทางด้านการร่วมมือในภูมิภาค และความต้องการความช่วยเหลือทางเทคนิคภายในอาเซียนและระหว่างกลุ่มย่อยของประเทศสมาชิก นอกจากนี้ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสบการณ์และมีความสามารถทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาและศักยภาพทางสถาบันในอาเซียน ยังคงมีจำกัด ในระหว่างนี้ ได้มีความพยายามที่จะบังคับใช้แนวทาง “อาเซียน-ช่วย-อาเซียน” เมื่อสามารถทำได้ รวมถึงการแลกเปลี่ยนบทเรียนและการพิจารณาอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับนโยบายของประเทศสมาชิก ในการเข้าเป็นสมาชิกของสนธิสัญญาระหว่างประเทศและการปฏิบัติตามกิจกรรมหรือแผนงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา

- ความร่วมมือด้านการขนส่งของอาเซียน

ความร่วมมือด้านการขนส่งของอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างระบบการขนส่งให้มีการรวมตัวกันในภูมิภาคอาเซียนและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้อาเซียนบรรลุเป้าหมายเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) และบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการขนส่ง (ASEAN Transport Action Plan (ATAP) 2005-2010) ความร่วมมือด้านการขนส่งของอาเซียนได้มุ่งเน้นเรื่องการเสริมสร้างความเชื่อมโยงในการขนส่งหลายรูปแบบ การส่งเสริมการเคลื่อนย้ายคนและสินค้าแบบไร้พรมแดน และการส่งเสริมการเปิดเสรีบริการด้านขนส่งทางน้ำและทางอากาศให้ยิ่งขึ้น

เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการเคลื่อนย้ายสินค้าในภูมิภาคอาเซียน อาเซียนได้จัดทำกรอบความตกลงด้านการอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งที่สำคัญ 3 ฉบับ ดังนี้

(1) กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน (ASEAN Framework Agreement on the Facilitation of Goods in Transit: AFAFGIT)

(2) กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการขนส่งหลายรูปแบบ (ASEAN Framework Agreement on Multimodal Transport: AFAMT)

(3) กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งข้ามแดน (ASEAN Framework Agreement on the Facilitation of Inter-State Transport: AFAFIST)

ทั้งนี้ กรอบความตกลงทั้ง 3 ฉบับ มีวัตถุประสงค์เพื่อลดขั้นตอนในกระบวนการด้านการค้า/การขนส่งในอาเซียนให้ง่ายขึ้น มีการปรับประสานกัน จัดทำแนวทางและข้อกำหนดร่วมกันในการจดทะเบียนผู้ประกอบการขนส่งผ่านแดน และขนส่งหลายรูปแบบ รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการขนส่งสินค้าแบบไร้พรมแดน

ความร่วมมือด้านการขนส่งทางอากาศ ในด้านการขนส่งผู้โดยสารทางอากาศ ได้มีการให้สิทธิรับขนส่งการจราจรเสรีภาพที่ 3, 4, และ 5 อย่างไม่จำกัดระหว่างเมืองใดๆ ในอาเซียน ซึ่งสายการบินสามารถทำการบินไปยังเมืองที่มีท่าอากาศยานระหว่างประเทศ และสามารถให้สิทธิรับขนส่งการจราจรระหว่างเมืองต่างๆ ของอาเซียน และระหว่างเมืองหลวงของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยสิทธิเสรีภาพคล้ายคลึงกันนี้จะขยายรวมไปถึงการให้บริการระหว่างเมืองอื่นๆ ของอาเซียน ภายใต้ความตกลงพหุภาคีอาเซียนว่าด้วยการเปิดเสรีอย่างเต็มที่ของบริการขนส่งผู้โดยสารทางอากาศ (ASEAN Multilateral Agreement on the Full Liberalisation of Passenger Air Services: MAFLPAS) **สำหรับการเปิดน่านฟ้าเสรี (Open Skies) อย่างเต็มรูปแบบในส่วนของเที่ยวบินขนส่งเฉพาะสินค้า** ประเทศสมาชิกอาเซียนได้มุ่งมั่นที่จะเปิดเสรีอย่างเต็มที่ที่เที่ยวบินขนส่งสินค้าทางอากาศ และให้สิทธิรับขนส่งการจราจรเสรีภาพที่ 3, 4, และ 5 อย่างไม่จำกัดในการบริการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ณ เมืองใดๆ ที่มีท่าอากาศยานระหว่างประเทศภายในอาเซียน ขณะนี้อาเซียนอยู่ระหว่างการพัฒนา การบังคับใช้กฎหมาย เพื่อบรรลุการเป็นตลาดการบินร่วมอาเซียนภายในปี 2015 สำหรับการเชื่อมโยงด้านการขนส่งทางอากาศกับประเทศคู่เจรจา อาเซียนและจีนใกล้บรรลุผลการเจรจาจัดทำความตกลงว่าด้วยการขนส่งทางอากาศกับจีน และอาเซียนมีกำหนดจะเจรจากับอินเดียและเกาหลีต่อไป

ความร่วมมือด้านการขนส่งทางน้ำ อาเซียนได้จัดทำแผนปฏิบัติการว่าด้วยการขนส่งทางทะเล ที่มีการรวมตัวเพื่อเพิ่มขีดความสามารถแข่งขันในภูมิภาคอาเซียน เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการบริการและการตลาดขนส่งสินค้าทางเรือภายในอาเซียน ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภค และการเชื่อมโยงทางการตลาด โดยจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนารวมกลุ่มสาขาการขนส่งทางทะเลของอาเซียนเป็นตลาดเดียว (ASEAN Single Shipping Market) และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยขณะนี้ อาเซียนอยู่ระหว่างการจัดทำกรอบยุทธศาสตร์ดังกล่าว

ความร่วมมือด้านการขนส่งทางบก อาเซียนได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินโครงการเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟสายสิงคโปร์-คุนหมิง (the Singapore-Kunming Rail Link: SKRL) และการพัฒนาโครงการโครงข่ายทางหลวงอาเซียน (AHN) โดยเส้นทางผ่านสิงคโปร์-มาเลเซีย-ไทย-กัมพูชา เวียดนาม-จีน (คุนหมิง) เป็นเส้นทางหลักของ SKRL คือผ่านทาง และมีเส้นทางเชื่อมไทย-พม่า และไทย-ลาว

จากข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการโครงข่ายทางหลวงอาเซียน (AHN) ได้รายงาน ว่า โครงข่ายเส้นทางหลวงอาเซียนทั้งหมด มีระยะทาง 26,207.8 กิโลเมตร โดยมีสัดส่วนโครงข่ายเส้นทางที่มีมาตรฐานชั้นที่ 3 (ถนนลาดยาง 2 ช่องจราจร ผิวทางกว้าง 6 เมตร) หรือสูงกว่า เป็นระยะทางเกือบ 24,000 กิโลเมตร ทั้งนี้ ยังได้ให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงถนนต่ำกว่าชั้นที่ 3 สำหรับเส้นทางขนส่งผ่านแดน (Transit Transport Routes: TTR) เป็นระยะทาง 1,858 กิโลเมตร ในประเทศลาว พม่า และฟิลิปปินส์ภายในปี 2015 นอกจากนี้ การสนับสนุนด้านเงินลงทุนยังเป็นสิ่งจำเป็นในการปรับปรุงโครงข่ายและเส้นทางหลวงให้มีมาตรฐานอย่างน้อยชั้นที่ 1 และการบำรุงรักษาถนนเส้นทางหลวงอาเซียนที่มีอยู่เดิม

ขณะนี้อาเซียนอยู่ระหว่างการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ด้านการขนส่งอาเซียน (ASEAN Strategic Transport Plan) ปี2554-2558 ซึ่งได้รับการรับรองแล้ว เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2553

● เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)

อาเซียนลงนามกรอบความตกลง e-ASEAN ในปี 2543 ซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์ของความร่วมมืออาเซียนในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) ดังนี้ 1) พัฒนา เสริมสร้างความแข็งแกร่ง และส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันในสาขา ICT ของอาเซียน 2) ลดความแตกต่างทางดิจิทัลในประเทศสมาชิกอาเซียนและระหว่างประเทศสมาชิก 3) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในด้านการรับรู้เรื่อง e-

ASEAN และ 4) ส่งเสริมการเปิดเสรีการค้าผลิตภัณฑ์ ICT การบริการเกี่ยวกับ ICT และการลงทุนเพื่อการสนับสนุน e-ASEAN

หลักการ

กรอบความตกลง e-ASEAN กำหนดมาตรการเพื่ออำนวยความสะดวกหรือส่งเสริม 1) การจัดตั้งโครงสร้างพื้นฐานสำหรับข้อมูลของอาเซียน 2) การเติบโตของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) ในอาเซียน 3) การเปิดเสรีการค้าผลิตภัณฑ์ ICT การบริการเกี่ยวกับ ICT และการลงทุนเพื่อการสนับสนุน e-ASEAN 4) การลงทุนในการผลิตผลิตภัณฑ์ ICT และการให้บริการ ICT 5) สังคมอิเล็กทรอนิกส์ (e-Society) และการเสริมสร้างความสามารถเพื่อที่จะลดความแตกต่างด้านดิจิทัลภายในและระหว่างประเทศสมาชิก และ 6) ใช้เทคโนโลยี ICT ในการให้บริการของรัฐบาล (e-Government)

แผนแม่บท ICT ของอาเซียน (2554-2558)

อาเซียนได้จัดทำแผนแม่บท ICT ของอาเซียนสำหรับปี 2554-2558 เพื่อรองรับการพัฒนาของอาเซียน แผนแม่บทดังกล่าวมีเป้าหมายที่จะเป็นยุทธศาสตร์เสริมสร้างความแข็งแกร่งบทบาทของสาขา ICT ในการดำเนินการตามแผนงานประชาคมอาเซียน (2552-2558) (Roadmap for an ASEAN Community) แผนแม่บทจะกำหนดผลลัพธ์ที่จะยกระดับสาขา ICT ของอาเซียน รวมถึงความคิดริเริ่ม ASEAN Broadband Corridor ใบบรรองทักษะทาง ICT การปรับประสานกฎระเบียบด้าน ICT ค่าบริการ international roaming และความปลอดภัยใน cyber (cyber security) เป็นต้น ในการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ครั้งที่ 8 เมื่อเดือนสิงหาคม 2551 ได้ให้ความเห็นชอบการดำเนินโครงการเพื่อจัดทำแผนแม่บทดังกล่าว และเห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจอาเซียนเพื่อร่วมประชุมและหารือในการจัดทำแผนแม่บท ICT อาเซียน

สถานะความคืบหน้า

ที่ผ่านมา อาเซียนได้หารือเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานข้อมูลของอาเซียน (ASEAN Information Infrastructure: All) อย่างสม่ำเสมอ และได้ดำเนินการต่างๆ เพื่อที่จะส่งเสริมด้านโครงสร้างพื้นฐานฯ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานฯ มีการพัฒนาไปมาก โดยเฉพาะการจัดทำ Guidelines for the Next Generations Network (NGN) Migration ที่จัดทำโดย ASEAN Telecommunication Regulators' Council (ATRC) สำหรับการดำเนินการอื่นๆ ที่สำคัญรวมถึงความปลอดภัยในข้อมูลและเครือข่าย และการสื่อสารในชนบท อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียนในด้าน All จะเน้นการเสริมสร้างความสามารถ การศึกษา การวิจัย ไม่ได้มุ่งเน้นการก่อสร้าง

สำหรับการเชื่อมโยงทางกายภาพ ตั้งแต่ปี 2549 เครือข่ายของคณะ ASEAN Computer Emergency Response ได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทั้งภายในภูมิภาคอาเซียน และระหว่างอาเซียนกับคู่เจรจา ขณะนี้อาเซียนกำลังดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายการแลกเปลี่ยนทางอินเทอร์เน็ตในภูมิภาค (ASEAN Internet Exchange Network)

นโยบายและโครงการการเชื่อมโยง ICT อื่นๆ

อาเซียนยังดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาแรงงานด้าน ICT ความสามารถในการแข่งขันในตลาด ICT และการดำเนินธุรกิจ และสังคมด้วยสื่อ online เพื่อที่จะส่งเสริมบทบาทของอาเซียนในสาขา ICT ในภูมิภาคอาเซียนดำเนินการความร่วมมือกับคู่เจรจาได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สหภาพยุโรป อินเดีย และสหภาพการสื่อสารโทรคมนาคมระหว่างประเทศ รวมถึงการหารือและการพัฒนาโครงการซูเปอร์ไฮเวย์ข้อมูลอาเซียน-จีน และเครือข่ายข้อมูล Trans-Eurasia ที่กำลังดำเนินการอยู่ ขณะที่ภาคเอกชนก็มีบทบาทเกี่ยวกับสาขา ICT ในระดับต่างๆ ตั้งแต่โครงการถึงนโยบายและการปรึกษาด้านกฎระเบียบ

● ความมั่นคงด้านพลังงานในอาเซียน

วัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์โดยรวม

วัตถุประสงค์โดยรวมของความร่วมมือด้านพลังงานในอาเซียน เพื่อส่งเสริมความมั่นคงและความยั่งยืนด้านพลังงานในภูมิภาคอาเซียน โดยคำนึงถึงประเด็นด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อม ความร่วมมือด้านพลังงานของอาเซียนในปัจจุบัน ดำเนินการภายใต้แผนปฏิบัติการอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านพลังงาน ปี 2553-2558 (ASEAN Plan of Action on Energy Cooperation: APAEC) ให้มีความสำคัญในโครงการหลัก 7 สาขา ได้แก่ 1) การเชื่อมโยงระบบสายส่งไฟฟ้าของอาเซียน (ASEAN Power Grid: APG) 2) การเชื่อมโยงท่อส่งก๊าซธรรมชาติของอาเซียน (Trans-ASEAN Gas Pipeline: TAGP) 3) เทคโนโลยีถ่านหินและถ่านหินสะอาด 4) พลังงานที่นำมาใช้ใหม่ได้ (Renewable Energy: RE) 5) การสงวนรักษาและประสิทธิภาพของพลังงาน (Energy Efficiency and Conservation: EE&C) (6) นโยบายและการวางแผนพลังงานภูมิภาค และ 7) พลังงานนิวเคลียร์

โครงการสำคัญและความคืบหน้า

การเชื่อมโยงท่อส่งก๊าซธรรมชาติของอาเซียน (TAGP) เป็นการก่อสร้างท่อส่งก๊าซความยาว 4,500 กิโลเมตร ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ใต้ทะเล มีมูลค่าประมาณ 7 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ณ ปัจจุบัน อยู่ระหว่างดำเนินโครงการเชื่อมโยงท่อส่งก๊าซแบบทวิภาคี จำนวน 8 โครงการ มีความยาวรวมทั้งสิ้นประมาณ 2,300 กิโลเมตร ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเชื่อมโยงระหว่างกันของ TAGP อาเซียนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนเงินทุนล่วงหน้า รวมทั้งกำหนดกลไกและรูปแบบการสนับสนุนทางการเงินเพื่อดำเนินงานตามความตกลงที่มีอยู่

ขณะเดียวกันการพัฒนาโครงการเชื่อมโยงระบบสายส่งไฟฟ้าของอาเซียน (APG) ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 5.9 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปัจจุบันมีความก้าวหน้าโดยอยู่ระหว่างดำเนินโครงการเชื่อมโยงระบบสายส่งไฟฟ้า 4 โครงการ และอยู่ระหว่างการวางแผนโครงการเพิ่มเติมอีก 11 โครงการ เพื่อให้มีการเชื่อมโยงระหว่างกันภายในปี 2558 ทั้งนี้ เพื่อให้โครงการ APG มีความคืบหน้า อาเซียนจำเป็นต้อง 1) เร่งรัดการพัฒนาโครงการเชื่อมโยง APG 15 โครงการ รวมถึงการกำหนดรูปแบบและกลไกการสนับสนุนเงินทุน 2) พัฒนาพลังงานจากแหล่งต่างๆอย่างเหมาะสม ระหว่างสาขาผลิตพลังงานกับแหล่งพลังงานในท้องถิ่น 3) สนับสนุนการใช้ทรัพยากรในอาเซียนอย่างเหมาะสม เช่น เงินทุน ผู้เชี่ยวชาญ และสินค้าที่นำมาใช้ในสาขาการผลิต การส่ง และการกระจายพลังงาน

ความร่วมมือด้านพลังงานในอาเซียนยังคำนึงถึงการส่งเสริมการแข่งขันด้านการตลาดพลังงานที่มีประสิทธิภาพ การมีอุปทานด้านพลังงานที่เชื่อถือได้และมั่นคง และการพัฒนาสาขาพลังงานที่มีพลวัตในภูมิภาค

นอกจากนี้ อาเซียนยังมีกิจกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมากในสาขาความร่วมมือด้านการสงวนรักษาและประสิทธิภาพพลังงาน (EE&C) และการนำพลังงานมาใช้ใหม่ได้ (RE) โดยครอบคลุมโครงการเสริมสร้างศักยภาพขององค์กร เพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในโครงการ EE&C และ RE และการขยายตลาดสำหรับสินค้า EE และ RE ทั้งนี้ แผนปฏิบัติการอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านพลังงาน ปี 2553-2558 (APAEC 2010-2015) ได้กำหนดเป้าหมายในการลดอัตราส่วนของปริมาณการใช้พลังงานต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม (energy intensity) ของอาเซียนลงอย่างน้อยร้อยละ 8 ภายในปี 2558 โดยใช้ฐานปี 2548 และการบรรลุเป้าหมายการมีพลังงานที่นำมาใช้ใหม่ร้อยละ 15 ของศักยภาพการเก็บพลังงานรวมในภูมิภาค

ในสาขาถ่านหิน อาเซียนได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีถ่านหินและถ่านหินสะอาดอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ แผนงานด้านพลังงานของประเทศสมาชิกอาเซียนได้ชี้ให้เห็นถึงการขยายตัวอย่างรวดเร็วของการใช้ถ่านหินในการผลิตพลังงาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงโอกาสในการส่งเสริมและการเพิ่มขึ้นของการใช้และการค้าถ่านหินที่สะอาดขึ้น ทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน อันจะนำไปสู่การรวมกลุ่มสาขาพลังงานในภูมิภาค

เพื่อสนับสนุนบทบาทของอาเซียนด้านพลังงานในภูมิภาค ความร่วมมือด้านพลังงานของอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาจึงครอบคลุมกิจกรรม แผนงานและโครงการที่หลากหลาย รวมถึงโครงการและแผนงานกิจกรรมต่างๆภายใต้กรอบอาเซียน+3 และอาเซียน+6 กิจกรรมสำคัญที่อยู่ระหว่างดำเนินการ ได้แก่ การดำเนินงานตามแผนงานความร่วมมือด้านพลังงานระหว่างอาเซียน-สหภาพยุโรป ปี 2553 การพัฒนาแผนงานการเก็บสำรองน้ำมันสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียน+3 การดำเนินโครงการกลไกการพัฒนาพลังงานสะอาด (Clean Development Mechanism) และโครงการเสริมสร้างศักยภาพด้านพลังงานนิวเคลียร์

3. ยุทธศาสตร์ : การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน

● วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอาเซียน (SMEs)

ความเป็นมา

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ Small and Medium Enterprises (SMEs) ถือว่าเป็นภาคส่วนที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของอาเซียน ซึ่งการพัฒนาด้าน SMEs มีส่วนในการสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน จากการประเมินของสำนักงานเลขาธิการอาเซียน พบว่า SMEs ในอาเซียน มีสัดส่วนสูงถึงกว่าร้อยละ 96 ของธุรกิจทั้งหมด และมีสัดส่วนการจ้างงานร้อยละ 50-85 ของการจ้างงานรวมในประเทศ

สมาชิกอาเซียน ยิ่งไปกว่านั้น รายได้ที่เกิดจากรธุรกิจ SMEs ยังมีสัดส่วนถึงร้อยละ 30-53 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) และมีสัดส่วนร้อยละ 9-31 ของการส่งออกรวม

ในการส่งเสริมความร่วมมือด้าน SME ของอาเซียน รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) ได้ให้การรับรองแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนา SME ของอาเซียน (ASEAN Strategic Action Plan for SME Development) ปี 2553-2558 เมื่อเดือนสิงหาคม 2553 โดยแผนงานดังกล่าวครอบคลุมการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธุรกิจ SMEs เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน และเพิ่มความสามารถในการปรับตัวของ SMEs ในการมุ่งสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวในอาเซียน

ที่ประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน ครั้งที่ 42 เมื่อเดือนสิงหาคม 2553 ได้เห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา SME ของอาเซียน (ASEAN SME Advisory Board) เพื่อเป็นเวทีในการสร้างเครือข่ายระหว่างหัวหน้าหน่วยงาน SMEs และผู้แทนจากภาคเอกชนในอาเซียน รวมถึงให้ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธุรกิจ SMEs ต่อรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน

ประเด็นที่น่าสนใจ

แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนา SME ของอาเซียน ปี 2553-2558 ครอบคลุมแผนยุทธศาสตร์ ดำเนินมาตรการด้านนโยบายต่างๆ และผลลัพธ์ ซึ่งจัดทำโดยคณะทำงานด้าน SME ของอาเซียน (ASEAN SME Working Group) ประกอบด้วยหน่วยงาน SMEs ของประเทศสมาชิกอาเซียน ร่วมกับหน่วยงาน SMEs ต่างๆ และภาคเอกชน

ทั้งนี้ การพัฒนาด้าน SMEs ภายใต้แผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) มีเป้าหมายสำคัญ ดังนี้ (1) การจัดทำหลักสูตรร่วมกันสำหรับผู้ประกอบการในอาเซียนภายในปี 2551-2552 (อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เป็นประเทศนำ) (2) การจัดตั้งศูนย์บริการ SME (SME service centre) เพื่อเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคและอนุภูมิภาคของประเทศสมาชิกอาเซียนภายในปี 2553-2554 (ไทยและเวียดนาม เป็นประเทศนำ) (3) การให้บริการทางการเงินสำหรับธุรกิจ SMEs ในแต่ละประเทศสมาชิกภายในปี 2553-2554 (มาเลเซีย และบรูไนเป็นประเทศนำ) (4) การจัดทำโครงการส่งเสริมการฝึกปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ในระดับภูมิภาคเพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่ภายในปี 2555-2556 (พม่าและฟิลิปปินส์ เป็นประเทศนำ) และ (5) การจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในระดับภูมิภาค (SME development fund) ภายในปี 2557-2558 เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ประกอบธุรกิจในภูมิภาคอาเซียน (ลาวและไทยเป็นประเทศนำ)

นอกจากนี้ ยังได้หารือร่วมกับหน่วยงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอาเซียนบวกสาม (ประเทศอาเซียน จีน ญี่ปุ่น และเกาหลี) เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติที่ดีและความร่วมมือด้าน SMEs ในโครงการต่างๆ

ความท้าทายในการดำเนินการ

การให้การสนับสนุนด้านการเงินแก่โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ของ SMEs ยังคงเป็นความท้าทาย โดยปัจจุบันโครงการริเริ่มของ SMEs โครงการได้ดำเนินการในลักษณะการพึ่งพาตนเอง หรือ การพึ่งพาระหว่าง

อาเซียนด้วยตนเอง ในขณะเดียวกัน ประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศยังต้องระดมทุนด้วยตนเองในการดำเนินการโครงการพัฒนา SMEs หรือให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกอื่นๆ ในการเข้าร่วมโครงการ

● **ความคิดริเริ่มในการรวมกลุ่มอาเซียน (IAI) และการลดช่องว่างการพัฒนา**

วัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน คือ การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ภายในปี 2558 การบรรลุเป้าหมาย AEC จำเป็นต้องพิจารณา ความท้าทายสำคัญประการหนึ่ง คือ การหาความสมดุลในแง่ความสอดคล้องกันและการสนับสนุนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อไปสู่การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน

ผู้นำอาเซียนได้เปิดตัวความคิดริเริ่มในการรวมกลุ่มอาเซียน (Initiative for ASEAN Intergration : IAI) ในที่ประชุมสุดยอดอาเซียน เมื่อปี 2543 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน

ความคิดริเริ่ม IAI ในระยะแรกเริ่มมุ่งไปสู่การพัฒนาประเทศสมาชิกใหม่อาเซียน ได้แก่ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม นอกจากนี้ IAI ยังครอบคลุมงานในกลุ่มอนุภูมิภาค เช่น กลุ่มแม่น้ำโขง เขตเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้-อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ฟิลิปปินส์ (BIMP-EAGA) และสามเหลี่ยมเศรษฐกิจอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) ความคิดริเริ่มดังกล่าวจะเป็นตัวกระตุ้นให้ประเทศที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามพันธกรณีและเป้าหมายของอาเซียนโดยรวม

แผนงาน IAI

การดำเนินการตามแผนงาน IAI จะเป็นตัวขับเคลื่อนการลดช่องว่างการพัฒนาของอาเซียน

- แผนงาน IAI ระยะแรก (ปี 2545-2551) ซึ่งได้รับการรับรองจากผู้นำอาเซียนในที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 8 ปี 2545 ได้กำหนดเรื่องสำคัญลำดับแรกในการดำเนินการ ได้แก่ 1) โครงสร้างพื้นฐานด้านขนส่งและพลังงาน 2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (การเสริมสร้างศักยภาพของภาครัฐ แรงงานและการจ้างงาน และการศึกษาระดับสูงขึ้น) 3) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และ 4) การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค (การค้าสินค้าและบริการ ศุลกากร มาตรฐาน และการลงทุน) 5) การท่องเที่ยว และ 6) การลดความยากจน

- แผนงาน IAI ระยะที่สอง (ปี 2552-2558) ซึ่งได้รับการรับรองในที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 เมื่อปี 2552 ประกอบด้วย โครงการสำคัญในสาขาต่าง ๆ ตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน แผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

แผนงาน IAI ทั้งสองฉบับให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านกฎระเบียบ อย่างไรก็ตาม ภายใต้อาเซียนยังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งและการติดต่อสื่อสารทางกายภาพ รวมทั้งการสร้างโครงข่ายเชื่อมโยงทางถนน รถไฟ ทางอากาศ และทางทะเลภายในอาเซียน

คณะทำงาน IAI

ตามกฎบัตรอาเซียนได้กำหนดให้คณะทำงาน IAI ประกอบด้วย ผู้แทนถาวรประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา รับผิดชอบการบริหารจัดการแผนงาน IAI

เวทีความร่วมมือเพื่อการพัฒนา IAI

อาเซียนได้จัดตั้งเวทีความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (IAI Development Cooperation Forum : IDCF) ขึ้น เพื่อเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ประเทศคู่เจรจาของอาเซียนและประเทศผู้บริจาคนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมหรือการดำเนินงานตามแผนงาน IAI จนถึงปัจจุบัน ได้มีการจัดเวทีความร่วมมือเพื่อการพัฒนา IAI ไปแล้ว 2 ครั้ง ในปี 2545 และ 2550 ตามลำดับ และมีแผนที่จะจัดอีกครั้งในปี 2553

● การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนในอาเซียน (PPE)

เหตุผลความจำเป็น

อาเซียนสนับสนุนการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public-Private Sector Engagement) เพื่อปรับปรุงความสอดคล้องกัน ความโปร่งใส และการเสริมสร้างแรงผลักดันของนโยบายรัฐบาลและกิจกรรมทางธุรกิจระหว่างอุตสาหกรรมสาขาต่างๆในอาเซียนและในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ข้อมูลของภาคเอกชนเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์และความคิดริเริ่มในภูมิภาคแล้ว จึงทำให้ทราบปัญหา การจัดตั้งประชาคมอาเซียนการดำเนินงานและการรวมกลุ่มในภูมิภาคภาคเอกชน ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในห่วงโซ่อุปทานของภูมิภาคและโลก จึงเป็นแกนหลักสำคัญในสถาปัตยกรรมใหม่ของการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเศรษฐกิจโลกโดยรวม

พัฒนาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนเกิดขึ้นในหลายระดับ หลายแนวทาง และตามความถี่ที่แตกต่างกันในอาเซียน อาเซียนได้ตั้งคณะทำงานรายสาขาเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์และโครงการการพัฒนาการรวมกลุ่มของอาเซียน ในปัจจุบัน มีคณะทำงานรายสาขาที่เกี่ยวข้องกับ AEC ประมาณ 100 คณะ อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดด้านทรัพยากร วาระการประชุมที่ครอบคลุมกว้างขวาง และการประชุมของคณะทำงานรายสาขาที่มีจำนวนมาก ปัจจุบันผู้แทนภาคเอกชน/สมาคมฯ ได้เข้ามามีส่วนร่วมประมาณร้อยละ 35 ของคณะทำงานรายสาขาที่เกี่ยวข้องกับ AEC ซึ่งได้ร่วมงานทั้งแบบประจำ หรือ เป็นการเฉพาะกิจ โดยเฉพาะในการหารือเพื่อจัดทำข้อตกลงการยอมรับร่วม และการประชุมสภาหน่วยงานกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคมอาเซียน (ASEAN Telecommunication Regulators Council) ซึ่งภาคเอกชนได้มีส่วน

ร่วมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ องค์กรภาคเอกชนยังได้ให้ความช่วยเหลือการทำงานของคณะทำงานความร่วมมือด้านทรัพย์สินทางปัญญาของอาเซียน

ในระดับภูมิภาค กลไกหลักสำหรับ PPE ได้แก่ การประชุมหารือในสาขาเร่งรัดการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ (Consultative Meeting on Priority Sectors: COPS) การประชุมประสานงาน AEC (Coordinating Conference on AEC: ECOM) และการหารือของสภาที่ปรึกษาธุรกิจอาเซียน (ASEAN Business Advisory Council: ABAC) ทั้งนี้ ASEAN BAC มีบทบาทสำคัญในการจัดเวทีระดับผู้นำภาคเอกชนด้านธุรกิจและการลงทุน (ASEAN Business and Investment Summit: ABIS) และในการจัดทำข้อเสนอแนะต่อผู้นำและรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน องค์กรเอกชนที่มีบทบาทสำคัญใน PPE คือ สภาหอการค้าและอุตสาหกรรมอาเซียน (ASEAN Chamber of Commerce and Industry: ASEAN CCI) ทั้งนี้ สมาชิกส่วนใหญ่ของ ASEAN CCI เป็นสมาชิกของ ASEAN BAC ด้วยเช่นกัน

ในช่วงปีที่ผ่านมา อาเซียนได้ยกระดับ PPE ให้สูงขึ้นในรูปแบบการจัดประชุมหารือ (ประจำปี) ระหว่างรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนกับ ASEAN BAC และผู้แทนจากสมาคมอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ สมาพันธ์อุตสาหกรรมสิ่งทออาเซียน (ASEAN Federation of Textile Industries) และสมาพันธ์ยานยนต์อาเซียน (ASEAN Automotive Federation) ข้อเสนอแนะสำคัญหลายประการเกิดขึ้นจากการประชุมหารือในเวทีดังกล่าว และบทบาทคณะทำงานรายสาขาของอาเซียนที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างพิจารณาข้อเสนอแนะจากภาคเอกชน นอกจากนี้ PPE ยังมีบทบาทในรูปแบบของการร่วมจัดงานนิทรรศการและงานแสดงสินค้าประจำปี เช่น ASEAN-China Expo (CAEXPO) ณ เมืองหนานหนิง ประเทศจีน ซึ่งจะช่วยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการธุรกิจของอาเซียน รวมถึงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้แสดงสินค้าของตน และสามารถเข้าถึงตลาดอาเซียน-จีนที่มีขนาดใหญ่และมีศักยภาพ ทั้งนี้ CAEXPO ครั้งที่ 7 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 20-24 ตุลาคม 2553 ภายใต้ theme “CAFTA as a New Opportunity” สะท้อนให้เห็นถึงโอกาสทางการค้าและการลงทุนใหม่ภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนที่จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2553

การก้าวไปข้างหน้า

จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ศักยภาพของการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนในอาเซียนยังมีโอกาสขยายตัวเพิ่มขึ้นมาก ด้วยเหตุนี้ เมื่อเดือนสิงหาคม 2553 รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้เน้นย้ำความสำคัญของการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนซึ่งจะเป็นเวทีสำคัญในการผนึกกำลังร่วมกันดำเนินมาตรการในการรวมกลุ่มและการพัฒนาในภูมิภาค ในการนี้ รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้เห็นชอบให้จัดประชุมหารือกับสมาคมอุตสาหกรรม รวมถึงผู้แทนจากประเทศอาเซียนและคู่เจรจาต่างๆ เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ขณะนี้อาเซียนอยู่ระหว่างการพิจารณาจัดทำแผนงานเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ระหว่างคณะทำงานของอาเซียนกับองค์กรภาคเอกชนและกลุ่มธุรกิจในภูมิภาคและระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีกิจกรรมการค้าและการลงทุนในอาเซียน

4. ยุทธศาสตร์ : การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก

● เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA)

อาเซียนและจีนได้ลงนามกรอบความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-จีน (Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation) เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 ณ กรุงพนมเปญ โดยกรอบความตกลงฉบับนี้ได้กำหนดแนวทางให้แก่อาเซียนและจีนในการเจรจาความตกลงต่างๆ อันนำไปสู่ การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ASEAN China Free Trade Area : ACFTA) ในปัจจุบัน จีนเป็นประเทศคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของอาเซียน โดยมีมูลค่าการค้าในปี 2553 คิดเป็น 292.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.6 ของการค้ารวมอาเซียน สำหรับอาเซียนจัดเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 1 ของจีน โดยมีสัดส่วนการค้าเท่ากับร้อยละ 9.98 ของการค้ารวมของจีน นอกจากนี้ เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนเป็นตลาดที่มีผู้บริโภคจำนวน 1.92 พันล้านคน ซึ่งมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) คิดเป็นมูลค่า 10.09 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ (2553) ส่งผลให้กลายเป็นเขตการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุดในโลก

การค้าสินค้า

ความตกลงด้านการค้าสินค้าเป็นความตกลงหนึ่งภายใต้กรอบความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-จีน ซึ่งมีการลงนามเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2547 เพื่อกำหนดรูปแบบการลดและยกเลิกภาษีสำหรับรายการสินค้าที่ต้องเสียภาษี ซึ่งแบ่งได้เป็นรายการสินค้าปกติและรายการสินค้าอ่อนไหว

รายการสินค้าปกติ - อาเซียนเดิม 6 ประเทศ (บรูไน ดารุสซาลาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย) และจีน ได้ยกเลิกภาษีสำหรับรายการสินค้าที่ต้องเสียภาษีเกือบทั้งหมดสำหรับสินค้าปกติ เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2553 โดยสินค้าส่วนที่เหลือจะถูกลดภาษีลงภายในวันที่ 1 มกราคม 2555 ยึดหยุ่นไม่เกิน 150 รายการสำหรับกัมพูชา ลาว พม่าและเวียดนาม จะต้องยกเลิกภาษีสินค้าภายใน 1 มกราคม 2558 แต่ได้รับการยืดหยุ่นให้ยกเลิกภาษีสินค้าสินค้าจำนวนได้จำนวนไม่เกิน 250 รายการ ภายในวันที่ 1 มกราคม 2561

รายการสินค้าอ่อนไหว - สินค้ารายการนี้แบ่งเป็นสินค้าอ่อนไหว (Sensitive List : SL) และสินค้าอ่อนไหวสูง (Highly Sensitive Lists - HSL) ซึ่งมีการลดภาษีภายในกรอบเวลาตามที่กำหนดไว้ในข้อตกลงสำหรับภาษีสินค้าอ่อนไหว จะลดลงเหลือไม่เกินร้อยละ 20 ในปี 2555 และลดลงเหลือร้อยละ 0-5 ในปี 2561 สำหรับสินค้าอ่อนไหวสูง อัตราภาษีจะลดลงเหลือไม่เกินร้อยละ 50 ภายในปี 2558 ทั้งนี้ เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน จะไม่มีการตัดรายการสินค้าออก และมีข้อกำหนดในเรื่องกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า ให้ใช้กฎทั่วไปว่าด้วยสัดส่วนมูลค่าเพิ่มในการผลิตภายในภูมิภาค (Regional Value Content) ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40

การค้าบริการ

ความตกลงด้านการค้าบริการระหว่างอาเซียนและจีน ซึ่งได้ลงนามเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2550 เป็นความตกลง ที่สองภายใต้กรอบความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-จีน วัตถุประสงค์หลักของความตกลงด้านการค้าบริการ คือ การเปิดเสรีและยกเลิกมาตรการกีดกันสำหรับการค้าบริการระหว่างประเทศสมาชิกในการค้าบริการสาขาต่างๆ สำหรับการปฏิบัติตามหลักการ GATS Plus ความตกลงด้านการค้าบริการระหว่างอาเซียน-จีน มีการระบุข้อผูกพันในการเปิดเสรีในระดับที่สูงกว่าข้อผูกพันที่ประเทศสมาชิกความตกลง GATS ของ WTO ต้องปฏิบัติตาม ทั้งนี้ อาเซียนและจีน ได้ลงนามข้อผูกพันการเปิดตลาดชุดที่ 1 แล้วเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2550 และอยู่ระหว่างการรอลงนามพิธีสารอนุวัติข้อผูกพันชุดที่ 2 ในช่วงการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน-จีน ครั้งที่ 10 ในเดือนสิงหาคม 2554 ณ อินโดนีเซีย โดยมีเป้าหมายที่จะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม 2555

การลงทุน

อาเซียนและจีนได้ลงนามความตกลงด้านการลงทุน เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2551 ณ กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดกระแสการลงทุนเพิ่มขึ้น ความตกลงซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2553 มุ่งที่จะสร้างบรรยากาศส่งเสริมการลงทุนให้แก่นักลงทุนทั้งจากอาเซียนและจีน ซึ่งประกอบด้วย การคุ้มครองการปฏิบัติที่เสมอภาคและเท่าเทียมกันแก่นักลงทุน การปฏิบัติที่ไม่กีดกันทางเชื้อชาติ การแสวงหาผลประโยชน์และการชดเชยต่อการสูญเสียต่างๆ นอกจากนี้ ความตกลงนี้มีบทบัญญัติที่อนุญาตให้โอนและคืนกำไรในสกุลเงินที่ใช้ได้อย่างอิสระ รวมทั้งบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดตั้งกลไกระงับข้อพิพาทระหว่างนักลงทุนและรัฐ ซึ่งจะเป็แหล่งช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้แก่บรรดานักลงทุน

กลไกระงับข้อพิพาท

อาเซียนและจีนได้จัดทำความตกลงว่าด้วยกลไกระงับข้อพิพาทระหว่างอาเซียนและจีน โดยความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ม.ค. 2548 ถ้าหากคู่พิพาทไม่สามารถตกลงกันได้ จะมีการแต่งตั้งคณะอนุญาโตตุลาการ เพื่อดำเนินการตัดสินโดยคำตัดสินของคณะอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) ถือเป็นสิ้นสุด และมีผลผูกพันคู่พิพาท แต่ถ้าหากประเทศผู้ถูกฟ้องไม่สามารถปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ และคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการได้ อาจมีการชดเชยค่าเสียหาย และหากไม่สามารถตกลงชดเชยค่าเสียหายได้ คณะอนุญาโตตุลาการเดิมอาจกำหนดระดับของการระงับสิทธิประโยชน์ หรือประโยชน์อื่น ๆ ที่เหมาะสม

ประโยชน์ที่ได้รับ

นับตั้งแต่ความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา มูลค่าการค้าระหว่างอาเซียนกับจีนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การค้าและการลงทุนระหว่างจีนกับอาเซียนขยายตัวอย่างรวดเร็ว และจีนกลายเป็น

ตลาดส่งออกและนำเข้าที่สำคัญของประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่ ทั้งนี้ สินค้าที่ไทยได้ประโยชน์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง เคมีภัณฑ์อินทรีย์ สารแอลบูมินอยด์ พลาสติกและของที่ทำด้วยพลาสติก ผลิตภัณฑ์ยาบางชนิด หนังกุ้ง เครื่องจักรบางชนิดและอุปกรณ์เครื่องใช้ทางการแพทย์ สินค้าส่งออกที่เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ กรดเทรพทาลิก น้ำยางธรรมชาติ วงจรรวม ยางแผ่นรมควัน ยางแท่ง มันสำปะหลัง น้ำมันปิโตรเลียมดิบ และโพลีคาร์บอเนต

การขยายตัวทางการค้า/การลงทุนระหว่างอาเซียน-จีน จะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งต่อความร่วมมือภายใต้กรอบ FTA ระหว่างกันได้มากขึ้น และช่วยให้เกิดการพึ่งพากันทางด้านการค้า/การลงทุนในกลุ่มสมาชิก FTA มากขึ้น จนสามารถลดการพึ่งพาการค้าและการลงทุนจากประเทศพัฒนาแล้วเหมือนในอดีต และจะช่วยเพิ่มอำนาจต่อรองให้กับประเทศภาคีในการเจรจาการค้ากับประเทศพัฒนาแล้วด้วยเช่นกัน

● ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น (AJCEP)

ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น ซึ่งมีการลงนามเมื่อเดือนเมษายน 2551 และมีผลใช้บังคับในเดือนธันวาคมของปีเดียวกัน มีสาระครอบคลุมในประเด็นต่างๆ เช่น การค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน และความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสมดุลย์ทางการค้าและการลงทุนที่มีเสถียรภาพในภูมิภาคต่อไป

อาเซียนและญี่ปุ่นมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศคิดเป็น 6.4 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ สำหรับปี 2553 การค้าระหว่างอาเซียนและญี่ปุ่นมีมูลค่า 213.9 พันล้านเหรียญสหรัฐ

การจัดทำความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น จะส่งผลให้ผู้บริโภคในอาเซียนและญี่ปุ่นมีโอกาสบริโภคสินค้าและบริการในราคาที่ต่ำลง อันเป็นผลจากการลดและยกเลิกภาษี ซึ่งจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชากรทั้งสองกลุ่มดียิ่งขึ้น

การค้าสินค้า

การลดและยกเลิกภาษี ญี่ปุ่นจะต้องลดอัตราภาษีสำหรับรายการสินค้านำเข้าร้อยละ 92 ของจำนวนรายการสินค้าทั้งหมด และลดภาษีตามมูลค่าของการค้าสินค้าปกติ (Normal Track) โดยลดลงเหลือ 0 ภายใน 10 ปี หลังจากความตกลงมีผลใช้บังคับ สำหรับสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ (บรูไน ดารุสซาลาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย) และเวียดนามจะต้องลดอัตราภาษีสำหรับสินค้านำเข้าปกติ (Normal Track) ลงเหลือ 0 ภายในเวลา 10 ปี หลังความตกลงมีผลใช้บังคับ โดยมีรายการสินค้าประมาณร้อยละ 90 ของจำนวนรายการสินค้าทั้งหมด ส่วนเวียดนาม จะต้องลดอัตราภาษีสำหรับรายการสินค้านำเข้าร้อยละ 90 ของจำนวนรายการสินค้าทั้งหมดและลดภาษีตามสัดส่วนมูลค่าการค้าสำหรับสินค้านำเข้าปกติ (Normal Track) ภายใน 10 ปี หลังจากความตกลงมีผลใช้บังคับ สำหรับประเทศกัมพูชา ลาวและพม่า จะลดอัตราภาษีลงเหลือ 0 ภายในเวลา 13 ปี โดยมีรายการสินค้านำเข้าร้อยละ 90 ของจำนวนรายการสินค้าทั้งหมด

สำหรับการลดและยกเลิกภาษีสำหรับสินค้าอ่อนไหวสูง สินค้าอ่อนไหวและสินค้ายกเว้น จะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้สมาชิกอาเซียนและญี่ปุ่นจะมีการหารือทวิภาคีในเรื่อง tariff cut โดยคำนึงถึงความอ่อนไหวของทั้งสองฝ่าย

กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าที่กำหนดขึ้นภายใต้ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น จะช่วยสนับสนุนการสะสมมูลค่าวัตถุดิบภายในภูมิภาคซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่อุตสาหกรรมอาเซียนและบริษัทต่างๆ ของญี่ปุ่นที่ประกอบการในอาเซียนเช่น มิตรซูบิชิ โตโยต้า รวมทั้งบริษัทอิเล็กทรอนิกส์ที่ประกอบการและมีการลงทุนจำนวนมากในอาเซียน สำหรับกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลงฯ มีกฎทั่วไป (General Rule) ว่าด้วยสัดส่วนมูลค่าเพิ่มในการผลิตภายในภูมิภาค (Regional Value Content) ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 หรือการเปลี่ยนแปลงพิกัดอัตราศุลกากรในระดับ 4 หลัก (CTH - Change in Tariff Heading) ซึ่งเป็นการยืดหยุ่นให้แก่ผู้ส่งออกและผู้ผลิตในการเลือกกฎเกณฑ์ที่จะนำไปใช้และขยายโอกาสในการทำตามกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าเพื่อใช้ประโยชน์จากการให้สิทธิพิเศษทางศุลกากร

การบริการและการลงทุน

การเจรจาด้านการบริการและการลงทุนเริ่มต้นการเจรจาอย่างเป็นทางการในเดือนมีนาคม 2554 และมีเป้าหมายจะสรุปการเจรจาภายในปี 2555

กลไกระงับข้อพิพาท

ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่นได้บรรจุบทบัญญัติเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาท เพื่อแก้ปัญหาในกรณีเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความข้อตกลงการค้าสินค้า (TIG)

ประโยชน์ที่ได้รับ

ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น จะทำให้นักลงทุนจำนวนมากหลั่งไหลสู่อเซียน ซึ่งคาดการณ์ว่าจะช่วยลดความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างประชากรในอาเซียนและญี่ปุ่นซึ่งมีจำนวนรวมกว่า 711 ล้านคน ทั้งนี้ มูลค่า FDI จากญี่ปุ่นในอาเซียนตั้งแต่ปี 2545-2551 คิดเป็นมูลค่า 45 พันล้านเหรียญสหรัฐ และคาดว่าจะมีมูลค่าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องพร้อมไปกับการดำเนินการต่างๆตามความตกลงฯ

● เขตการค้าเสรีอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี (AKFTA)

สาธารณรัฐเกาหลีเป็นประเทศที่สองที่เป็นคู่เจรจาเขตการค้าเสรีกับอาเซียน โดยในปี 2548 อาเซียนและเกาหลีได้ลงนามกรอบความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจอย่างครอบคลุมระหว่างอาเซียนและสาธารณรัฐเกาหลี (Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation: FA) รวมทั้ง

ความตกลงอีก 4 ฉบับเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรี โดยในปี 2552 เกาหลีเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญอันดับที่ 5 ของอาเซียนโดยมีมูลค่าการค้าระหว่างกันเท่ากับ 74,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมูลค่าการลงทุนทางตรงจากเกาหลีมายังอาเซียนเท่ากับ 1,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2553 อาเซียน-เกาหลี มูลค่าการค้าระหว่างกันเท่ากับ 97,294.22 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

การค้าสินค้า

ความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าอาเซียน-เกาหลี (AK-TIG) มีการลงนามเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2549 โดยให้สิทธิพิเศษทางการค้าสินค้าระหว่างประเทศภาคีอาเซียน 10 ประเทศและสาธารณรัฐเกาหลี ได้แก่ การลดและยกเลิกภาษีระหว่างกัน โดยในวันที่ 1 มกราคม 2553 อาเซียน 5 ประเทศ (บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์) และสาธารณรัฐเกาหลีได้มีการยกเลิกภาษีสินค้าในกลุ่ม Normal Track ลงเกือบร้อยละ 90

สำหรับประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน ได้แก่ เวียดนาม กัมพูชา ลาว และพม่า นั้นจะมีระยะเวลาการปรับตัวนานกว่าเนื่องจากมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจไม่เท่ากับอาเซียนอื่น สำหรับเวียดนาม สินค้าใน Normal Track อย่างน้อยร้อยละ 50 จะลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 1 มกราคม 2556 และเพิ่มเป็นร้อยละ 90 ภายใน 1 มกราคม 2559 สำหรับกัมพูชา ลาว และพม่า (CLM) สินค้าใน Normal Track อย่างน้อยร้อยละ 50 จะลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 1 มกราคม 2558 และเพิ่มเป็นร้อยละ 90 ภายใน 1 มกราคม 2561 ซึ่งภายในปี 2560 และ 2563 สินค้าในกลุ่ม Normal Track ของเวียดนาม กัมพูชา ลาว และพม่าจะมีการเปิดตลาดอย่างสมบูรณ์โดยมีอัตราภาษีร้อยละ 0 ในส่วนของประเทศไทยที่มีการลงนามในความตกลงฯ เมื่อปี 2550 นั้น อัตราภาษีสำหรับสินค้าใน Normal Track จะค่อยๆ ลดลงจนกระทั่งยกเลิกภายในปี 2559 และ 2560

การค้าบริการ

ความตกลงว่าด้วยการค้าบริการอาเซียน-เกาหลี (AK-TIS) มีการลงนามเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2550 เพื่อส่งเสริมการเปิดตลาดและเพิ่มความสามารถในการเข้าตลาดของผู้ให้บริการอาเซียนและเกาหลีซึ่งความตกลงฯ จะผูกพันการเปิดตลาดในระดับที่สูงกว่าความตกลงด้านการค้าบริการ (GATS) ภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก (WTO) โดยจะครอบคลุมถึงสาขาต่างๆ ที่อยู่ในภาคบริการมากขึ้น รวมทั้งมีการผ่อนคลายกฎระเบียบในการเข้าตลาดและวิธีปฏิบัติ เช่น ภาคธุรกิจ การก่อสร้าง การศึกษา การสื่อสาร สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวและการคมนาคม

การลงทุน

ความตกลงว่าด้วยการลงทุน (AK-AI) มีการลงนามเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2552 โดยมีเป้าหมายเพื่อเปิดเสรีด้านการลงทุน อำนวยความสะดวก สร้างความโปร่งใสและบรรยากาศในการลงทุนที่มีความปลอดภัย สาระสำคัญของความตกลงคือ การคุ้มครองการลงทุนระหว่างอาเซียนและเกาหลี ซึ่งรวมถึงการปฏิบัติที่เป็นธรรม การเคลื่อนย้ายเงินทุนที่ได้รับการคุ้มครอง ตลอดจนการชดเชยในกรณีที่มีเหตุการณ์ไม่สงบหรือมีการ

เวเนซุเอลาของรัฐบาล ความตกลงว่าด้วยการลงทุน (AK-AI) นี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2552 อย่างไรก็ตาม การเจรจาจะยังคงดำเนินต่อไปเนื่องจากอาเซียนและเกาหลีต้องการบรรจุวาระสืบเนื่อง (built-in agenda items) ในเรื่องการพัฒนาข้อผูกพันในการเข้าสู่ตลาด (the development of market access commitments) หรือ ตาราง ข้อสงวน (schedules of reservations) โดยจะมีการสรุปการหารือในเรื่องดังกล่าวภายใน 5 ปีนับจากวันที่ความตกลงมีผลใช้บังคับ

กลไกการระงับข้อพิพาท

ความตกลงว่าด้วยกลไกการระงับข้อพิพาท (Agreement on Dispute Settlement Mechanism: DSM) มีการลงนามเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2548 เพื่อเป็นกลไกสำหรับระงับข้อพิพาทต่างๆ ของประเทศภาคีที่อาจเกิดจากการตีความและการใช้บังคับความตกลงต่างๆ ภายใต้ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี **ประโยชน์ที่จะได้รับ**

ความตกลงอาเซียน-เกาหลี จะเป็นประโยชน์ในด้านรักษาศักยภาพในการส่งออกของอาเซียนในตลาดเกาหลี โดยเฉพาะการแข่งขันกับอาเซียนอื่นและประเทศที่สามที่ได้จัดทำ FTA กับเกาหลีแล้ว

การดึงดูดนักลงทุนเกาหลีให้ย้ายฐานการผลิตและการลงทุนมาอาเซียนมากขึ้นและเพิ่มโอกาสในการเจรจาลดอุปสรรคมาตรการที่มีใช้ภายใน เช่น มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) และอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า

นอกจากนี้ความตกลงยังมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ เช่น SPS, TBT, เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) การท่องเที่ยว การลงทุนและอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุน ส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมระหว่างภูมิภาคให้มีความแข็งแกร่งเพิ่มมากยิ่งขึ้น

● **เขตการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (AANZFTA)**

การลงนามความตกลงเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (AANZFTA) มีขึ้นเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2552 ณ ประเทศไทย โดยวัตถุประสงค์ที่จะบูรณาการตลาดของทั้งสิบสองประเทศให้เป็นตลาดเดียวกัน ซึ่งมีประชากรรวมจำนวน 616 ล้านคน และผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติมูลค่า 2.61 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ (ปี 2009) ความตกลงฉบับนี้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2553 โดยในปี 2553 การค้าระหว่างสองฝ่ายมีมูลค่ารวม 57.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ และแม้ว่าจะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจโลกและการคลังไหลของการลงทุนจากต่างประเทศลดต่ำลง ตัวเลขการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ซึ่งมาจากนักลงทุนออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ในอาเซียนกลับเพิ่มขึ้นจาก 10,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2008 เป็น 14.9 พันล้าน ดอลลาร์สหรัฐ

ความตกลงเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ เป็นความตกลง “ฉบับแรก” ของอาเซียนที่เป็น

- (1) ความตกลง Comprehensive single undertaking ที่ลงนามโดยอาเซียนและประเทศคู่เจรจา ซึ่งครอบคลุม การค้าสินค้าและบริการ การค้าด้านอิเล็กทรอนิกส์ การเคลื่อนย้ายบุคลากร การลงทุน ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ กลไกระงับข้อพิพาท และข้อกำหนดเฉพาะเกี่ยวกับกระบวนการทางศุลกากร มาตรการด้านสุขภาพและอนามัย กฎเกณฑ์ด้านมาตรฐานและเทคนิค ทรัพย์สินทางปัญญาและการแข่งขัน
- (2) การมีส่วนร่วมกันระหว่างภูมิภาคและภูมิภาคสำหรับอาเซียน และ
- (3) ความตกลงซึ่งออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ได้มีการเจรจาร่วมกัน

การค้าสินค้า

การลดภาษีสินค้า นอกจากความตกลงฯ จะครอบคลุมเรื่องการลด และ/หรือ การยกเลิกภาษีศุลกากรแล้ว ยังครอบคลุมเรื่องการยกเลิกการอุดหนุนส่งออกสินค้าเกษตร การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติในการเก็บภาษีอากรและระเบียบข้อบังคับภายใน ค่าธรรมเนียมและค่าภาระที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและการส่งออก การเผยแพร่และบริหารจัดการระเบียบข้อบังคับทางการค้า มาตรการจำกัดปริมาณและมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร และการอนุญาตการนำเข้า

สำหรับการลดและ/หรือ การยกเลิกภาษีศุลกากรภายใต้ความตกลง AANZFTA ประเทศภาคีแต่ละประเทศจะต้องลด และ/หรือ ยกเลิกภาษีศุลกากรตามตารางข้อผูกพันภาษีศุลกากรของตนที่ปรากฏอยู่ในภาคผนวกของความตกลง โดยให้แก่ประเทศอื่นทั้ง 11 ประเทศ

กฎถิ่นกำเนิดสินค้า สินค้าที่ได้ถิ่นกำเนิดภายใต้ความตกลง AANZFTA ได้แก่ (1) สินค้าที่ผลิตทั้งหมด (Wholly Produced) หรือได้มาทั้งหมด (Wholly Obtained) ในประเทศภาคี (2) สินค้าที่มีสัดส่วนมูลค่าต้นทุนการผลิตในภูมิภาคไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของราคา FOB และมีการผลิตขั้นสุดท้ายในประเทศภาคีนั้น ๆ (3) สินค้าที่วัตถุดิบที่ไม่ได้ถิ่นกำเนิดทั้งหมดที่ใช้ในการผลิต ผ่านการเปลี่ยนพิกัดศุลกากรในระดับ 4 หลัก (CTH) (4) สินค้าที่ผ่านตามกฎเฉพาะรายสินค้า (PSR) หรือ (5) สินค้าที่ผลิตในประเทศภาคีนั้น จากวัตถุดิบที่ได้ถิ่นกำเนิดของหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งประเทศภาคีเท่านั้น

การค้าบริการ

ข้อบทการค้าบริการของความตกลง AANZFTA มีพื้นฐานมาจากความตกลงการค้าบริการขององค์การการค้าโลก (GATS) โดยหลาย ๆ ข้อบท เช่น การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ การเข้าสู่ตลาด และการแก้ไขตารางข้อผูกพัน มีสาระสำคัญรวมถึงแนวทางการผูกพันเหมือน GATS กล่าวคือ ประเทศภาคีแต่ละประเทศสามารถเลือกกิจกรรมการค้าบริการที่ต้องการจะผูกพันได้ตามความพร้อมของตน โดยจัดทำเป็นตารางข้อผูกพันเฉพาะ ซึ่งระบุเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาด (Positive List Approach) เช่น การจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ การจำกัดจำนวนบุคคลธรรมดาที่อาจจ้างได้ และการจำกัดการมีส่วนร่วมของทุนต่างชาติ ตลอดจนข้อจำกัดในการให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ

ข้อผูกพันด้านการค้าบริการจะมีการเปิดเสรีเป็นแบบก้าวหน้าตามลำดับ โดยเจรจาเป็นรอบ ๆ ไป และให้มีการเจรจาครั้งแรกไม่ช้ากว่า 3 ปี นับจากความตกลงมีผลบังคับใช้ นอกจากนี้ ข้อบถการค้าบริการของความตกลงประกอบด้วยภาคผนวกสองเรื่องสำคัญ ได้แก่

ภาคผนวกว่าด้วยบริการการเงิน มีสาระสำคัญ คือ ประเทศภาคีมีสิทธิและพันธกรณีในเรื่องต่าง ๆ เช่น สิทธิในการใช้มาตรการด้านการกำกับควบคุมเพื่อความมั่นคง เพื่อคุ้มครองผู้ลงทุน ผู้ฝากเงิน หรือผู้ถือกรรมธรรม์ เพื่อประกันความมั่นคงและเสถียรภาพของระบบเงิน หรือเพื่อประกันความมีเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน เป็นต้น

ภาคผนวกว่าด้วยการโทรคมนาคม มีสาระสำคัญคือ ประเทศภาคีมีสิทธิและพันธกรณีด้านการกำกับดูแลบริการโทรคมนาคม บริการเช่าใช้สถานที่เพื่อติดตั้งอุปกรณ์ บริการวงจรเช่า การระงับข้อพิพาท การจัดสรรและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เป็นต้น

การลงทุน

การลงทุนประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) การเปิดเสรีการลงทุน 2) การส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน

- **การเปิดเสรีการลงทุน** ความตกลง AANZFTA ใช้แนวทางการเปิดเสรีที่ระบุเฉพาะสาขาและมาตรการ

ที่ไม่เปิดเสรี (Negative List Approach) โดยแต่ละประเทศจะมีตารางข้อสงวนหนึ่งตารางที่ระบุสาขาและมาตรการที่จะสงวนสิทธิ์ในการที่จะให้การปฏิบัติที่ดีกว่าต่อนักลงทุนของประเทศตน ทั้งนี้ ทุกประเทศจะต้องจัดทำตารางข้อสงวนให้แล้วเสร็จภายใน 5 ปี นับจากวันที่ความตกลงมีผลบังคับใช้

- **การส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน** มีพันธกรณีคล้ายคลึงกับพันธกรณีอื่น ๆ ที่ไทยทำกับนานาประเทศ

เช่น ประเทศภาคีจะไม่ตั้งเงื่อนไขในการเข้ามาประกอบธุรกิจของนักลงทุนต่างชาติที่ขัดกับความตกลงว่าด้วยมาตรการการลงทุนที่เกี่ยวกับการค้าในกรอบองค์การการค้าโลก ประเทศภาคีจะให้การปฏิบัติที่เป็นธรรมและเท่าเทียมกัน รวมถึงให้ความคุ้มครองและความมั่นคงต่อการลงทุนของประเทศภาคีอื่น ประเทศภาคีจะไม่เวนคืนทรัพย์สินของนักลงทุนต่างชาติหรือออกมาตรการที่เทียบเท่ากับการเวนคืน เว้นแต่จะเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะในลักษณะไม่เลือกปฏิบัติ

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจภายใต้ความตกลง AANZFTA ครอบคลุมความร่วมมือในเรื่องที่ภาคีมีความสนใจร่วมกัน และมีประเทศมาชิกอย่างน้อยสองประเทศ ออสเตรเลียและ/หรือนิวซีแลนด์เข้าร่วม ทั้งนี้ แผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจ แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช มาตรฐาน กฎระเบียบทางเทคนิค และกระบวนการตรวจสอบและรับรอง การค้าบริการ การลงทุน ทรัพย์สินทางปัญญา การมีส่วนร่วมในสาขาต่าง ๆ และศุลกากร

นอกจากนั้น ประเทศภาคีจะต้องจัดทำแผนงานรายปี เป็นระยะ 5 ปี นับจากวันที่ความตกลงมีผล บังคับใช้โดยคาดว่าจะใช้งบประมาณในความร่วมมือดังกล่าวประมาณ 20-25 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย ทั้งนี้ โครงการที่จะเสนอภายใต้ ECWP มีหลักเกณฑ์ที่ต้องสนับสนุน (Strategic Approach) (1) การดำเนินงาน ภายใต้ AANZFTA (Operationalisation) (2) พันธกรณีภายใต้ความตกลง (Built-in Agenda) และ (3) การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (Economic Interation) ต่อมาภายหลังที่ประชุม SEOM 2/42 เมื่อเดือนมีนาคม 2554 ได้เห็นชอบให้เพิ่มเรื่อง “ Business Utilisation ” เข้าไปในหลักเกณฑ์ด้วย

กลไกระงับข้อพิพาท

ความตกลง ANNZFTA ประกอบด้วยบทบัญญัติเบื้องต้น บทบัญญัติว่าด้วยการปรึกษาหารือ บทบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัย บทบัญญัติว่าด้วยการปฏิบัติตาม และบทบัญญัติสุดท้าย เมื่อเกิดข้อพิพาทภายใต้ ความตกลงฯ ประเทศภาคีผู้ฟ้องร้องสามารถเลือกได้ว่าจะใช้กลไกระงับข้อพิพาทของกรอบใด นอกจากนี้ ประเทศภาคีแต่ละประเทศจะต้องกำหนดจุดติดต่อสำหรับการปรึกษาหารือ และการระงับข้อพิพาทภายใต้ ความตกลง AANZFTA ด้วย

ประโยชน์ที่ได้รับ

ความตกลง AANZFTA สร้างโอกาสที่ดีให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในอาเซียน ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ทำให้ผู้ผลิตและผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงตลาดในภูมิภาคได้มากขึ้น และยังเป็น การส่งเสริมการประหยัดการ ขนาดในการผลิต (Economies of scale) เพิ่มโอกาสในการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างภูมิภาค ตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีความแน่นอน โปร่งใส และสร้างความมั่นใจว่ากิจกรรมทางการค้าจะ ไม่ถูกกีดกันด้วยอุปสรรคต่าง ๆ

* คำถาม/คำตอบ (Q&A)

การค้าสินค้า

คำถาม

อาเซียนดำเนินการอะไรบ้างเพื่อส่งเสริมการค้าภายในอาเซียน เมื่ออัตราภาษีศุลกากรสำหรับการค้าในอาเซียนได้ถูกยกเลิกไปเกือบหมดแล้ว

คำตอบ

อาเซียนได้ทยอยยกเลิกอัตราภาษีศุลกากรสำหรับการค้าในอาเซียนมาตามลำดับ ตั้งแต่ปี 2536 เมื่อเริ่มบังคับใช้ความตกลง CEPT (หรือเรียกว่า AFTA) โดยสมาชิกอาเซียน 6 ประเทศได้บรรลุเป้าหมายของเขตการค้าเสรีอาเซียน เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2553 อัตราภาษีศุลกากรภายในอาเซียนเฉลี่ยสำหรับประเทศอาเซียนเดิม 6 ประเทศ (บรูไนฯ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย) ลดลงจากร้อยละ 12.76 ในปี 2536 เป็นร้อยละ 0.05 เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2553 อัตราภาษีศุลกากรภายในอาเซียนเฉลี่ยของประเทศอาเซียน 10 ประเทศในปี 2543 ซึ่งเป็นปีที่อาเซียน 10 ประเทศเริ่มดำเนินการลดภาษีตามความตกลง CEPT อยู่ที่ร้อยละ 4.43 และได้ลดลงเหลือร้อยละ 1.06 ในปี 2553

ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่า ความพยายามของอาเซียนในการส่งเสริมการค้าภายในอาเซียนได้เสร็จสิ้นแล้ว ในขณะที่การดำเนินการยกเลิกภาษีศุลกากรเกือบบรรลุเป้าหมายแล้ว อาเซียนได้ให้ความสำคัญกับมาตรการด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้า ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การยกเลิกอุปสรรคทางการค้าที่ไม่มีใช้ภาษีในการนำเข้าสินค้าเกษตร อาหารแปรรูป และสินค้าอุตสาหกรรม รวมถึงการปรับปรุงพิธีการทางศุลกากรให้ทันสมัย เพื่อให้การตรวจปล่อยสินค้าเร็วขึ้น

คำถาม

ความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ASEAN Trade in Goods Agreement : ATIGA) คืออะไร และเกี่ยวข้องกับเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) อย่างไร

คำตอบ

ความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ATIGA) เริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2553 ไม่เพียงแต่ความตกลงดังกล่าวจะนำมาใช้แทนที่ความตกลงว่าด้วยอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (Agreement on the Common Effective Preferential Tariff Scheme for the ASEAN Free Trade Area: CEPT-AFTA) แต่ยังเป็นความตกลงที่มีขอบเขตครอบคลุมกว้างขวางกว่าความตกลงเดิม โดยมีขอบเขตครอบคลุมถึงการอำนวยความสะดวกทางการค้า ศุลกากร มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช และอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า

ATIGA จึงเป็นความตกลงที่รวมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าไว้ภายในฉบับเดียว ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นเอกสารอ้างอิงสำหรับทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าของอาเซียน

นอกจากนี้ เอกสารแนบท้าย ATIGA ยังแสดงรายละเอียดตารางการลด/ยกเลิกภาษีของประเทศอาเซียนแต่ละประเทศในแต่ละปีจนถึงปี 2558 เป็นการเพิ่มความโปร่งใส ช่วยให้ภาคธุรกิจสามารถตัดสินใจด้านการลงทุนด้วยความแน่นอนมากขึ้น

คำถาม

จากการที่อาเซียนได้วางให้ตัวเองเป็นประตูการค้า (gateway) ไปยังภูมิภาคเอเชีย มาตรการการเปิดเสรีและการอำนวยความสะดวกทางการค้าของอาเซียนจะช่วยให้อาเซียนบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้อย่างไร

คำตอบ

การวางตำแหน่งให้อาเซียนเป็นประตูการค้า (gateway) ไปยังเอเชีย หมายถึง การดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศให้เข้ามาตั้งฐานการผลิตในอาเซียนเพื่อส่งออกไปยังประเทศอื่นในภูมิภาค การดำเนินงานด้านการเปิดเสรีและการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่อาเซียนดำเนินการอยู่ ช่วยให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้หลายทาง

เริ่มต้นจากที่ธุรกิจการผลิต โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง จำเป็นต้องใช้วัตถุดิบชิ้นส่วนและส่วนประกอบที่จัดหาจากในและนอกอาเซียน การเปิดเสรีและการอำนวยความสะดวกทางการค้าของอาเซียนจะทำให้ต้นทุนในการเคลื่อนย้ายวัตถุดิบชิ้นส่วนและส่วนประกอบของธุรกิจลดลงและใช้เวลาน้อยลง นอกจากนี้ ยังทำให้อาเซียนเป็นฐานการผลิตที่น่าสนใจมากขึ้น และช่วยดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมการผลิต

การดำเนินงานด้านกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (RoO) ของอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการจัดทำชิ้นส่วนและส่วนประกอบภายในภูมิภาค และทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายการผลิตในอาเซียน นอกเหนือจากเกณฑ์สัดส่วนมูลค่าการผลิตในภูมิภาค (Regional Value Content: RVC) ร้อยละ 40 ที่อาเซียนใช้มายาวนานแล้ว อาเซียนยังได้นำเกณฑ์ทางเลือกอื่น ๆ ในการได้ถิ่นกำเนิดสินค้าของอาเซียนมาใช้ เช่น สัดส่วนวัตถุดิบนำเข้าตามเกณฑ์การเปลี่ยนพิกัด (CTC : Change in Tariff Classification) **หรือ** กฎเฉพาะรายสินค้า (PSRs : Product Specific Rules) ทำให้ผู้ผลิตสามารถเลือกใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน (co-equal) เพื่อให้มั่นใจได้ว่าสินค้าของตนจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีในอาเซียน

ความคิดริเริ่มด้านมาตรฐานและการรับรองในอาเซียน

คำถาม

ทำไมการปรับประสานมาตรฐานจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในอาเซียน

คำตอบ

มาตรฐานมีบทบาทสำคัญในการทำให้มั่นใจว่าสินค้ามีความปลอดภัย และมีความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของสินค้านั้น ความแตกต่างของมาตรฐานสินค้าของแต่ละประเทศอาเซียนสามารถเป็นอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า อาเซียนจึงได้จัดการกับอุปสรรคดังกล่าว โดยการปรับประสานมาตรฐานของประเทศอาเซียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล **มาตรฐานที่ปรับประสานแล้วในอาเซียน** หมายถึง สมาชิกอาเซียนได้มีการปรับมาตรฐานภายในประเทศให้สอดคล้องเป็นมาตรฐานเดียวกันในอาเซียน สินค้าที่มีมาตรฐานเดียวกันของอาเซียนแล้ว เมื่อต้องการนำสินค้ามาวางจำหน่ายในประเทศอาเซียนใดก็ตาม ก็ทำให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าได้ ดังนั้น มาตรฐานที่ปรับประสานแล้วจึงมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวกทางการค้าในอาเซียน

คำถาม

ข้อตกลงการยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangement: MRA) ในการประเมินความสอดคล้องในอาเซียน คืออะไร

คำตอบ

ข้อตกลงการยอมรับร่วม (MRA) คือ ความตกลงระหว่าง 2 ประเทศ หรือมากกว่า ในการยอมรับร่วมในผลการประเมินความสอดคล้องบางส่วน หรือทั้งหมด ของแต่ละฝ่าย ดังนั้น การมี MRA ในการประเมินความสอดคล้องในอาเซียนจะช่วยลดความจำเป็นในการนำสินค้าไปผ่านการทดสอบซ้ำกันหลายครั้ง เพื่อให้สามารถนำมาจำหน่ายหรือใช้ในประเทศอาเซียนต่างๆ ด้วยเหตุนี้สินค้าใดที่มีข้อตกลง MRA แล้ว จะช่วยลดต้นทุนทางธุรกิจในการรายงานผลการทดสอบและเพิ่มความแน่นอนในการเข้าตลาดของสินค้า ขณะเดียวกันผู้บริโภคยังเกิดความมั่นใจในคุณภาพของสินค้าที่ผ่านการทดสอบโดยสอดคล้องตามข้อกำหนดใน MRA แล้ว

การค้าบริการ

คำถาม

อาเซียนดำเนินงานในสาขาบริการอะไรบ้าง เพื่อไปสู่การรวมกลุ่มของอาเซียน

คำตอบ

อาเซียนอยู่ระหว่างดำเนินการลดอุปสรรคในการค้าบริการและการให้บริการอย่างก้าวหน้า ภายในปี 2558 อาเซียนคาดหวังว่าจะบรรลุเป้าหมายการเปิดเสรีการค้าบริการอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจบริการสำคัญหลายสาขาในอาเซียนสามารถให้บริการได้ ทั้งในรูปแบบการให้บริการข้ามพรมแดน หรือ โดยการเข้าไปตั้งธุรกิจบริการในประเทศอาเซียนอื่นเพื่อให้บริการในประเทศนั้น นอกจากนี้ อาเซียนยังอยู่ระหว่างดำเนินการเพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายบุคลากรวิชาชีพของประเทศอาเซียนให้สามารถเข้าไปให้บริการในประเทศอาเซียนอื่นได้ โดยการจัดทำข้อตกลงการยอมรับร่วม (MRA : Mutual Recognition Arrangements) ในสาขาวิชาชีพต่างๆ

คำถาม

อาเซียนดำเนินการด้านการเปิดเสรีการค้าบริการอย่างไร และ ณ ปัจจุบัน ได้เปิดเสรีไปมากน้อยแค่ไหน

คำตอบ

การเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียนดำเนินการผ่านการเจรจาเป็นรอบๆ โดยในแต่ละรอบจะทำให้มีจำนวนสาขาบริการที่เปิดเสรีมากขึ้นและมีข้อจำกัดในการให้บริการข้ามพรมแดนลดลง ณ ปัจจุบัน อาเซียนอยู่ระหว่างการเจรจารอบที่ 6 ซึ่งจะทำให้ได้ข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 8 อาเซียนคาดหวังว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายการเปิดเสรีอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อไปสู่การเคลื่อนย้ายบริการอย่างเสรี ภายในปี 2558 ตามที่ระบุไว้ในแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

คำถาม

สาขาบริการมีความสำคัญต่ออาเซียนอย่างไร

คำตอบ

สาขาบริการเป็นองค์ประกอบสำคัญในเศรษฐกิจของอาเซียน คิดเป็นสัดส่วนระหว่างร้อยละ 40-70 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ในแง่การค้าบริการ การค้าบริการของอาเซียนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5 ของการค้าบริการของโลก หรือมีมูลค่า 3.43 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2552 นอกจากนี้ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในสาขาบริการยังมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 50 ของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอาเซียน

คำถาม

ทำไมรัฐบาลของประเทศอาเซียนจึงควรเปิดให้มีการแข่งขันจากต่างชาติในตลาดการค้าบริการ

คำตอบ

ด้วยการเปิดตลาดการค้าบริการทำให้มีการแข่งขันจากต่างชาติ ประเทศอาเซียน (เช่นเดียวกับประเทศอื่นในโลกที่อยู่ระหว่างดำเนินการเปิดเสรี) คาดหวังให้มีการแข่งขันในตลาดการค้าบริการภายในประเทศ และทำให้เกิดความมั่นใจว่าจะมีปริมาณและคุณภาพการให้บริการเพิ่มขึ้นในสาขาบริการต่างๆ โดยเฉพาะสาขาบริการที่เป็นปัจจัยการผลิตให้แก่ทุกสาขา ทั้งสินค้าและบริการ ได้แก่ สาขาการเงิน โทรคมนาคม และการขนส่ง นอกจากนี้ การเปิดเสรียังเป็นการเพิ่มความโปร่งใสและการคาดการณ์ได้ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนเพิ่มขึ้น และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาค

การลงทุน

คำถาม

อาเซียนมีขั้นตอนในดำเนินการอย่างไรบ้าง เพื่อให้ทำให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่น่าสนใจในการลงทุนมากขึ้น

คำตอบ

อาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีพลวัตและกำลังขยายตัว อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียนในปี 2553 คาดว่าจะมากกว่าร้อยละ 6 ทำให้อาเซียนเป็นหนึ่งในภูมิภาคที่มีอัตราการขยายตัวสูงสุดในโลก ประชากรโดยรวมของอาเซียนที่มีเกือบ 600 ล้านคนเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักลงทุนและนักธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ด้วยความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมในโลก อาเซียนได้ดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อให้เป็นภูมิภาคที่น่าสนใจในการลงทุนมากขึ้น

มาตรการดังกล่าว ครอบคลุมการทบทวนความตกลงด้านการลงทุน 2 ฉบับ คือ ความตกลงอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมและการคุ้มครองการลงทุน ปี ค.ศ.1998 (หรือที่เรียกว่า ASEAN Investment Guarantee Agreement: ASEAN IGA) และกรอบความตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน ปี ค.ศ.1998 หรือ AIA Agreement รวมถึงพิธีสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และต่อมาความตกลงทั้งสองฉบับได้ถูกนำมารวมกันเป็นความตกลงเดียว เรียกว่า ความตกลงด้านการลงทุนอย่างเต็มรูปแบบของอาเซียน (ASEAN Comprehensive Investment Agreement: ACIA) ซึ่งได้สรุปผลการจัดทำในปี 2551 และได้ลงนามในเดือนกุมภาพันธ์ 2552 ภายใต้ ACIAอาเซียนจะเริ่มดำเนินการทบทวนและลดข้อจำกัดการลงทุนที่มีอยู่ ประยุกต์ใช้แนวทางปฏิบัติที่ดี และเสริมสร้างกิจกรรมส่งเสริมการลงทุน

นอกจากนี้ อาเซียนยังสามารถสรุปผลการจัดทำความตกลงด้านการลงทุนกับประเทศคู่เจรจาต่างๆ ได้แก่ จีน ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ และเกาหลีใต้ ปัจจุบัน อาเซียนอยู่ระหว่างเจรจาความตกลงด้านการลงทุนกับอินเดียและญี่ปุ่น

นอกจากนี้ การดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ภายในปี 2558 นำไปสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน ยังช่วยเสริมสร้างให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่น่าเข้ามาลงทุนในอันดับต้นๆ

คำถาม

อาเซียนวางตำแหน่งตนเอง ณ จุดใด ในแง่การลงทุนจากต่างประเทศและแหล่งการลงทุนที่เข้ามายังอาเซียน

คำตอบ

อาเซียนสามารถดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศให้เข้ามายังอาเซียนได้มาก เนื่องจากเศรษฐกิจของอาเซียนที่มีพลวัตและมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาการลงทุนจากต่างประเทศที่เข้ามายังอาเซียนมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 10 ต่อการลงทุนจากต่างประเทศในประเทศกำลังพัฒนา และมีสัดส่วน

ประมาณร้อยละ 4 ต่อการลงทุนจากต่างประเทศในโลก นักลงทุนต่างชาติสำคัญในอาเซียน ได้แก่ สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และสหรัฐฯ ในขณะที่ นักลงทุนอาเซียนเองยังเป็นแหล่งการลงทุนจากต่างประเทศในอาเซียนที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 10 ของการลงทุนจากต่างประเทศในอาเซียนในช่วงปีที่ผ่านมา

คำถาม

อะไรเป็นความท้าทายของอาเซียน ในแง่การรักษาสถานะการเป็นฐานการลงทุนสำคัญอันดับต้นๆ

คำตอบ

ท่ามกลางภาวะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอนอาเซียนต้องเผชิญกับการแข่งขันกับภูมิภาคอื่นในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศที่มีจำกัดลง นอกจากนี้ การเกิดขึ้นของกลุ่ม BRICs (บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน) ยังสามารถเบียดเบียนการเป็นศูนย์กลางการลงทุนไปยังกลุ่มดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ นโยบายการลงทุนของอาเซียนจึงจำเป็นต้องเป็นเชิงรุกมากขึ้นเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศให้เข้ามายังอาเซียน

อาเซียนจำเป็นต้องดำเนินการปฏิรูปโครงสร้างภายในอาเซียนต่อไป เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้สูงขึ้น เช่น การลงทุนในอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เทคโนโลยีสูง รวมถึงเทคโนโลยีสีเขียว (green technologies)

การปฏิบัติตามพันธกรณีเพื่อไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยสร้างให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวอย่างบูรณาการ เป็นเรื่องที่ประเทศอาเซียนต้องยืนยันจะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว เพื่อเป็นแรงผลักดันให้การลงทุนจากต่างประเทศเข้ามายังอาเซียนเพิ่มขึ้น

คำถาม

อาเซียนดำเนินการอย่างไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของความมั่นคงด้านอาหารในอาเซียน

คำตอบ

ความมั่นคงด้านอาหารเป็นประเด็นที่อาเซียนให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกมาโดยตลอด โดยผู้นำอาเซียนได้ให้การรับรองกรอบแผนงานบูรณาการความมั่นคงด้านอาหารของอาเซียน (ASEAN Integrated Food Security: AIFS) และแผนกลยุทธ์ความมั่นคงด้านอาหารของอาเซียน (Strategic Plan of Action on ASEAN Food Security: SPA-FS) ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ทั้งนี้ เป้าหมายของ AIFS และ SPA-FA คือ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารในระยะยาวและปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในภูมิภาคอย่างยั่งยืน โดยความมั่นคงด้านอาหารจะเกิดขึ้น เมื่อประชาชนทุกคน (ในทุกเวลา) สามารถเข้าถึง อาหารที่เพียงพอ ปลอดภัย (ในเชิงกายภาพและเศรษฐศาสตร์) และมีประโยชน์ต่อสุขภาพ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของร่างกาย และความพึงพอใจในอาหาร เพื่อให้มีชีวิตที่แข็งแรงและกระฉับกระเฉง ซึ่งอาเซียนจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของนโยบายและความริเริ่มเรื่องความมั่นคงด้านอาหารของประเทศและการสำรองอาหารของภูมิภาค การส่งเสริมตลาดและการค้าอาหาร การเสริมสร้างระบบข้อมูลสารสนเทศด้านความมั่นคงด้านอาหารเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายระดับประเทศและภูมิภาค การส่งเสริมนวัตกรรมด้านการเกษตร การลงทุนเพิ่มขึ้นเพื่อไปสู่ประสิทธิภาพการผลิตที่สูงขึ้น ความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน และการจัดการกับประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่และเกี่ยวข้องโดยตรงกับความมั่นคงด้านอาหาร อาทิ การพัฒนาพลังงานชีวภาพ การปรับตัวและการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

คำถาม

อาเซียนจัดการกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในแง่ความมั่นคงด้านอาหารอย่างไร

คำตอบ

ด้วยความกังวลที่เพิ่มขึ้นต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (เช่น ภูมิอากาศที่รุนแรง ระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้น การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การเกิดขึ้นและการกลับมาเกิดใหม่ของโรคภัยร้ายแรงต่างๆ ฯลฯ) อาเซียนอยู่ระหว่างการพัฒนาความริเริ่มว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (ASEAN Climate Change Initiative: ACCI) ในสาขาเกษตรและป่าไม้ อาเซียนได้จัดทำกรอบแผนงานแก้ไขปัญหาก็เกิดจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในสาขาเกษตรและป่าไม้ [ASEAN Multi-Sectoral

Framework on Climate Change (AFCC): Agriculture and Forestry towards Food Security (AFCC)] มาตั้งแต่ปี 2552 ซึ่งคาดว่าจะการดำเนินงานตาม AFCC โดยความร่วมมือและการประสานงานระหว่างสาขาเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และสาธารณสุข จะทำให้เกิดความมั่นคงด้านอาหาร จากการใช้ที่ดินและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยการลดผลกระทบและปัจจัยที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งนี้ อาเซียนจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ และการติดต่อสื่อสารในภูมิภาค รวมทั้งการสร้างเครือข่ายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความมั่นคงด้านอาหาร การรวบรวม การพัฒนาและการดำเนินการตามมาตรการบรรเทาผลกระทบและการปรับตัว การบูรณาการยุทธศาสตร์ในการบรรเทาผลกระทบและการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้าไว้ในแผนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการพัฒนารอบยุทธศาสตร์ในหลายสาขาที่ครอบคลุมมากขึ้น และแผนการดำเนินงาน รวมถึงการนำ AFCC มารวมไว้ใน ACCI ในภาพรวม นอกเหนือจากที่ AFCC จะเป็นความร่วมมือในหลายสาขาแล้ว AFCC ยังเป็นเวทีระดับภูมิภาคที่ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน (เช่น ภาคเอกชน องค์กรด้านสังคม เกษตรกร ฯลฯ) สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกรอบงานดังกล่าวด้วย

คำถาม

จากความต้องการที่เพิ่มขึ้นในสินค้าปศุสัตว์ อาเซียนดำเนินการอย่างไรเพื่อให้มั่นใจว่าสินค้าดังกล่าวมีความปลอดภัย และมีการควบคุมโรคในสัตว์ที่สามารถแพร่ระบาดข้ามพรมแดนได้ โดยเฉพาะโรคที่สามารถติดต่อจากสัตว์ไปสู่คน ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อสุขภาพของสาธารณสุข

คำตอบ

ในขณะที่มีการขยายการพัฒนาในสาขาปศุสัตว์ อาเซียนได้ดำเนินการเพื่อให้มั่นใจว่าสินค้าดังกล่าวมีคุณภาพและความปลอดภัย โดยการปรับปรุงสุขภาพสัตว์และการควบคุมป้องกันโรคสัตว์ให้ดีขึ้น รวมทั้งการกำจัดโรคสัตว์ที่ติดต่อข้ามพรมแดน โดยเฉพาะโรคที่ติดต่อจากสัตว์ไปสู่คนได้ ในการดำเนินการดังกล่าว อาเซียนได้ใช้แนวทางที่มีความเกี่ยวข้องกัน 4 ด้าน ดังนี้

- (1) เสริมสร้างศักยภาพของการให้บริการด้านสุขภาพสัตว์ของประเทศ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ดีด้วยการ

สนับสนุนด้านองค์กรและกฎหมาย

- (2) เสริมสร้างการประสานงานในภูมิภาคด้านสุขภาพสัตว์และโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน
- (3) เสริมสร้างความร่วมมือหลายสาขาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพโดยสอดคล้องกับแนวคิด “One World, One Health” และ
- (4) ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือกับองค์กรเพื่อการพัฒนาและองค์กรผู้บริจาค

ทั้งนี้ อาเซียนเน้นย้ำความสำคัญของการดูแลรักษาสัตว์ให้มีสุขภาพดีอยู่เสมอ และมีการควบคุมโรคที่แหล่งผลิต นอกจากนี้ การเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต ทำให้อาเซียนได้มีการพัฒนาและดำเนินงานตามแผนงานในการควบคุมและการกำจัดโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน เช่น การติดเชื้อมนุษย์ในสัตว์ปีกชนิดที่มีอาการรุนแรงมากมีอัตราการตายสูง (highly pathogenic avian influenza) และโรคพิษสุนัขบ้า (rabies) เป็นต้น

นโยบายการแข่งขันทางการค้า

คำถาม

ประเทศสมาชิกอาเซียนใดบ้างที่มีกฎหมายการแข่งขันและหน่วยงานที่กำกับดูแลภายในประเทศแล้ว

คำตอบ

ณ ปัจจุบัน อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม มีกฎหมายและหน่วยงานกำกับดูแลด้านการแข่งขันทางการค้าภายในประเทศแล้ว ส่วนกัมพูชา และฟิลิปปินส์อยู่ระหว่างกระบวนการร่างกฎหมายดังกล่าว ขณะที่ ประเทศที่เหลือ คือ บรูไนฯ ลาว และพม่า อยู่ในขั้นตอนเบื้องต้นในการพัฒนากฎหมายและนโยบายการแข่งขันของประเทศ และเมื่อเดือนพฤษภาคม 2553 ร่างกฎหมายการแข่งขันของมาเลเซียได้ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว ขณะนี้ อยู่ระหว่างรอความเห็นชอบจากพระมหากษัตริย์เพื่อออกเป็นกฎหมายต่อไป

คำถาม

องค์กรรายสาขาของอาเซียนใดที่รับผิดชอบด้านนโยบายการแข่งขัน และองค์กรดังกล่าวให้ความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมใดบ้าง

คำตอบ

ในเดือนสิงหาคม 2550 รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ให้ความเห็นชอบการจัดตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญด้านการแข่งขันของอาเซียน (ASEAN Expert Group on Competition: AEGC) เพื่อให้เป็นเวทีระดับภูมิภาคในการหารือและร่วมมือกันในด้านนโยบายและกฎหมายการแข่งขัน คณะผู้เชี่ยวชาญ (AEGC) ได้ประชุมครั้งแรกในปี 2551 โดยที่ประชุมเห็นชอบแผนการดำเนินงานของ AEGC ในช่วง 3-5 ปีข้างหน้า จะให้ความสำคัญเรื่องการสร้างศักยภาพของนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันในประเทศสมาชิกอาเซียน การพัฒนาแนวทางร่วมของภูมิภาคอาเซียนด้านนโยบายการแข่งขัน (ASEAN Regional Guideline on Competition Policy) และการจัดทำคู่มือด้านกฎหมายและนโยบายการแข่งขันในอาเซียนสำหรับธุรกิจ (Handbook on Competition Policy and Law in ASEAN for Business) ซึ่งทั้งแนวทางและคู่มือ (Guideline และ Handbook) เป็นหัวข้อสำคัญภายใต้แผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี 2553

คำถาม

ความท้าทายในประเด็นนโยบายและกฎหมายการแข่งขัน (Competition Policy and Law: CPL) ในอาเซียน เมื่อมองไปถึงปี 2558 และในอนาคตข้างหน้า มีอะไรบ้าง

คำตอบ

อาเซียนมีความท้าทายในประเด็นนโยบายและกฎหมายการแข่งขัน ดังนี้ (1) แนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้มีระดับการแข่งขันขึ้นตัวอย่างกว้างขวางในประเทศสมาชิกอาเซียน ในขณะที่ประเทศสมาชิกยังมีความแตกต่างของศักยภาพในการดำเนินงานตามกฎหมายและนโยบายการแข่งขัน (2) การกำหนดและการรับรององค์ประกอบที่เหมือนกันในการพัฒนา CPL ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน และ (3) การออกแบบกลไกของความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่กำกับดูแลด้านการแข่งขันในอาเซียน

การคุ้มครองผู้บริโภค

คำถาม

ประเทศสมาชิกอาเซียนใดบ้างที่มีกฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภคภายในประเทศแล้ว

คำตอบ

ณ ปัจจุบัน สมาชิกอาเซียน 6 ประเทศ – ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และ เวียดนาม – มีกฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว ส่วนประเทศอาเซียนอื่น ได้แก่ บรูไนฯ กัมพูชา ลาว และ พม่า ยังไม่มีกฎหมายดังกล่าว โดยประเทศเหล่านี้ (ยกเว้นพม่า) อยู่ระหว่างกระบวนการร่างกฎหมาย อย่างไรก็ตาม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองผู้บริโภคในอาเซียน ประเทศดังกล่าวมีการบังคับใช้กฎหมายด้านการคุ้มครองผู้บริโภคอยู่หลายฉบับแยกกันไปหลายสาขาอุตสาหกรรม

คำถาม

องค์กรรายสาขาของอาเซียนใดที่รับผิดชอบด้านการคุ้มครองผู้บริโภค และองค์กรดังกล่าวให้ความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมใดบ้าง

คำตอบ

การคุ้มครองผู้บริโภคเป็นความร่วมมือสาขาใหม่ในอาเซียน ตามที่ระบุไว้ในแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) อาเซียนได้จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานอาเซียนด้านการคุ้มครองผู้บริโภค (ASEAN Coordinating Committee on Consumer Protection) เมื่อเดือนสิงหาคม 2550 และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น คณะกรรมการอาเซียนด้านการคุ้มครองผู้บริโภค (ASEAN Committee on Consumer Protection: ACCP) โดย ACCP และคณะทำงาน 3 คณะภายใต้ ACCP (ได้แก่ คณะทำงานด้านระบบการแจ้งเตือนอย่างรวดเร็ว & การแลกเปลี่ยนข้อมูล คณะทำงานการชดใช้ผู้บริโภคข้ามพรมแดน และคณะทำงานการฝึกอบรม & การศึกษา) จะทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานและติดตามความร่วมมือและกลไกในระดับภูมิภาค เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในอาเซียนอย่างยั่งยืน

เพื่อกำหนดทิศทางในการดำเนินงานตามความคิดริเริ่มและพันธกรณีภายใต้ AEC Blueprint คณะกรรมการ ACCP ได้ให้การรับรองแนวทางยุทธศาสตร์เพื่อไปสู่การคุ้มครองผู้บริโภค (Strategic Approach towards Consumer Protection) ประกอบด้วย มาตรการด้านนโยบาย และรายละเอียดกิจกรรมที่สำคัญ ลำดับแรก พร้อมกำหนดเวลาการดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่งครอบคลุมเรื่องการพัฒนา (1) กลไกการร้องเรียน และการแลกเปลี่ยนข้อมูล ภายในปี 2553 (2) กลไกการชดใช้ผู้บริโภคข้ามพรมแดน ภายในปี 2558 และ (3) แผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ภายในปี 2553

คำถาม

ความท้าทายในประเด็นการคุ้มครองผู้บริโภคและกฎหมายในอาเซียน เมื่อมองไปถึงปี 2558 และในอนาคตข้างหน้า มีอะไรบ้าง

คำตอบ

อาเซียนจำเป็นต้องระบุสาขาหลักของความต้องการในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญและจัดการดำเนินการ ขณะเดียวกัน อาเซียนยังต้องการความช่วยเหลือด้านเทคนิคและการเงินจากประเทศคู่เจรจาและองค์กรระหว่างประเทศ ในการพัฒนาและส่งเสริมนโยบาย กฎหมาย และองค์การกำกับดูแลด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

ประเด็นที่สำคัญนอกเหนือจากความท้าทายดังกล่าว คือ กระแสโลกาภิวัตน์และการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคที่ทำให้เกิดความซับซ้อนและความยากเพิ่มขึ้นในการจัดการเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปริมาณและมูลค่าการค้าภายในประเทศและระหว่างประเทศขยายตัวเพิ่มขึ้น รวมทั้งความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร การผลิต และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

คณะกรรมการ (ACCP) โดยการสนับสนุนของสำนักเลขาธิการอาเซียน จำเป็นต้องทำงานอย่างใกล้ชิดกับประเทศคู่เจรจา องค์กรระหว่างประเทศ และภาคเอกชนเพื่อร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมและโครงการร่วมต่างๆ เพื่อพัฒนาและสร้างความหลากหลายในความเชี่ยวชาญด้านเทคนิคของประเทศสมาชิกอาเซียน รวมถึงศักยภาพของสถาบัน และประสบการณ์ด้านนโยบาย ในการนี้ บทเรียนและแนวคิดที่ได้รับจากผู้ริเริ่มดำเนินการในเรื่องนี้มาก่อน ย่อมเป็นประโยชน์ต่อประเทศสมาชิกอาเซียนในการพิจารณาประเด็นเชิงนโยบาย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและการดำเนินงานการบังคับใช้กฎหมายและการจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ รวมถึงประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องด้านกฎหมายและการดำเนินงาน

สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Rights: IPRs)

คำถาม

องค์กรรายสาขาของอาเซียนใดที่รับผิดชอบด้านสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และองค์กรดังกล่าวให้ความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมใดบ้าง

คำตอบ

คณะทำงานอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านทรัพย์สินทางปัญญา (ASEAN Working Group on Intellectual Property: AWGIPC) ทำหน้าที่เป็นองค์กรประสานงานในการพัฒนาระบบ IP ในอาเซียนและฐานข้อมูล IPRs ร่วมกันในภูมิภาค กิจกรรมความร่วมมือของ AWGIPC ได้แก่ การทำให้ง่ายขึ้น การปรับประสาน การจดทะเบียน และการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (IPRs) ในอาเซียน

คณะทำงานฯ (AWGIPC) เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา IP ในภูมิภาคและระหว่างประเทศ รวมทั้งเป็นหน่วยงานหลักของอาเซียนในการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือด้าน IP กับประเทศคู่เจรจาและองค์กรระหว่างประเทศ ทั้งนี้ งานที่คณะทำงานฯ (AWGIPC) ต้องดำเนินการ จะถูกกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการด้าน IPR ของอาเซียน ปี 2547-2553 แผนงานความร่วมมือด้านลิขสิทธิ์ของอาเซียน ปี 2548 และแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ปี 2550

คำถาม

คณะทำงานฯ (AWGIPC) จะต้องดำเนินโครงการและกิจกรรมความร่วมมือระดับภูมิภาคด้าน IPR อะไรบ้าง (ตามเรื่องที่ต้องดำเนินการใน AEC Blueprint)

คำตอบ

ในส่วนของกิจกรรมเพื่อสร้างฐานข้อมูลร่วมกันในภูมิภาคและการสร้างความเข้าใจในเรื่อง IPRs ตามที่ระบุไว้ใน AEC Blueprint คณะทำงานฯ (AWGIPC) จะต้องดำเนินงาน ดังนี้

(1) การศึกษาเพื่อประเมินผลประโยชน์ที่อาเซียน (ทั้งในระดับประเทศและภูมิภาค) จะได้รับจากอุตสาหกรรมลิขสิทธิ์ในอาเซียน การประชุมการเข้าร่วมเป็นภาคีในพิธีสารมาดริดในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าระหว่างประเทศ และโครงการนำร่องเกี่ยวกับความร่วมมือในการตรวจสอบสิทธิบัตรของอาเซียน และ “ASEAN IP DIRECT”

(2) เป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คือ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านนโยบายในการเข้าร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้าน IP การทำให้ง่ายขึ้นและการปรับประสานพิธีการและกฎระเบียบด้าน IP และการติดตามการปฏิบัติตามพันธกรณีของประเทศสมาชิกอาเซียนตามความตกลง TPIPS

(3) เป็นโครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เช่น เรื่องความยืดหยุ่นภายใต้ความตกลง TRIPS การอนุญาตตุลาการและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้าน IP พิธีสารมาดริด การบังคับใช้กฎหมายและการจัดการลิขสิทธิ์และสิทธิที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมแบบดิจิทัล โดยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีผู้เชี่ยวชาญจากประเทศสมาชิกอาเซียนประมาณ 3,000 คนเข้าร่วมในโครงการดังกล่าว

คำถาม

ในอาเซียน มีความท้าทายและโอกาสด้าน IP มีอะไรบ้าง

คำตอบ

ประเทศสมาชิกอาเซียนและสำนักงานเลขาธิการอาเซียน (ASEC) มีข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้าน IP รวมถึงข้อจำกัดด้านศักยภาพขององค์กร ในส่วนของการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร ASEC และประเทศสมาชิกอาเซียนจำเป็นต้องจัดหาแหล่งเงินทุนและผู้เชี่ยวชาญจากประเทศคู่เจรจาและผู้บริจาคอื่น ขณะเดียวกัน อาเซียนได้ใช้ความพยายามในดำเนินงานตามแนวทาง “อาเซียนช่วยอาเซียน” (ASEAN-helps-ASEAN) ในกรณีใดก็ตามที่เป็นไปได้ เช่น การแลกเปลี่ยนบทเรียนด้านนโยบายที่ได้เรียนรู้และแนวคิดที่ได้รับของประเทศสมาชิกอาเซียนจากการเข้าร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญาระหว่างประเทศและการดำเนินกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องด้าน IPR

นอกจากนี้ IP และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ IPR ยังมีความซับซ้อนทางเทคนิคและครอบคลุมสาขาต่างๆ กว้างมากขึ้น เช่น เรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional Knowledge: TK) ทรัพยากรพันธุกรรม (Genetic Resources: GR) และการแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (Traditional Cultural Expression: TCE) อย่างไรก็ตาม โครงสร้างพื้นฐานและความเชี่ยวชาญด้าน IP ในประเทศอาเซียนยังมีความแตกต่างกันอยู่มาก โดยเฉพาะระหว่างอาเซียน-6 กับอาเซียน-4 ความแตกต่างดังกล่าว มีนัยยะต่อลักษณะและความเข้มข้นของความร่วมมือในภูมิภาค รวมถึงความช่วยเหลือด้านเทคนิคที่อาเซียนต้องการ

ยิ่งไปกว่านั้น การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรและการยกระดับจำเป็นต้องมีความพยายามที่ยั่งยืนทั้งของผู้ให้ความช่วยเหลือและผู้รับในระยะยาว อาเซียนจำเป็นต้องทำงานอย่างใกล้ชิดกับประเทศคู่เจรจา องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรภาคเอกชนเพื่อจัดลำดับความสำคัญกิจกรรมร่วมที่ทุกฝ่ายมีความสนใจและความกังวลร่วมกัน

การท่องเที่ยว

คำถาม

อาเซียนดำเนินการอย่างไรเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการตลาดในภูมิภาค

คำตอบ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการตลาดเป็นวาระสำคัญลำดับแรกของความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวของอาเซียน “Visit ASEAN Campaign” เป็นโครงการด้านการตลาดหลักของอาเซียน โดยผ่านการจัดกิจกรรมร่วม และการส่งเสริมร่วมกันระหว่างศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Promotional Chapter for Tourism: APCT) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากองค์กรด้านการท่องเที่ยวของประเทศสมาชิกอาเซียน ในตลาดนักท่องเที่ยวสำคัญ เช่น จีน เกาหลี และออสเตรเลีย อาเซียนทำการตลาดด้านการท่องเที่ยวตามแนวทางที่กำหนดไว้ในแผนงานในการรวมกลุ่มสาขาการท่องเที่ยว ปี 2547-2553 โดยใช้กลยุทธ์การตลาดเพื่อส่งเสริมให้อาเซียนเป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวเดียวกัน มีแหล่งดึงดูดการท่องเที่ยวหลากหลาย มีมาตรฐานระดับโลก และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยดำเนินงานร่วมกับภาคเอกชนจากสมาคมการท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Association: ASEANTA)

ณ ปัจจุบัน อาเซียนมีสโลแกนการท่องเที่ยวใหม่ คือ “Southeast Asia feel the Warmth” และเว็บไซต์การตลาดใหม่ที่ www.southeastasia.org ซึ่งเน้นเรื่องการท่องเที่ยวที่มีหลายจุดหมายปลายทางภายในประเทศสมาชิกอาเซียน โดยได้เปิดตัวที่ ITB Berlin เมื่อเดือนมีนาคม 2553 และมีการประชาสัมพันธ์ร่วมกับโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวของอาเซียนที่มีอยู่

คำถาม

จากความต้องการในผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น อาเซียนดำเนินการอย่างไรเพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพและศักยภาพของบุคลากรดังกล่าวในภูมิภาค

คำตอบ

เพื่อเสริมสร้างคุณภาพการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาค รัฐมนตรีด้านการท่องเที่ยวอาเซียนได้สรุปผลการจัดทำข้อตกลงการยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangement: MRA) ในวิชาชีพการท่องเที่ยว เมื่อเดือนมกราคม 2552 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาค และเพิ่มความเท่าเทียมกันของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคโดยการใช้มาตรฐานสมรรถนะขั้นต่ำ (Minimum Competency Standards) สำหรับการท่องเที่ยวเป็นพื้นฐาน MRA จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในคุณสมบัติและผลที่ได้รับจากการฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวซึ่งจะช่วยส่งเสริมการลงทุนภายในภูมิภาคและการเคลื่อนย้ายทรัพยากรมนุษย์ในสาขานี้ ทั้งนี้ เพื่อเร่งรัดการดำเนินงานตามข้อกำหนดภายใต้ MRA คณะกรรมการกำกับดูแลวิชาชีพด้านการท่องเที่ยวของอาเซียน (ASEAN Tourism Professional Monitoring Committee: ATPMC) ได้มีการประชุมครั้งแรกเมื่อเดือนมิถุนายน 2553

คำถาม

อาเซียนมีพันธกรณีอะไรบ้างในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเรือ (cruise tourism) ในภูมิภาค

คำตอบ

สำหรับการท่องเที่ยวทางเรือ อาเซียนได้จัดตั้งคณะทำงานด้านการท่องเที่ยวทางเรือของอาเซียน (ASEAN Cruise Working Group) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวทางเรือในอาเซียน ซึ่งได้ประชุมหารืออย่างสม่ำเสมอระหว่างเจ้าหน้าที่ด้านการท่องเที่ยวทางเรือกับคณะทำงานการขนส่งทางน้ำของอาเซียน ทั้งนี้ ประเทศสมาชิกอาเซียนยืนยันพันธกรณีในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางเรือและได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลเพื่อสนับสนุนการค้าและหุ้นส่วนอุตสาหกรรม

อาเซียนได้รวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับท่าเรือ เช่น การดำเนินงานของท่าเรือ การให้บริการท่าเรือ พิธีการศุลกากรและการตรวจคนเข้าเมือง และข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวเพื่อช่วยสนับสนุนการค้าตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวทางเรือในอาเซียน โดยสามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้ที่เว็บไซต์ www.cruiseasean.com คณะทำงานด้านการท่องเที่ยวทางเรือของอาเซียนยังประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเรือของอาเซียนในงาน ระหว่างประเทศต่างๆ เช่น การเปิดตัว ASEAN Cruise Website ที่ Seatrade ในเดือนมีนาคม 2550 ณ เมืองโมอะมี และการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเรือของอาเซียนในงาน China International Travel Mart ณ เมืองคุนหมิง ทั้งนี้ ที่ผ่านมา สถิติการท่องเที่ยวทางเรือของอาเซียนแสดงผลน่าพอใจและมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SME)

คำถาม

องค์กรรายสาขาของอาเซียนใดที่รับผิดชอบด้าน SME และองค์กรดังกล่าวให้ความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมใดบ้าง

คำตอบ

คณะทำงาน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอาเซียน (ASEAN SME Working Group: SMEWG) ถูกจัดตั้งขึ้น เพื่อดูแลภาพรวมการพัฒนาและความร่วมมือด้าน SME ในอาเซียน โดย SMEWG ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานที่กำกับดูแลด้าน SME ของประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้งนี้ SMEWG ได้กำหนดนโยบาย โครงการ และกิจกรรมต่างๆ และเป็นเวทีหารือและประสานงานความร่วมมือด้าน SME ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อประเมินสถานะของ SME ในประเทศอาเซียน โดยใช้หลายแนวทาง เช่น การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร การอำนวยความสะดวก และความคิดริเริ่มข้ามพรมแดน เพื่อสนับสนุนการพัฒนา SME ภายใต้การดำเนินงานการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอาเซียนไปสู่การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

คำถาม

SMEWG ดำเนินโครงการและกิจกรรมความร่วมมือระดับภูมิภาคในสาขา SME อะไรบ้าง (ตามที่ระบุไว้ใน AEC Blueprint)

คำตอบ

แนวทางความร่วมมือด้าน SME ระดับภูมิภาค ถูกกำหนดไว้ในแผนนโยบาย สำหรับการพัฒนา SME ของอาเซียน ปี 2547-2557 (ASEAN Policy Blueprint for SME Development: APBSD) ต่อมาในปี 2553 อาเซียนได้ให้การรับรองแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนา SME ของอาเซียน ปี 2553-2558 (Strategic Plan of Action for ASEAN SME Development 2010-2015) ซึ่งเป็นแผนงานต่อเนื่องจาก APBSD และได้รวบรวมมาตรการระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับ SME ทั้งหมดไว้ด้วย

มาตรการด้าน SME ตามที่ระบุไว้ใน AEC Blueprint ที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

- (1) การจัดทำหลักสูตรร่วมในการฝึกอบรมผู้ประกอบการในอาเซียน มีอินโดนีเซียและสิงคโปร์เป็นประเทศผู้นำ (ปี 2551-2552)
- (2) การจัดตั้งศูนย์บริการ SME ที่ครอบคลุมกว้างขวางในประเทศสมาชิกอาเซียน โดยมีความเชื่อมโยงกันในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค มีไทยและเวียดนามเป็นประเทศผู้นำ (ปี 2553-2554)
- (3) การจัดตั้งสถาบันการเงินเพื่อสนับสนุน SME ในประเทศสมาชิกอาเซียน มีมาเลเซียและบรูไนฯ เป็นประเทศผู้นำ (ปี 2553-2554)
- (4) การจัดทำโครงการระดับภูมิภาคในการฝึกอบรมผู้เชี่ยวชาญโดยการแลกเปลี่ยนบุคลากรและการศึกษาดูงาน มีพม่าและฟิลิปปินส์เป็นประเทศผู้นำ (ปี 2555-2556) และ

(5) การจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนา SME ระดับภูมิภาค เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนสนับสนุน SME ใน การทำธุรกิจในอาเซียน มีลาวและไทยเป็นประเทศผู้นำ (ปี 2557-2558)

คำถาม

เมื่อมองไปถึงปี 2558 และในอนาคตข้างหน้า ความท้าทายในการพัฒนา SME ในอาเซียนมี อะไรบ้าง

คำตอบ

SME ยังคงเป็นแหล่งของการจ้างงานและการสร้างรายได้หลักในประเทศอาเซียนส่วนใหญ่ ความริเริ่ม และโครงการที่ประเทศอาเซียนได้ดำเนินการด้าน SME เกี่ยวข้องกับ

- (1) การจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมร่วมในการฝึกอบรม SME ในอาเซียน
- (2) การกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการจัดตั้งสถาบันการเงินเพื่อสนับสนุน SME และ
- (3) การจัดตั้งระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระดับประเทศและการใช้ระบบดังกล่าวของ SME เพื่อ เสริมสร้างประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขัน ความร่วมมือของอาเซียนในการพัฒนา SME ซึ่งเริ่ม ขึ้นตั้งแต่ปี 2538 ได้รับแรงผลักดันเพิ่มขึ้นจากการสร้างเครือข่ายการผลิตในโลกและภูมิภาค

อย่างไรก็ตาม การจัดหาเงินทุนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่างๆของ SME ยังคงเป็นความท้าทายของ อาเซียน จนถึงปัจจุบัน ความคิดริเริ่มด้าน SME บางกิจกรรมยังดำเนินการภายใต้การสนับสนุนของประเทศ อาเซียนเอง หรือตามแนวทางอาเซียน-ช่วย-อาเซียน โดยประเทศสมาชิกอาเซียนต้องจัดหาเงินทุนในการ ดำเนินโครงการพัฒนา SME หรือในการส่งผู้แทนเข้าร่วมในโครงการ ดังกล่าว

คำถาม

ทำไมการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนจึงมีความสำคัญ

คำตอบ

ด้วยเราอยู่ในยุคของรัฐบาล “leaner and meaner” ดังนั้น สังคมธุรกิจจึงควรได้รับความสำคัญมากขึ้นในการเป็นแรงขับเคลื่อนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคและการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนจะช่วยสนับสนุนให้เกิดการผนึกกำลังและแรงผลักดัน (ทางบวก) จากภายนอก ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและปรับปรุงความสอดคล้องกัน การปฏิบัติได้ และความโปร่งใสของมาตรการต่างๆของภาครัฐ รวมถึงความคิดริเริ่มของภาคเอกชน – ระหว่างอุตสาหกรรม ระหว่างประเทศสมาชิก และภายในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เอง

คำถาม

บทบาทหลักของภาคเอกชนในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และในการรวมกลุ่มในเอเชียตะวันออกเฉียง มีอะไรบ้าง

คำตอบ

ภาคเอกชนเป็นผู้มีส่วนได้เสียหลัก และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ และกระบวนการโลกาภิวัตน์ในหลายแง่มุม ในเชิงนโยบาย ข้อมูลจากภาคเอกชนและความเป็นหุ้นส่วนเป็นสิ่งจำเป็นในการออกแบบยุทธศาสตร์ระดับภูมิภาคที่มีประสิทธิภาพด้านต้นทุน รวมถึงการระบุปัญหาในการดำเนินงานการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อุตสาหกรรมและผู้ประกอบการอาเซียนมีบทบาทสำคัญและสามารถพึ่งพาได้ในห่วงโซ่อุปทานและเครือข่ายการผลิตที่มีเพิ่มมากขึ้นสำหรับสินค้าหลายประเภทในภูมิภาคและในโลก

ดังนั้น องค์กรภาคเอกชนจึงไม่เพียงแต่จะได้ประโยชน์จากโอกาสการค้าและการลงทุนที่เปิดกว้างขึ้นในเขตการค้าเสรีของอาเซียน และอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา โดยเฉพาะเขตการค้าเสรีอาเซียนกับประเทศ+3 แต่ยังเป็นภาคส่วนที่มีส่วนสำคัญในสถาปัตยกรรมใหม่ของการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง รวมถึงระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงกับประชาคมโลกโดยรวม

คำถาม

การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนมีกลไกในการดำเนินงานอย่างไรในอาเซียน

คำตอบ

ณ ปัจจุบัน อาเซียนดำเนินงานร่วมกับสมาคมภาคเอกชนและผู้แทนภาคเอกชน เป็นประจำ หรือเฉพาะกิจ ประมาณร้อยละ 35 ของคณะทำงานรายสาขาที่เกี่ยวข้องกับ AEC (ประมาณ 100 คณะ) โดยเฉพาะในการหารือเพื่อจัดทำข้อตกลงการยอมรับร่วม (MRAs) และในการประชุมสภาหน่วยงานกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคมอาเซียน (ASEAN Telecommunication Council) ซึ่งมีผู้แทนภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ องค์กรภาคเอกชนยังให้ความช่วยเหลือการดำเนินงานของคณะทำงานด้านความร่วมมือในทรัพย์สินทางปัญญาของอาเซียน

ในระดับภูมิภาค กลไกหลักในการดำเนินงานของภาครัฐและเอกชนอาเซียน (PPE) คือ การประชุมหารือในสาขาเร่งรัดการรวมกลุ่มเศรษฐกิจของอาเซียน (Consultative Meeting on Priority Sectors: COPS) การประชุมประสานงานในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Coordinating Conference on AEC: ECOM) และการประชุมหารือของสภาที่ปรึกษาธุรกิจอาเซียน (ASEAN Business Advisory Council: ABAC) โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเอกชนอาเซียน (ABAC) มีการจัดประชุม Business and Investment Summit เป็นประจำทุกปี และมีบทบาทสำคัญในการจัดทำข้อเสนอแนะต่อผู้นำและรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน องค์กรภาคเอกชนอื่นใน PPE คือ สภาหอการค้าและอุตสาหกรรมอาเซียน (ASEAN Chamber of Commerce and Industry: ASEAN CCI) อย่างไรก็ตาม สมาชิกส่วนใหญ่ของ ASEAN CCI ก็เป็นสมาชิกของ ABAC ด้วย

ในช่วงปีที่ผ่านมา อาเซียนได้ยกระดับการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน (PPE) ให้สูงขึ้น โดยจัดให้มีการประชุมหารือเป็นประจำปีละครั้ง ระหว่างรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) กับ ASEAN BAC และผู้แทนจากสมาคมอุตสาหกรรมต่างๆของอาเซียน ที่สำคัญ ได้แก่ สมาพันธ์อุตสาหกรรมสิ่งทออาเซียน (ASEAN Federation of Textile Industries) และสมาพันธ์ยานยนต์อาเซียน (ASEAN Automotive Federation) ในการประชุมหารือดังกล่าว ภาคเอกชนได้มีข้อเสนอแนะ (AEM) สำคัญหลายประการ ณ ปัจจุบัน ข้อเสนอแนะดังกล่าวอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะทำงานรายสาขาของอาเซียนที่เกี่ยวข้องต่อไป

ความคิดริเริ่มในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอาเซียนและการลดช่องว่างการพัฒนาประเทศ (IAI)

คำถาม

อาเซียนดำเนินการอะไรบ้าง เพื่อช่วยให้ประเทศสมาชิกใหม่สามารถรวมกลุ่มได้กับประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม

คำตอบ

ผู้นำอาเซียนตระหนักดีว่า ในการดำเนินงานไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อาเซียนจำเป็นต้องลดช่องว่างการพัฒนาประเทศที่มีอยู่ระหว่างประเทศสมาชิก โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่ผ่านมา อาเซียนได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการลดช่องว่างการพัฒนาประเทศ โดยได้รับการสนับสนุนจากประเทศคู่เจรจาและองค์กรระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ประเทศคู่เจรจาต่างเข้าใจดีว่า หากช่องว่างการพัฒนาดังกล่าวไม่ได้รับการจัดการแก้ไขอย่างเหมาะสม จะเป็นเรื่องยากสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนในการบรรลุเป้าหมายการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี 2558

ในขณะที่อาเซียนดำเนินงานตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) มีหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุเป้าหมาย AEC ที่อาเซียนจำเป็นต้องพิจารณา ความท้าทายสำคัญประการหนึ่ง คือ การหาความสมดุลในแง่ของสอดคล้องกัน (coherence) และการสนับสนุน (support) ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อไปสู่การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ในการนี้ เพื่อไปสู่เป้าหมายของการลดช่องว่างการพัฒนาประเทศและการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน ผู้นำอาเซียนได้เปิดตัวความคิดริเริ่มในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration: IAI) ในการประชุมสุดยอดอาเซียน เมื่อปี 2543 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดช่องว่างของการพัฒนาประเทศและเร่งรัดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในอาเซียน โดยเฉพาะสำหรับประเทศสมาชิกใหม่อาเซียน ได้แก่ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม

ความพยายามในการลดช่องว่างการพัฒนาประเทศของอาเซียน ส่วนใหญ่จะดำเนินงานตามแผนงานความคิดริเริ่มในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอาเซียน (IAI Work Plan) โดย IAI Work Plan ระยะเวลาแรกได้รับการรับรองจากผู้นำอาเซียนในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 8 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ณ ปัจจุบัน IAI อยู่ระหว่างการดำเนินงานระยะที่ 2 (ปี 2552-2558) ประกอบด้วยโครงการต่าง ๆ ในสาขาสำคัญตามแผนงานการจัดตั้งประชาคม 3 เสาหลักของอาเซียน: ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน โดย IAI Work Plan II ได้รับการรับรองจากผู้นำอาเซียน ในเดือนมีนาคม 2552

คำถาม

ความคืบหน้าของการดำเนินงาน IAI ที่สำคัญคืออะไร

คำตอบ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยังคงเป็นสาขาหลักที่มีความคืบหน้าภายใต้ IAI ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากร โดยการฝึกอบรมภาครัฐ พัฒนาประสิทธิภาพแรงงานและการจ้างงาน ยกระดับการศึกษา และฝึกอบรมความเชี่ยวชาญ ในสาขาต่างๆ เช่น การขนส่ง พลังงาน ICT การลงทุน การค้าและบริการ ศิลปกรรมและมาตรฐาน เป็นต้น นอกจากนี้ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษยังเป็นเรื่องสำคัญลำดับแรกด้วย

คำถาม

ประเด็น/ความขัดแย้งด้านการพัฒนาอะไรที่เป็นความท้าทายสำคัญที่สุดในการดำเนินงาน IAI

คำตอบ

IAI มีเป้าหมายเพื่อเร่งรัดการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจในประเทศอาเซียน โดยมียุทธศาสตร์หลักเพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาที่เท่าเทียมกัน ลดความยากจน และจัดการกับความแตกต่างของการพัฒนา

ทั้งนี้ การดำเนินโครงการ IAI จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากโครงการดังกล่าวมีความสอดคล้อง หรือเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาและเรื่องสำคัญลำดับแรกของประเทศ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการผนึกกำลังกันของการดำเนินโครงการและกิจกรรมทวิภาคีกับประเทศผู้บริจาคของประเทศอาเซียน กับ การดำเนินงาน IAI ภายใต้ AEC Blueprint

การดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าวจะช่วยให้เกิดความชัดเจนในเป้าหมายของโครงการต่างๆที่มีต่อบุคลากร และต่อชุมชนโดยเฉพาะ รวมทั้งต่อประเทศในภาพรวม ซึ่งเป็นสาระสำคัญของ IAI

ในขณะที่ IAI มีเป้าหมายเพื่อให้ความช่วยเหลือประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม เป็นหลัก ความพยายามในการลดช่องว่างการพัฒนาประเทศยังมีการดำเนินงานในพื้นที่อื่นในอาเซียนด้วยเช่นกัน เช่น เขตเศรษฐกิจอาเซียนตะวันออก บรูไนฯ-อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ฟิลิปปินส์ (Brunei-Indonesia-Malaysia-Philippines East ASEAN Growth Area: BIMPEAGA) เขตสามเหลี่ยมเศรษฐกิจอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle) และพื้นที่ตามแนวเส้นทางตะวันตก-ตะวันออก (West-East Corridor: WEC) ของลุ่มแม่น้ำโขงในเวียดนาม ลาว กัมพูชา และทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ภายใต้โครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอาเซียน-ลุ่มแม่น้ำโขง (ASEAN-Mekong Basin Development Cooperation Scheme) ทั้งนี้ ความร่วมมือระหว่างโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาคมีบทบาทสำคัญและช่วยสนับสนุนการดำเนินงานการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค เนื่องจากจะช่วยให้สามารถระบุความต้องการที่แท้จริงของประเทศสมาชิกในการรับความช่วยเหลือจากภายนอกและช่วยสนับสนุนความมีประสิทธิภาพของการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรในโครงการของอาเซียน กล่าวโดยสรุป คือ การประสานงานความร่วมมือในระดับอนุภูมิภาคและ IAI จะช่วยสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกอาเซียนสามารถปฏิบัติตามเป้าหมายและพันธกรณีของอาเซียนในภาพรวม

ความสัมพันธ์ของอาเซียนกับเศรษฐกิจภายนอก

คำถาม

ความสัมพันธ์ของอาเซียนกับเศรษฐกิจในภูมิภาคและในโลกเป็นอย่างไร

คำตอบ

อาเซียนมีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้นในเศรษฐกิจภูมิภาคและโลก เนื่องจากความก้าวหน้าของอาเซียนในการดำเนินงานไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี 2558 ยิ่งอาเซียนก้าวเข้าใกล้การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันมากเท่าไร ยิ่งทำให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่น่าสนใจและดึงดูดให้ประเทศคู่เจรจาต้องการจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) หรือความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ (Comprehensive Economic Partnership: CEP) กับอาเซียนมากขึ้นเท่านั้น เป็นผลทำให้อาเซียนต้องดำเนินการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจใน 2 แนวทางคู่ขนานกันไป คือ (1) การรวมกลุ่มภายในอาเซียน ซึ่งมีเป้าหมายสูงสุดคือ การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี 2558 และ (2) การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก ซึ่งมียุทธศาสตร์ คือ การเจรจา FTA และ CEP กับประเทศคู่ค้า/คู่เจรจาหลัก

ณ ปัจจุบัน อาเซียนเป็นศูนย์กลาง (“Hub”) ของ 4 FTAs และ 1 CEP ได้แก่

- เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ASEAN-China Free Trade Area: ACFTA) – เริ่มดำเนินการในปี 2547 (Early Harvest Program) และบรรลุเป้าหมายเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2553
- เขตการค้าเสรีอาเซียน-เกาหลี (ASEAN-Korea Free Trade Area: AKFTA) – เริ่มดำเนินการในปี 2550 และบรรลุเป้าหมายเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2553
- ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น (ASEAN-Japan Comprehensive Economic Partnership: AJCEP) - เริ่มดำเนินการในปี 2552
- เขตการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย (ASEAN-India Free Trade Area: AIFTA) – เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2553 (ความตกลงการค้าสินค้า)
- เขตการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย/นิวซีแลนด์ (ASEAN-Australia Newzealand Free Trade Area : AANZFTA) – เริ่มดำเนินการในปี 2553

คำถาม

อะไรเป็นแรงผลักดันให้อาเซียนจัดทำ FTAs และ CEPs ดังกล่าว

คำตอบ

มีเหตุผลหลัก 3 ประการที่ผลักดันให้อาเซียนเจรจาจัดทำ FTAs และ CEPs กับประเทศคู่ค้าสำคัญคือ (1) เพื่อเปิดตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ (2) เพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงตลาด และ (3) เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนกับประเทศ/กลุ่มเศรษฐกิจอื่น

คำถาม

หลักการสำคัญในการเจรจา FTA และ CEP ของอาเซียน มีอะไรบ้าง

คำตอบ

อาเซียนเจรจาจัดทำ FTA และ CEP โดยยึดตามหลักการสำคัญ ดังนี้

- (1) สอดคล้องกับหลักการขององค์การการค้าโลก (WTO consistent) เช่น การเปิดเสรีการค้าสินค้า ครอบคลุมมูลค่าการค้าอย่างมีนัยสำคัญ และการเปิดเสรีการค้าบริการ ควรเปิดให้กว้างและลึกกว่าที่ผูกพันไว้ภายใต้ความตกลงว่าด้วยการค้าบริการขององค์การการค้าโลก (GATS Plus)
- (2) ให้ใช้ความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ATIGA) ความตกลงการค้าบริการของอาเซียน (AFAS) และความตกลงด้านการลงทุนอย่างเต็มรูปแบบของอาเซียน (ACIA) เป็นพื้นฐานในการเจรจา FTA/CEP
- (3) ให้มีความร่วมมือทางเศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งของ FTA/CEP
- (4) ให้การปฏิบัติที่พิเศษและแตกต่าง (special and differential treatment : S&D) โดยคำนึงถึงความแตกต่างของระดับการพัฒนาประเทศ ไม่เพียงแต่ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันเอง แต่รวมถึงระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา FTA ด้วย

คำถาม

การเจรจา FTA/CEP ของอาเซียนดำเนินการอย่างไร

คำตอบ

การเจรจา FTA/CEP ของอาเซียนทั้ง 5 ฉบับ ดำเนินการตาม 2 แนวทาง คือ

- (1) แนวทางการเจรจาตามลำดับ (sequential approach) - เป็นแนวทางที่ใช้สำหรับ ACFTA, AKFTA และ AIFTA ในแนวทางดังกล่าว อาเซียนและคู่เจรจาจะเริ่มจากการเจรจากรอบความตกลง (Framework Agreement) ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานสำหรับการเจรจาลำดับต่อไป สำหรับความตกลงอย่างน้อย 4 ฉบับ คือ การค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน และการระงับข้อพิพาท โดยจะเจรจาความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าและความตกลงว่าด้วยการระงับข้อพิพาทก่อนเป็น 2 ความตกลงแรก ตามมาด้วยการค้าบริการและการลงทุน
- (2) แนวทางการเจรจาทุกด้านพร้อมกันและยอมรับผลการเจรจาในคราวเดียวกัน (single-undertaking) - เป็นแนวทางที่ใช้สำหรับ AJCEP และ AANZFTA ในแนวทางดังกล่าว การเจรจาการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน หลักการที่เกี่ยวข้องกับการค้า การระงับข้อพิพาท และเรื่องอื่นๆ จะดำเนินไปพร้อมกัน ซึ่งจะ ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและอำนาจในการต่อรองให้แก่ผู้เจรจาที่จะสามารถประนีประนอมระหว่างสาขา

คำถาม

ภาคเอกชน โดยเฉพาะผู้ส่งออก/ผู้ผลิต จะได้รับประโยชน์จาก FTAs/CEPs ของอาเซียนได้อย่างไร

คำตอบ

ผู้ส่งออก/ผู้ผลิตในภูมิภาคจะสามารถเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้น จากการเปิดเสรีการค้าสินค้าและบริการของอาเซียนกับคู่เจรจา ทั้งนี้ FTAs/CEPs ของอาเซียนจะช่วยดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสสำหรับการจ้างงานและการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพิ่มกิจกรรมทางธุรกิจ และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ดำเนินธุรกิจในอาเซียนกับคู่เจรจา FTA นอกจากนี้ FTAs/CEPs ยังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีความแน่นอน สามารถคาดการณ์ได้ และโปร่งใส ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำธุรกิจให้สามารถดำเนินไปได้โดยไม่ติดขัด โดยไม่จำเป็น

คำถาม

จากระดับความทะเยอทะยานของ FTAs/CEPs ของอาเซียน ประเทศภาคีดำเนินการอย่างไรเพื่อให้มั่นใจว่าจะมีการปฏิบัติตามข้อบทและพันธกรณีต่างๆ ได้อย่างราบรื่น โดยเฉพาะสำหรับประเทศสมาชิกที่พัฒนาน้อยที่สุดของอาเซียน

คำตอบ

การดำเนินงานตาม FTAs/CEPs ของอาเซียน โดยเฉพาะสำหรับประเทศภาคีที่พัฒนาน้อยที่สุด ได้รับการสนับสนุนตามข้อบทว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจในความตกลงต่างๆ ข้อบทดังกล่าวถูกกำหนดขึ้นในแง่มุมมองของการพัฒนา เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานตามพันธกรณีต่างๆ เป็นไปอย่างราบรื่น และยังคงช่วยลดช่องว่างการพัฒนาระหว่างประเทศภาคีใน FTAs/CEPs นั้นๆ โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจดังกล่าวครอบคลุมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคและกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร

คำถาม

จากการโต้แย้งในปัจจุบันเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมภูมิภาคที่กำลังเกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออก/เอเชียแปซิฟิก FTAs/CEP ของอาเซียนจะช่วยสนับสนุนการขยายการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในกรอบที่กว้างขึ้นได้อย่างไร

คำตอบ

FTAs/CEP ของอาเซียนถูกออกแบบมาเพื่อให้เป็น building blocks ไปสู่การรวมตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออก/เอเชียแปซิฟิก ไม่ว่าจะสถาปัตยกรรมดังกล่าวจะออกมาในรูปแบบใด อาเซียนได้จัดทำ FTAs/CEP กับประเทศสำคัญในภูมิภาค (ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี อินเดีย ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์) ซึ่งมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของประเทศดังกล่าวมีสัดส่วนกว่าร้อยละ 50 ของการค้าโลก ดังนั้น การควมรวมความตกลง FTAs/CEP ดังกล่าวมาเป็นความตกลงเดียว จึงไม่เพียงจะเป็นผลดีต่อภูมิภาค แต่ยังรวมถึงระบบการค้าโลกด้วย

คำถาม

MFSO คืออะไร

คำตอบ

สำนักงานระวังภัยทางเศรษฐกิจมหภาคและการเงิน (MFSO) เป็นหน่วยงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นใหม่ ภายใต้สำนักงานรองเลขาธิการอาเซียนที่ดูแลประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หน้าที่หลักของ MFSO คือ การติดตามกำกับดูแลภาวะเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน MFSO มีผู้อำนวยการ (Director) เป็นหัวหน้าสำนักงานซึ่งจะทำหน้าที่เป็นหัวหน้านักเศรษฐศาสตร์ (chief economist) ประจำ AEC Department ของสำนักเลขาธิการอาเซียน โดยผู้อำนวยการจะมีผู้ช่วยผู้อำนวยการ 3 คน ซึ่งทำหน้าที่เป็นนักเศรษฐศาสตร์อาวุโส (senior economist) ดูแลใน 3 ด้านหลัก คือ (1) การวิเคราะห์ด้านการเงิน การคลัง และปัจจัยภายนอก (2) การวิเคราะห์ด้านการค้าและการลงทุน และ (3) การวิเคราะห์ด้านการผลิตและแรงงาน

คำถาม

ทำไมจึงจัดตั้ง MFSO

คำตอบ

นับตั้งแต่ผู้นำอาเซียนยืนยันเจตนารมณ์การปฏิบัติตามพันธกรณีเพื่อการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ลึกซึ้งขึ้น ตามที่ระบุไว้ใน Bali Concord ในปี 2548 อาเซียนได้มุ่งมั่นในการดำเนินงานเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี 2558 ในการบูรณาการความร่วมมือต่าง ๆ ไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แนวทางในการรวมตัวทางเศรษฐกิจจึงจำเป็นต้องเป็นไปในเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้น และจำเป็นต้องได้รับข้อมูลและข้อเสนอแนะเพิ่มขึ้น ทั้งจากประเทศสมาชิกอาเซียนและจากสำนักเลขาธิการอาเซียน ซึ่งเป็นผู้ประสานงานความคิดริเริ่มการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในสาขาต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักเลขาธิการอาเซียนจำเป็นต้องทำงานเชิงรุกและมองการณ์ไปในอนาคตมากขึ้นในการวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ในภูมิภาค และการจัดทำข้อเสนอแนะด้านนโยบายเพื่อสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายในปี 2558

อีกแง่มุมที่สำคัญของการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ ความจำเป็นในการติดตามกำกับดูแลเศรษฐกิจของภูมิภาคอย่างเป็นระบบและครอบคลุมกว้างขวาง เพื่อให้มั่นใจว่าประเทศสมาชิกปฏิบัติตามความคิดริเริ่มต่างๆ ของภูมิภาค และยึดตามองค์ประกอบพื้นฐานของเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาค ซึ่งจะช่วยให้เสริมสร้างความเข้มแข็งของการรวมตัวทางเศรษฐกิจอาเซียน ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้นำอาเซียนจึงได้เห็นชอบให้เสริมสร้างศักยภาพสำนักเลขาธิการอาเซียนในการวิเคราะห์และติดตามกำกับดูแลเศรษฐกิจ โดยการจัดตั้งสำนักงานระวังภัยทางเศรษฐกิจมหภาคและการเงินระดับสูง

คำถาม

หน้าที่ของ MFSO มีอะไรบ้าง

คำตอบ

MFSO มีหน้าที่หลัก 2 ประการ คือ

(1) เสริมสร้าง peer review ภายใต้กระบวนการระงับภัยของอาเซียน (ASEAN Surveillance Process: ASP) เพื่อให้สาระและรูปแบบของกระบวนการระงับภัยเกี่ยวกับสถานการณ์ในภูมิภาคในปัจจุบันมีประสิทธิภาพมากขึ้น และน่าเชื่อถือ

(2) ยกระดับการติดตามประเมินผลความคืบหน้าการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในอาเซียน เพื่อให้มั่นใจว่าความริเริ่มต่างๆด้านการรวมกลุ่มในภูมิภาคมีความเกี่ยวข้อง และมีการดำเนินงานตามกำหนดเวลา

ทั้งนี้ ในการดำเนินงานตามหน้าที่ดังกล่าว MFSO จึงต้องทำงานมากกว่าการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ข้อมูล จากการเป็นสำนักงานระงับภัยที่ทำงานให้แก่อาเซียน MFSO จะต้องมีส่วนร่วมในการผลิตผลงานวิเคราะห์ในการเฝ้าระวังเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ สนับสนุนการหารือและติดตามกำกับดูแลการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจตามแผนติดตามประเมินผลการดำเนินงาน AEC (AEC Scorecard)

